

Előterjesztés a Képviselő-testület ülésére

Tárgy: Helyi esélyegyenlőségi program elfogadása

Tisztelt Képviselő-testület!

Az előterjesztés célja a Helyi esélyegyenlőségi program elfogadása, összhangban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) 31. §-a előírásainak, miszerint a települési önkormányzat ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el.

A települési önkormányzat az államháztartás alrendszeréből, az európai uniós forrásokból, illetve a nemzetközi megállapodás alapján finanszírozott egyéb programokból származó, egyedi döntés alapján nyújtott, pályázati úton odaítélt támogatásban 2013. június 31. után csak akkor részesülhet, ha e törvény rendelkezéseinek megfelelő, hatályos helyi esélyegyenlőségi programmal rendelkezik.

A helyi esélyegyenlőségi programban helyzetelemzést kell készíteni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – különös tekintettel a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élő személyek, valamint a gyermekek és idősek csoportjára – oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetéről, illetve a helyzetelemzésen alapuló intézkedési tervben meg kell határozni a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

A helyi esélyegyenlőségi program megalkotása során gondoskodni kell a helyi esélyegyenlőségi program és a települési önkormányzat által készítendő egyéb fejlesztési tervek, koncepciók, továbbá az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseinek összhangjáról.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítése során kiemelt figyelmet kell fordítani

- a) az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás követelményének érvényesülését segítő intézkedésekre,
- b) az oktatás és a képzés területén a jogellenes elkülönítés megelőzésére, illetve az azzal szembeni fellépésre, továbbá az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- c) a közszolgáltatásokhoz, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- d) olyan intézkedésekre, amelyek csökkentik a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányait, illetve javítják foglalkoztatási esélyeiket.

A helyi esélyegyenlőségi program időarányos megvalósulását, illetve a helyzetelemzésében foglaltak változását két évente át kell tekinteni, az áttekintés alapján szükség esetén a helyi esélyegyenlőségi programot felül kell vizsgálni, illetve a helyzetelemzést és az intézkedési tervet az új helyzetnek megfelelően kell módosítani.

A helyi esélyegyenlőségi program készítésének további részletszabályait a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet tartalmazza.

A Képviselő-testület 2018 decemberében vitatta meg, és a 200/2018. (XII. 13.) számú határozatával fogadta el a jelenleg hatályos Helyi esélyegyenlőségi programot (a továbbiakban: HEP), melyet 2020-ban és 2022-ben felülvizsgált. Tekintettel arra, hogy az Ebktv. vonatkozó rendelkezései a helyi esélyegyenlőségi program készítése után módosultak, illetve a módszertani útmutatók változtak, szükségessé vált egy új program elfogadása, mely természetes módon koncepcionális kérdésekben követi az előző program szellemiségét, valamint célkitűzéseit.

Fentiekre tekintettel elkészítettük az Önkormányzat előterjesztéshez mellékelt Helyi esélyegyenlőségi programját a 2023-2027. évekre vonatkozóan.

Kérem a Képviselő-testületet, hogy az előterjesztésben kifejtett indokokra figyelemmel az alábbi határozati javaslatot fogadja el.

Az előterjesztést véleményezésre megküldtem az Egészségügyi és Szociális Bizottságnak. A Bizottság véleményéről a testületi ülésen adok tájékoztatást.

Határozati javaslat:

A Képviselő-testület Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat 2023-2027. évekre vonatkozó Helyi esélyegyenlőségi programját elfogadja.

(A döntéshozatal módja: egyszerű többség.)

Budapest Hegyvidék, 2023. február „14”.

Fonti Krisztina
alpolgármester

Láttam:

dr. Gottfried-Tusor Gabriella
jegyző

Pokorni Zoltán
polgármester

Melléklet: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2023-2027.

Helyi
Esélyegyenlőségi
Program

**Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki
Önkormányzat**

HEGYVIDÉKI
ÖNKORMÁNYZAT

2023-2027

Tartalom

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP).....	3
Bevezetés.....	3
A település bemutatása.....	3
Célok.....	6
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE).....	10
1. Jogszabályi háttér bemutatása.....	10
2. Stratégiai környezet bemutatása.....	11
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége.....	14
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység.....	32
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége.....	49
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége.....	56
7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége.....	65
8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása.....	75
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT).....	77
1. A HEP IT részletei.....	77
A helyzetelemzés megállapításainak összegzése.....	77
2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT).....	81
3. Megvalósítás.....	92
3.1 A megvalósítás előkészítése.....	92
3.2 A megvalósítás folyamata.....	92
3.3 Monitoring és visszacsatolás.....	94
3.4 Nyilvánosság.....	95
3.6 Érvényesülés, módosítás.....	96
4. Elfogadás módja és dátuma.....	97

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)

Bevezetés

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló **2021.06.30-án módosított 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet alapján megjelent Belügyminisztérium „Módszertani útmutató a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” c. dokumentum szerint átdolgozva**, a Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program (a továbbiakban: HEP) elsődleges célja, hogy a helyzetelemzése által kiemelt célcsoport (idősek) esetében megmutassa azokat az irányokat, eszközöket, amelyek segítségével helyi társadalmunk érintett tagjainak életminősége javítható, egyben rámutasson a kevésbé fókuszban lévő, mégis a hátrányos megkülönböztetés áldozataivá válható más csoportok (nők, gyerekek, fogyatékkal élők és mélyszegénységben élők) helyzetére is. A HEP intézkedési tervének elfogadásával az Önkormányzat nyíltan kiáll az esélyek egyenlőségének előmozdítása – mint értékrendszer – mellett, egyben kötelezettséget vállal arra, hogy a jövőbeni döntések meghozatalakor figyelembe veszi a HEP intézkedési tervében (HEP II) foglaltakat.

Éppen ezért az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja – azok felülvizsgálatakor – a település más dokumentumait¹, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy az Esélyegyenlőségi Program megvalósítása során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

Jelen helyzetelemzés az Esélyegyenlőségi Program megalapozását szolgálja².

A település bemutatása

Budapest XII. kerülete – mely a város budai oldalának középső, főképp hegyvidéki területén fekszik – 1930-ban jött létre, Budapest közigazgatásának átszervezése kapcsán. A kerület története lényegében a Buda vonzáskörében, annak közigazgatási területén élő kisebb települések, majorságok, erdő- és szőlőbirtokosságok történetéből tevődik össze. Jelenlegi területe 26,67 km², mely Budapest összterületének 5,1 %-át teszi ki. Kedvelt kirándulóhely, hiszen nagy részét erdő borítja. A zöld felületek, a parkok, a jó levegő a hegyvidéki értékrendben előkelő helyet kapnak, így a helyi hatalom gyakorlóói is elkötelezettek arra, hogy a település gyáraktól, iparvidékektől és óriási hipermarketektől mentes kerület maradjon.

¹ Költségvetési koncepció, Gazdasági program, Településfejlesztési terv

² A Program a demográfiai elemzéseikhez bizonyos esetekben még a 2011. évi népszámlálás adatait használta, mivel a 2022. évi népszámlálás adatai még nem jelentek meg. Ez meggyőződésünk szerint a következtetéseket érdemben nem befolyásolja.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

A kerület alsó övezete sűrűbben lakott, nagyobb az idős lakosság-, illetve a szociálisan hátrányosabb helyzetben élő családok aránya. Itt a lakóházak többsége 3-4 emeletes épület, míg a felső övezetben újabb építésű, családi- és társasházak, villák találhatók.

A '90-es évek közepétől a következő tíz évben mind Budapest, mind a Hegyvidék lakónépességének száma jelentősen csökkent (11, illetve 17%-kal), azóta a változás volumene lényegesen kisebb mértékű. A 2015. és 2019. közötti időszakban a lakónépesség száma minimális csökkenést mutatott, a 2020. évben viszont mintegy 1500 fővel kevesebb az előző évekhez képest.

Ugyanezt a trendet követi az állandó népesség csökkenése is: 2015-ben 59066 fő, míg 2020-ban 57 091 fő állandó lakosa volt a Hegyvidéknek. A lakónépesség és az állandó népesség közötti, több évre visszamenőleg folyamatosan fennálló eltérés alapján átlagosan legfeljebb néhány száz főre tehető azoknak a száma, akiknek az állandó lakóhelye a kerületben van, ideiglenesen mégis máshol próbálnak szerencsét.

Lakónépesség száma az év végén		
Év	Fő (TS 001)	Változás
2015	58 171	bázis év
2016	57656	99,11%
2017	57685	100,05%
2018	57566	99,79%
2019	57713	100,26%
2020	56123	97,24%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (2018)					
Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen (TS 003)	Férfiak (TS 005)	Nők (TS 007)
Állandó népesség száma (férfiak TS 004, nők TS 006)	26383	31494	57877	45,58%	54,42%
0-2 évesek (összes száma TS 008, aránya TS 009)			1707	2,95%	
0-14 éves (férfiak TS 010, aránya TS 011;	4837	4465	9302	8,36%	7,71%

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

nők TS 012, aránya TS 013)					
15-17 éves (férfiak TS 014, aránya TS 015; nők TS 016, aránya TS 017)	717	782	1499	1,24 %	1,35%
18-59 éves (férfiak TS 018, aránya TS 019; nők TS 020, aránya TS 021)	13675	14832	28507	23,63 %	25,63%
60-64 éves (férfiak TS 022, aránya TS 023; nők TS 024, aránya TS 025)	1341	1844	3185	2,32 %	3,19%
65 év feletti (férfiak TS 026, aránya TS 027; nők TS 028, aránya TS 029)	5813	9571	15384	10,04 %	16,54%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A fenti adatokból sajnos a kerület folyamatos „fogyása” figyelhető, ugyanakkor, ha a 65 évfeletti és a 14 év alattiak arányát évről évre bemutató táblázatot (öregedési index) áttekintjük, láthatjuk viszont azt is, hogy a 65 év feletti állandó lakosság számának stagnálása mellett a 14 év alatti állandó lakosok száma viszont összességében emelkedést mutat.

Öregedési index			
Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2015	15 477	9 201	168,21%
2016	15 353	9 231	166,32%
2017	15 243	9 240	164,97%
2018	15 384	9 302	165,38%
2019	15 412	9 295	165,81%
2020	15 310	9 009	169,94%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az öregedési indexet kifejező jelenlegi arányszám (169,94 %) az országos adatokhoz képest is rendkívül magas, de Budapest egészét tekintve (149,3%) is mutatja, hogy kerületünk az egyik legjobban előregedett település, alapvetővé téve, hogy a HEP leginkább kiemelt célcsoportja az idősek legyenek, ugyanakkor jól látható, hogy az elmúlt években, a gyermekek számának növekedésével a kerület öregedési indexe is egyre kedvezőbb képet mutat.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

A kerület tradicionálisan a felső-, közép- és nagypolgári rétegek letelepedési helye, melyek az elérhető legmagasabb színvonalat igénylik a környezet minőségében, a kultúrában, az oktatásban, az egészségügyben és az infrastruktúrában egyaránt. Bátran kijelenthetjük, hogy mind kulturális, mind oktatási, mind az egészségügy alapellátási szolgáltatásai kiállják a próbát a magas elvárásokkal szemben.

A kerületi Településfejlesztési Konceptió Képviselő-testület által 2015 májusában elfogadott megalapozó vizsgálata (a továbbiakban: vizsgálat) szerint a lakosság magas képzettségi adatai nemcsak, hogy történelmileg meghatározottak, de még ma is javuló tendenciát mutatnak. Az általános iskolát elvégzők aránya a 15. életévét betöltött népességen belül 2001 és 2011 között 96,4 %-ról 98,9 %-ra nőtt, az érettségivel rendelkezők aránya a 18. életévüket betöltötték között ugyanebben az időszakban 79,6 %-ról 87,5 %-ra javult. A kerületi lakosság több mint fele rendelkezik diplomával, amely jóval meghaladja a fővárosi átlagértéket. A vizsgálat adatainak elemzése rámutatott arra is, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők elvándorlási hajlandósága aránylag alacsony, viszont nagyarányú a magasabb végzettségűek beáramlása és a lakosság felsőoktatási részvétele, diplomaszerezése. Erre utal az is, hogy a 18-25 éves korosztályban a Hegyvidéken a második legmagasabb (62,6 %) a felsőoktatásban nappali tagozaton tanulók aránya (budapesti átlag 48,6 %).³

A vizsgálat szerint a nyilvántartott álláskeresők száma – más településekhez viszonyítva – a legalacsonyabbak között van, így az aktív korú, nem foglalkoztatottak arányának csökkenése 2001 és 2011 között az inaktív lakosság (pl. GYES-en, GYED-en lévők) részarányának növekedésére vezethető vissza. Kedvező, hogy itt az egyik legalacsonyabb a munkanélküli fiatalok aránya (10,9 %, szemben a 15,5 %-os fővárosi átlagértékkel).

A 2011-ben munkaviszonnyal rendelkezők közel 90%-a szolgáltatás, illetve kutatás-fejlesztés területén dolgozott, a szellemi foglalkoztatottak aránya 82,4% volt, ami nyilvánvalóvá teszi a kerület értelmiségi jellegét, valamint azt, hogy a magasán képzett helyi lakosság elhelyezkedési esélye is nagy, ezzel is erősítve a települési identitást. Mindez magával vonzza, hogy Budapesten a XII. kerület lakosai rendelkeznek a legmagasabb jövedelemmel.

A kerületben ugyanakkor magas az inaktív korúak aránya (27,9 %) az átlagosnál idősebb korstruktúra következtében.⁴

Célok

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célkitűzései

A Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,

a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,

a diszkriminációmentességet,

szegregációmentességet,

a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

³ HBH Euroconsulting Kft. - CompArt Stúdió Kft. – Hegyvidéki Önkormányzat: Hegyvidék Teleülésfejlesztési Konceptió Megalapozó vizsgálat, Képzettség (60. o.)

⁴ HBH Euroconsulting Kft. - CompArt Stúdió Kft. – Hegyvidéki Önkormányzat: Hegyvidék Teleülésfejlesztési Konceptió Megalapozó vizsgálat, Foglalkoztatottság (61. o.)

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

A településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésre szolgáló (más települési programokkal összehangolt) intézkedési terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

Az esélyegyenlőség minden ember számára fontos érték. Megléte segíti, hogy mindenkinek esélye legyen jó minőségű szolgáltatásokra, az esélyegyenlőtlenséggel küzdő emberek előnyben részesítését az élet minden területén, függetlenül attól, hogy nő vagy férfi, egészséges vagy fogyatékossgal él, milyen a származása vagy az anyagi helyzete.

Valljuk, hogy a szolidaritás, az igazságos esélyteremtés fontos érték.

A Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat folyamatosan érvényesíti az esélyegyenlőségi szempontokat a kerület működését, fejlesztését meghatározó alapvető dokumentumaiban. Az esélyegyenlőség megvalósítását horizontális elvnek tekinti, amely áthatja valamennyi tevékenységét: a kötelező és önként vállalt feladatok ellátását a helyi szintű közpolitika alakítása során.

Az Önkormányzat az esélyegyenlőségi politikáját munkáltatói szerepkörben, közvetlen szolgáltatásai során és intézményfenntartói szerepkörben érvényesíti.

Szolidaritás

Kerületünk közössége minden tagjának érdeke a szolidaritás erősítése, amely nagyban elősegítheti a hátrányos helyzetű csoportok, fogyatékossgal élők társadalmi integrációját, foglalkoztatási és érvényesülési lehetőségeit. Ennek érdekében a fennálló fizikai és információs akadályokat meg kívánjuk szüntetni.

Méltányos és rugalmas bánásmód

A megkülönböztetés tilalma, az egyenlő bánásmód elve nem alkalmas az összes létező egyenlőtlenség megszüntetésére. Olyan pozitív, méltányos és rugalmas intézkedések kidolgozására törekszünk, amelyek elősegítik az érintettek társadalmi és foglalkoztatási pozíciójának javulását, megőrzését.

A pozitív diszkrimináció lehetősége

Az EU lehetővé teszi a nemek szerinti eltérő bánásmód bizonyos formáit, ha annak célja kizárólag az, hogy kiküszöbölje a múltban elszenvedett hátrányos megkülönböztetés hatásait. A pozitív diszkrimináció csak egy lehetőség, amire az EU nem kötelezi a tagállamokat.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a hazánkban is egyre gyakrabban élnek a pozitív diszkrimináció eszközével, mert a diszkrimináció pusztánál többre van szükség az előítéletek leküzdéséhez. A pozitív diszkriminációt leggyakrabban a munkaerő-piaci érvényesülés és a közéletben való részvétel segítésére alkalmazzák

Célunk, hogy Budapest XII. kerületében közvetlen vagy közvetett diszkrimináció vagy hátrányos megkülönböztetés senkit se érjen, se faji, se etnikai, nemzetiségi, vallási, nemi, életkor, családi állapot, fogyatékossg vagy más okból fakadóan. A jogok érvényesülését, a megfelelő képviseletet és az elismerést, embertársaink tiszteletben tartását minden fórumon, intézményben és a helyi munkáltatóknál is alapvető célul tűzzük ki.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Az esélyegyenlőségi törvény 31. §-a értelmében a települési önkormányzat öt évente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el. A helyi esélyegyenlőségi programban helyzetelemzést kell készíteni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok - különös tekintettel a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élő személyek, valamint a gyermekek és idősek csoportjára - oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetéről, illetve a helyzetelemzésen alapuló intézkedési tervben meg kell határozni a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A helyzetelemzés és az intézkedési terv elfogadása során figyelembe kell venni a települési kisebbségi önkormányzatok véleményét. A helyi esélyegyenlőségi programot a társadalmi felzárkózásért felelős miniszter által meghatározott részletes szabályok alapján kell elkészíteni. A programalkotás során gondoskodni kell a helyi esélyegyenlőségi program és a települési önkormányzat által készítendő egyéb fejlesztési tervek, koncepciók, és az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseinek összhangjáról.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítése során kiemelt figyelmet kell fordítani

- a) az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás követelményének érvényesülését segítő intézkedésekre,
- b) az oktatás és a képzés területén a jogellenes elkülönítés megelőzésére, illetve az azzal szembeni fellépésre, továbbá az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- c) a közszolgáltatásokhoz, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- d) olyan intézkedésekre, amelyek csökkentik a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányait, illetve javítják foglalkoztatási esélyeiket.

A helyi esélyegyenlőségi program időarányos megvalósulását két évente át kell tekinteni, az áttekintés alapján szükség esetén a helyi esélyegyenlőségi programot felül kell vizsgálni, illetve a helyzetelemzést és az intézkedési tervet az új helyzetnek megfelelően kell módosítani.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program célcsoportjai

A 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésének előírása értelmében a Helyi esélyegyenlőségi program célcsoportjai a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, különösen a

- **mélyszegénységben élők,**
- **romák,**
- **gyermekek,**
- **nők,**
- **idősek és**
- **fogyatékkal élők.**

Az esélyegyenlőség javítása, az egyenlő bánásmód érvényesítése szempontjából releváns, a társadalom különböző csoportjainak együttélésére vonatkozó stratégiák⁵

Asszimiláció: A kisebbség beolvad a többségbe: önkéntesen vagy kívülről való nyomás hatására átvéve annak kulturális sajátosságait és elhagyva a sajátját.

Marginalizáció: Valamely társadalmi csoport önhibáján kívül a társadalom peremére kerül.

⁵ Varga Aranka (2006) Multikulturalizmus – inkluzív oktatási rendszer. In: Ismeretek a Romológia Alapképzési Szakhoz. PTE Pécs.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Szegregáció: A társadalom valamely szegmensében megvalósuló erőszakos és/vagy intézményi-strukturális, nyílt és/vagy rejtett elkülönítés.

Szeparáció: A társadalmi kirekesztéssel és/vagy a társadalmi asszimilációval szembeni védekezésként megvalósuló önkéntes elkülönülés (pl. nemzetiségi intézmények).

Integráció: A társadalom különböző csoportjainak közös térben megvalósuló sikeres együttélése, illetve az együttélés feltételeinek megteremtése. Az integráció egyik változata a „rideg integráció”, mely fókuszában a csoportheterogenitás létrehozása áll, és amely nem tesz tartalmi beavatkozást a heterogén csoportban történő sikeres fejlesztésre.

Inklúzió: Alapértelmezése a befogadás, azaz az exklúzió (kirekesztés) ellentétes irányú folyamata. Azon a társadalmi felismerésen alapul, hogy különböző életmódok és identitások létezhetnek egy időben és egy helyen, és hogy a közöttük létrejövő kommunikáció gazdagítja mindegyik résztvevőt. Az inkluzív társadalom, mint szemlélet követői a kölcsönös befogadást tartják szem előtt minden területen.

Inkluzív (befogadó) nevelés: Az integráló nevelési térben a gyerekek/tanulók befogadó nevelése akkor tud megvalósulni, ha a gyerekek/tanulók társadalmi és kulturális háttéréből, valamint egyéni adottságaiból adódó különbségeire az intézmény komplexitásában képes reflektálni. Vagyis inkluzív az az oktatást-nevelést megvalósító intézmény, mely a gyerek/tanuló csak rá jellemző sajátosságait maximálisan figyelembe véve, azokból kiindulva, azokra értéként építve alakít ki befogadó környezetet.

A HEP helyzetelemző részének célja

- Elsődleges célunk számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.
- E mellett célunk a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat.
- További célunk meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését az HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

- Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.
- További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.
- Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a program végrehajtása során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A HEP jelentősége

A HEP-ek nem csupán a felzárkózási stratégia településszintű megvalósításának alapegységei, hanem fontos szerepet töltenek be a kormányzati konzultációs rendszerben azzal, hogy megteremtik a

lehetőséget a kormányzati célok társadalmosítására, a fejlesztési elképzelésekhez történő csatlakozásra és fordított irányban az alulról felfelé történő információáramlásban is lehetőséget biztosítanak a településszintű előrehaladás nyomon követésére és fejlesztési igények megfogalmazására a felzárkózási, esélyteremtési feladatokhoz kapcsolódóan.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE)

1. Jogszabályi háttér bemutatása

1.1 A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

Az Alaptörvény 4. módosításával bekerült a XV. cikk (4) pontjaként, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végeztük. A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei,

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és 2021.06.30-i módosítása
- a Belügyminisztérium honlapján megjelent „MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” alapján alkalmaztuk, különös figyelmet fordítva a
- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Möt.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Ft.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: nemzetiségi törvény)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nkntv.)

előírásaira.

Budapest XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat Polgármesteri Hivatalának esélyegyenlőségi terve

A Polgármesteri Hivatal – vagyis a kerület egyik legnagyobb munkáltatója – foglalkoztatási stratégiájában az egyenlő bánásmód előmozdításának alapelve mellett konkrét célként jelenik meg

- a munkaügyi folyamatok esélyegyenlőségét előmozdító szabályozás bővítése,
- a pályakezdő fiatalok foglalkoztatásának előmozdítása,
- a kiemelt célcsoportba tartozók fokozott védelme (létszámleépítés esetén),
- a képzési programokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása,
- a családbarát munkahely feltételeinek megteremtése (rugalmasabb szabadságkiadás, sajátos helyzetű gyermekes szülőknél a részmunkaidő biztosítása), valamint
- a gyed/gyes vagy hosszantartó betegség miatti tartósan távollévők megfelelő tájékoztatása.

A megfogalmazott célok rendkívül fontosak, és valódi, kézzelfogható segítséget képesek nyújtani az egyes célcsoportok tagjainak, hiszen kis odafigyeléssel egytől-egyig könnyen megvalósíthatóak. A Polgármesteri

Hivatal esélyegyenlőségi terve mindezeken felül természetesen tartalmazza még az egyenlő bánásmód megsértése esetén követendő eljárás leírását, melynek – akárcsak a fenti célok megvalósításának – felelőse a Hivatal humánpolitikai referense.

Helyi szociálpolitikai rendeletek

Az esélyegyenlőségi célcsoportok közül a helyi rendeletek kiemelten kezelik a gyermekek érdekeit. Éppen ezért különül el a gyermekek védelmét biztosító pénzbeli és természetbeni ellátásokat (40/2015. önkormányzati rendelet), valamint a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátásokat (7/2012. önkormányzati rendelet) összefoglaló helyi szabályozás a felnőtt lakosságnak nyújtott ellátásokat tárgyaló helyi rendeletektől. A pénzbeli támogatások terén a Gyvt. szerinti kötelezően nyújtandó rendkívüli gyermekvédelmi támogatás mellett olyan speciális élethelyzetekre is választ találunk ezekben, mint a születés, vagy a gyermekek beiskolázása, de a rendeleteken keresztül az Önkormányzat Képviselő-testülete támogatja a jól tanuló, ám nehéz szociális helyzetben lévő iskolásokat is.

A gyermekjóléti szolgáltatások közül is minden, a Gyvt. szerint kötelezően biztosítandó ellátás részletszabályozását megtalálhatjuk a helyi normaszövegben – így különösen a gyermekek napközi ellátását illetve az átmeneti gondozására vonatkozókat –, de az alapfeladatokon túl itt is találunk további vállalást, a gyermekétkeztetés területén: a normatív kedvezményeken túl – meghatározott kritériumok meglétekor – az Önkormányzat további támogatást nyújt a rászoruló családoknak.

A felnőtt lakosság pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásait a 2/2015. önkormányzati rendelet szabályozza. Ez a rendelet elsősorban az átmenetileg létfenntartást veszélyeztető élethelyzetbe került személyek helyi ellátásait foglalja össze, kiemelve a HEP célcsoportjai közül az idős lakosságot, akik számára több speciális ellátást is tartalmaz, így például gyógyászati illetve téli rezsitámogatást. Az Szt. szerinti kötelezően nyújtandó, személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások tekintetében a 10/2005. önkormányzati rendelet fogalmazza meg a helyi viszonyokhoz igazított részletszabályokat.

2. Stratégiai környezet bemutatása

A felzárkózás-politika alapidokumentumaként Magyarország Kormánya 2011-ben fogadta el a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát [1430/2011. (XII. 13.) Korm. hat.], majd 2014-ben annak frissítéseként a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II-t [1603/2014. (XI. 4.) Korm. hat.] 2021-ben elkészült a **Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030** (MNTFS 2030), amely a következő 10 évre alapozza meg a felzárkózás-politika fő irányait.

Új Roma Stratégia(2019-2030) Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024),„Legyen jobb a gyermekeknek” Nemzeti Stratégia (2007-2032)

Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021)

Idősügyi Nemzeti Stratégia (2010-2022), (2023-2024)

Országos Fogytékosságügyi Program (2015-2025)

A HEP-ekben leképeződik a felzárkózási stratégia szemlélete, így azok a felzárkózás politika helyi szintű részeként és a végrehajtás eszközeiként működnek.

A helyi felzárkózás politika tervezési alapjaként épít a HEP-ekre a Pénzügyminisztérium összefogásában készült **Nemzeti Fejlesztés 2030, Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció** is.

Az Ebktv. 31. § (2) bekezdése értelmében **a programalkotás során gondoskodni kell a HEP és a települési önkormányzat által készítendő egyéb fejlesztési tervek, koncepciók, továbbá a köznevelési esélyegyenlőségi terv, illetve a szakképzési esélyegyenlőségi terv és az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseinek összhangjáról.**

2.1 Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal

Gazdasági program

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-a értelmében a képviselő-testület hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti, melynek elkészítéséért a helyi önkormányzat felelős. 2020 decemberében a Képviselő-testület fogadta el a 2020-2025. közötti időszakra vonatkozó gazdasági programját, fejlesztési tervét. A gazdasági programban megfogalmazott fejlesztési irány szerint a jövőben a kerületi szociálpolitikai szolgáltatások nyújtásában egyre hangsúlyosabb szerepet kap az egyén, illetve a család felelőssége. Célként jelenik meg az öngondoskodás növelése, az állampolgári tudatosság elérése, valamint az önkéntes szociális szerepvállalás. A Gazdasági programban megfogalmazott konkrét célok egy része az elmúlt időszakban megvalósult, a többi cél tekintetében pedig a HEP céljaival teljes mértékben azonos.

Szolgáltatástervezési koncepció

Az Szt. 92. §-a szerint a legalább kétezer lakosú települési önkormányzat a településen, fővárosban élő szociálisan rászorult személyek részére biztosítandó szolgáltatási feladatok meghatározása érdekében szolgáltatástervezési koncepciót készít. Az első alkalommal 2004-ben elkészített – és azóta többször felülvizsgált – koncepció feladata, hogy a kerület szociális ellátórendszerével kapcsolatban információhoz juttassa az állampolgárokat, a civil szervezeteket, az intézményeket, valamint a döntéshozókat. Éppen ezért számba veszi a meglévő szolgáltatási rendszert, legfőbb célja pedig azt a lakosság – koncepcióban feltárt – igényeihez alakítani. Igaz, hogy az anyagban az esélyegyenlőség előmozdításának eszméje nincs kimondva a főbb prioritások között, a szolgáltatások fejlesztése közvetetten mégis ezt a célt szolgálja.

Integrált Településfejlesztési Stratégia

Az Integrált Településfejlesztési Stratégiát (a továbbiakban: ITS) 2014-ben fogadta el az Önkormányzat Képviselő-testülete. Bár az ITS fókuszában a kerület tájképe, természeti és épített értékei vannak, jövőképe komplexen foglalkozik az épített környezetben élők társadalmi problémáival is és így a HEP-ben meghatározott célcsoportok helyzetével is. A dokumentum antiszegregációs terve – meghatározva a kerületben élő idősek, romák, családok helyzetét – külön kitér arra, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni az egyes városrészek rehabilitációjakor.

Idősügyi Koncepció

Az Önkormányzat Idősügyi Koncepcióját 2013 májusában fogadta el a Képviselő-testület. Ez a stratégiai dokumentum az egyik legfontosabb első lépés a településünk esélyegyenlőség szempontjából leginkább veszélyeztetett csoportja, az idősek problémáinak részletesebb feltárásához, rávilágítva a szolgáltatások népességváltozás következtében fellépő jövőbeli igényeire. Az Idősügyi Koncepció jól összefoglalja a helyi szociálpolitika e területre korlátozott erősségeit és lehetőségeit, csak úgy, mint a potenciális veszélyforrásokat illetve gyengeségeket, ezért a jövőképe az eddig ismerteknél precízebben képes meghatározni a lehetséges és kívánatos irányokat. A célcsoport esélyegyenlőségének előmozdítására tett egyik legfontosabb javaslata az idősek érdekeit képviselni képes Idősügyi Tanács létrehozása, melyről Képviselő-testületünk a Koncepció elfogadásával egyidejűleg döntött. A HEP helyzetelemzésének hatodik, idősekkel foglalkozó fejezete alapvetően épít e dokumentumra.

2.2 A helyi esélyegyenlőségi program térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása.

A helyi esélyegyenlőségi programnak térségi, társulási kapcsolódási pontjai nincsenek, mind a helyzetelemzése, mind az intézkedési terve – a kerület méretéből és infrastruktúrájából adódóan is – független más településektől.

2.3 A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása

Az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatokat – melyekre a HEP helyzetelemzése is épít – a 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet 1. számú melléklete tartalmazza. Ilyen adatok különösen a demográfiai, a foglalkoztatási (munkanélküliségi), a kulturális, illetve oktatási intézmények működési adatai, az egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférést mutató információk, a szociális ellátások/szolgáltatások hozzáférési és igénybevételi adatai, valamint a gyermekek veszélyeztetettségét jelző számok. Az adatok elsődleges forrása

- az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszeren (TEIR) belül
 - a KSH Területi Statisztikai Adatok Rendszere,
 - a Népszámlálási adatok gyűjteménye,
 - a Nemzeti Munkaügyi Hivatal adatai,
 - az Önkormányzati adatok és
 - a Szociális ágazat adatai, valamint
- a helyi adatgyűjtések.

Az egyes célcsoportokra vonatkozó adatok közül – ahogy az a HEP mellékletében is látszik – a fogyatékkal élők helyzetére vonatkozó információk a leghiányosabbak, ezzel rá is mutatva e célcsoport egyik legfontosabb problémájára, melyre – az adott fejezetben külön kitérünk majd.

3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

Napjainkban egyre gyakrabban használt fogalom a mélyszegénység. Nem csak tudományos fogalom a szociológiában, de a hétköznapi élet jelensége is. Azt jelenti, amikor valaki vagy valakik tartósan a létminimum szintje alatt élnek és szinte esélyük sincs arra, hogy ebből önerőből kilépjenek.

A mélyszegénység összetett jelenség, amelynek okai többek között társadalmi és gazdasági hátrányok, iskolai, képzettségbeli és foglalkoztatottságbeli deficitekben mutatkoznak meg, és súlyos megélhetési zavarokhoz vezetnek. A szegénység kialakulásának okai többek közt a rendszerváltást követően a munkahelyek megszűnésére, a munkanélküliségre, a munkaerő-piaci esélyek szűkülésére – nem kis részben az oktatás és képzés hiányosságaira –, a jóléti ellátások által kezelni nem tudott egyéni, családi válsághelyzetekre, a megfelelő ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz történő hozzáférés hiányosságaira vezethetők vissza. A mélyszegénység hatása az alapvető létfeltételekben, a lakhatási, táplálkozási körülményekben, az érintettek egészségi állapotában is jelentkezik. A szegénység szempontjából meghatározó társadalmi jellemző a családok gyermekszáma, illetve a gyermekszegénység (a szegények mintegy 30%-a a 0–17 éves korosztályhoz tartozik), valamint a falusi lakókörnyezet (a szegények több mint fele községekben él).

Ez az állapot az érintetteket nagyon gyorsan megbélyegzi és a társadalomból való kirekesztettségüket okozza.

A társadalmi leszakadás meghatározó részben tehát a szegénységgel összefüggő körülményekből fakad. A szegregáció mértéke, a társadalmi élet jelentős területeiről való tömeges kizáródás súlyos társadalmi probléma.

A gyakorlatban a mélyszegénység fogalmát azonosítják a cigánysággal. Ez nem más, mint az etnikai és szociális dimenzió összemossa, és ezzel a társadalmi kirekesztettségéből fakadó összes probléma „cigánykérdésként” való felfogása. Fontos azonban tudomásul venni, hogy a cigányság és a mélyszegénység két olyan halmazt képez, melynek van ugyan közös metszete, ám a kettő nem fedi teljesen egymást. Nem igaz, hogy minden mélyszegénységben élő ember roma. Az viszont kijelenthető, hogy a cigányok élete a mélyszegénységtől függetlenül is sokkal inkább terhelt az őket érintő diszkrimináció rejtett és nyílt dimenzióinak a kíméletlen érvényesülése miatt. (Cserti-Csapó-Orsós 2012)

A mélyszegénység összetett jelenség, amelynek okai többek között társadalmi és gazdasági hátrányok, iskolai, képzettségbeli és foglalkoztatottságbeli deficitekben mutatkoznak meg és súlyos megélhetési zavarokhoz vezetnek. A szegénység kialakulásának okai többek közt a rendszerváltást követően a munkahelyek megszűnésére, a munkanélküliségre, a munkaerő-piaci esélyek szűkülésére – nem kis részben az oktatás és képzés hiányosságaira –, a jóléti ellátások által kezelni nem tudott egyéni, családi válsághelyzetekre, a megfelelő ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz történő hozzáférés hiányosságaira vezethetők vissza. A mélyszegénység hatása az alapvető létfeltételekben, a lakhatási, táplálkozási körülményekben, az érintettek egészségi állapotában is jelentkezik. A szegénység szempontjából meghatározó társadalmi jellemző a családok gyermekszáma, illetve a gyermekszegénység („a szegénység fiatal arca”: a szegények mintegy 30%-a 0–17 éves korosztályhoz tartozik).

Ez az állapot az érintetteket nagyon gyorsan megbélyegzi és a társadalomból való kirekesztettségüket okozza.

A társadalmi leszakadás meghatározó részben tehát a szegénységgel összefüggő körülményekből fakad. A szegregáció mértéke, a társadalmi élet jelentős területeiről való tömeges kizáródás súlyos társadalmi probléma.

E terület vonatkozásában a következőkben áttekintjük azokat az alapvető jogszabályi rendelkezéseket, amelyek a foglalkoztatási és szociális, valamint egészségügyi ellátásokhoz történő hozzáférés, a lakhatási körülmények javítását szolgálhatják.

- **1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (továbbiakban: Szt.)** A törvény meghatározza a pénzbeli, a természetben nyújtott és a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások egyes formáit, a jogosultság feltételeit, annak megállapítását, a szociális ellátás finanszírozásának elveit és intézményrendszerét, a szociális ellátást nyújtó szervezet és a jogosult közötti jogviszony főbb elemeit, továbbá a fenntartónak a szolgáltatóval, illetve intézménnyel kapcsolatos feladat- és jogkörét, valamint a személyes gondoskodást

nyújtó szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi tevékenységet végző személy adatainak működési nyilvántartására vonatkozó szabályokat.

- **a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény (a továbbiakban: Cst.)** A törvény meghatározza az állam által nyújtandó családtámogatási ellátások rendszerét, formáit, az ellátások jogosultsági feltételeit, valamint az ellátások megállapításával és folyósításával kapcsolatos legfontosabb hatásköri és eljárási szabályokat.
- **a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ft.)** A törvény célja a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog gyakorlásának elősegítése, a foglalkoztatási feszültségek feloldása, valamint az álláskeresők támogatásának biztosítása
- **a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. tv.** A törvény célja a nemzetiségek sajátos kultúrájának megőrzésének, anyanyelvük ápolásának és fejlesztésének, egyéni és közösségi jogainak széleskörű biztosításának elősegítése, figyelemmel Magyarország Alaptörvényében a magyarországi nemzetiségek ügye iránt kinyilvánított felelősségvállalásra, továbbá a nemzetiségek védelme érdekében.

A szegénységben élők, a roma közösségek helyzetének elemzése során vizsgálni kell az Ebktv. által rögzített, a hátrányos megkülönböztetés tilalmának érvényesülését. Az Ebktv. 8. és 9. §-ai értelmében közvetlen, illetve közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt nemzetiséghez tartozása, társadalmi származása, vagyoni helyzete miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, vagy az a rendelkezés, amely ezen személyeket, csoportokat lényegesen nagyobb arányban hozza hátrányos helyzetbe, mint a velük összehasonlítható személyeket, csoportokat.

3.1 Jövedelmi és vagyoni helyzet

Ahogy a HEP településünket bemutató soraiból is kiderül, a kerület tradicionálisan a felső-, közép- és nagypolgári rétegek letelepedési helye. Lakosainak döntő többsége magasan kvalifikált, az itt élő aktív keresők több mint 70 %-a szellemi munkát végez. A vezető beosztásúak aránya a kerületben meghaladja az aktív keresők 1/5-ét, továbbá kiugróan magas az önálló tevékenységet végzők száma. A kerületben alacsony a munkanélküliségi ráta, az aktívkorú kerületi polgárok kedvező pozícióban vannak a munkaerőpiacon.

Mindezek alapján feltételezhető, hogy a jövedelmi és vagyoni helyzet mindenképpen az országos átlag felett van, valamint budapesti viszonylatban is itt él a legjobban keresők nagy része. Ezt támasztja alá az is, hogy – szintén országos szinten – a legdrágább ingatlanok többségét is a Hegyvidéken találjuk meg. Korábbi statisztikai adatok alapján elmondható, hogy az itt élő mintegy 16 ezer fő öregségi nyugdíjban részesülő átlagos havi nyugdíja országos szinten is a legmagasabbak között van.

Ha a más településekről hozzánk érkező szociális szakemberekkel beszélünk, általában legyintenek: „XII. kerület – gazdag kerület!” hozzátéve, hogy jó lehet ott szociális területen tevékenységet folytatni, ahol nem élnek szegények. Míg az előbbi megállapítás (miszerint a Hegyvidék gazdag kerület) általánosságban igaz, jövedelmi-vagyoni helyzetükre tekintettel szociálisan rászorulóknak azonban vannak itt is, de tény, hogy más településekhez mérve számosságuk csekélyebb, és igaz az is, hogy a fentiekben meghatározott mélyszegénységben élők száma – a szociális és gyermekvédelmi intézmények klienskörét is látva – rendkívül kicsi.

Szintén kevés a munkaerőpiac által erősen diszkriminált romák száma, a 2011. évi népszámlálás adatai szerint össznépeségünk csupán 2 %-e, 130 fő vallotta magát a cigány nemzetiséghez tartozónak.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Jövedelmi, foglalkoztatási helyzetükre vonatkozó adatok – kis létszámukra tekintettel – nincsenek, településünkön nem szegregáltak (elkülönülten) élnek.

A Hegyvidéken előforduló szociális problémákat feltérképezve örömmel állapíthatjuk meg, hogy a kerületben nincs szegregátum – amely jövedelmi, etnikai vagy más meghatározottság alapján háttérbe szoruló mini-társadalmat hozna létre.

Fentiek alapján településünkön a jövedelmi helyzetből, a munkanélküliségből vagy az etnikai hovatartozásból adódó feszültség csekély, az ezen területeken jelentkező hátrányok leküzdése – más városrészekhez képest – kisebb beavatkozást igényel.

3.1. számú táblázat - Jövedelmi helyzet		
	Az SZJA adófizetők száma	Az SZJA adófizetők közül a 0-1 millió forintos jövedelemsávba tartozók
Év	az állandó népesség %-ában (TS 059)	az állandó népesség %-ában (TS 060)
2015	41,60	29,00
2016	44,90	31,40
2017	44,80	29,50
2018	45,20	27,30
2019	45,40	25,90
2020	45,80	24,20

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A fenti táblázatból is látható, hogy igen magas az SZJA adófizetők százalékos aránya, amely az elmúlt években egyre inkább növekszik, mindemellett a 0-1 milliós Ft-os jövedelemsávba tartozók csökkenéséből arra következtethetünk, hogy kerületünk lakói egyre magasabb jövedelemmel rendelkeznek.

3.2 Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

E fejezetben a helyi önkormányzat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.) és a MötV-ben foglalt feladatai alapján településünkre jellemző foglalkoztatottságot, munkaerő-piaci lehetőségeket kívánjuk elemezni az elmúlt évek változásainak bemutatásával, a különböző korosztályok, illetve nemek szerinti bontásban.

Az e fejezetre vonatkozó jogi szabályozás szerint a helyi önkormányzat az Flt. 8. §-a értelmében külön törvényben meghatározott foglalkoztatási feladatainak ellátása során

- a) közfoglalkoztatást szervez,
- b) figyelemmel kíséri a helyi foglalkoztatási viszonyok alakulását,
- c) döntéseinek előkészítése, valamint végrehajtása során figyelembe veszi azok foglalkoztatáspolitikai következményeit.

- a) foglalkoztatottak, munkanélküliek, tartós munkanélküliek helyzete;

2011. évi népszámláláskor 1920 fő vallotta magát munkanélkülinek, ami az aktív korú lakosság 5,4 %-át jelenti (Budapest egészében ez 16 %). Számunkra közülük első sorban a nyilvántartott álláskeresők száma (2011-ben 852 fő) az érdekes, hiszen – tekintettel arra, hogy a munkanélkülieknek nyújtott ellátások kivétel nélkül regisztrációhoz kötöttek – esetükben feltételezhető, hogy a támogatási formák nélkül valóban nem biztosított a megélhetésük. Számukban az elmúlt években jelentősebb változás nem volt, az aktívkorú lakosságon belüli átlagos arányuk négy év távlatában 1-2 % volt. A munkanélküli nők aránya mind az azonos nemű aktívkorú népességhez viszonyítva, valamint mindkét nemre együttesen vetítve is több mint a férfiaké, vagyis hátrányos munkaerő-piaci helyzetük településünkön is létező jelenség. Ha a korcsoportokat nézzük, azt tapasztalhatjuk, hogy egyenletes az eloszlás (egy-egy 5 évet felölelő korcsoportba 95-120 munkanélküli tartozik), kiugróan alacsony értéket csak a 25 évnél fiatalabbak körében (2011-ben 53 fő), míg kiugróan magasat az 55-59 év közöttieknél (141 fő) találunk. Az alacsony számra magyarázat lehet, hogy sok fiatal egyszerűen nem érzi magát munkanélkülinek mindjárt az iskola befejezése után (talán időlegesen sikerül is elhelyezkedniük), s csak később regisztráltatják magukat, amikor már ténylegesen gondot okoz, hogy az őket felnevelő család tartja el őket felnőttként is. Az 55 éven felüliek nagyobb száma az idősebb korosztályt érintő diszkriminációt mutatja, de arányuk még mindig alacsonynak mondható a más települések munkanélküli adataihoz viszonyítva.

Látható módon a 2020. évben a COVID okozta világiárvány következtében jelentősen megnőtt a nyilvántartott álláskeresők aránya, amely nem helyi sajátosság, hanem sajnálatos módon világjelenség volt, de a 2021-2022. évi adatok várhatóan kedvezőbb képet mutatnak majd.

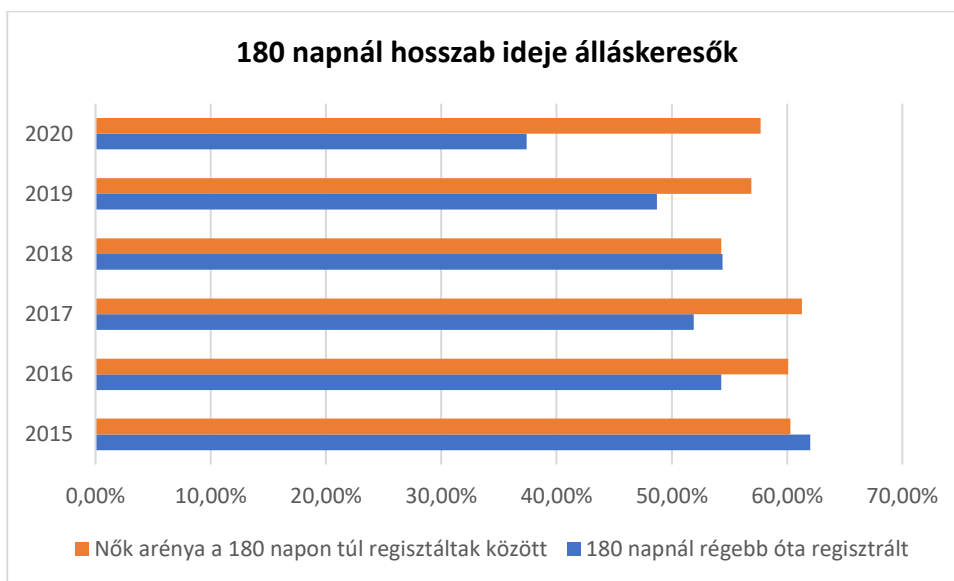
Munkanélküliségi ráta nemek szerint			
Év	Nyilvántartott álláskeresők aránya az állandó népességben a 15-64 évesek körében		
	Férfiak aránya (TS 033)	Nők aránya (TS 034)	Összesen
2015	1,10%	1,40%	1,25%
2016	1,00%	1,30%	1,15%
2017	0,90%	1,30%	1,10%
2018	0,90%	1,10%	1,00%
2019	0,80%	1,10%	0,95%
2020	1,80%	2,20%	2,00%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportok szerint							
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Fő összesen	439	392	368	318	314	656
20 éves, vagy az alatti (TS 037)	Fő	2,00	3,00	5,00	1,00	2,00	11,00
	%	0,46%	0,77%	1,36%	0,31%	0,64%	1,68%
21-25 év (TS 038)	Fő	19,00	11,00	15,00	14,00	6,00	35,00
	%	4,33%	2,81%	4,08%	4,40%	1,91%	5,34%
26-30 év (TS 039)	Fő	35,00	45,00	35,00	21,00	24,00	52,00
	%	7,97%	11,48%	9,51%	6,60%	7,64%	7,93%
31-35 év (TS 040)	Fő	31,00	29,00	43,00	29,00	27,00	72,00
	%	7,06%	7,40%	11,68%	9,20%	8,60%	10,98%
36-40 év (TS 041)	Fő	58,00	47,00	37,00	29,00	42,00	71,00
	%	13,21%	11,99%	10,05%	9,12%	13,38%	10,82%
41-45 év (TS 042)	Fő	50,00	43,00	56,00	45,00	45,00	115,00
	%	11,39%	10,97%	15,22%	14,15%	14,33%	17,53%
46-50 év (TS 043)	Fő	42,00	49,00	37,00	39,00	44,00	92,00
	%	9,57%	12,50%	10,05%	12,26%	14,01%	14,02%
51-55 év (TS 044)	Fő	49,00	31,00	29,00	29,00	29,00	73,00
	%	11,16%	7,91%	7,88%	9,12%	9,24%	11,13%
56-60 év (TS 045)	Fő	68,00	62,00	43,00	42,00	32,00	51,00
	%	15,49%	15,82%	11,68%	13,21%	10,19%	7,77%
61 éves, vagy afeletti (TS 046)	Fő	85,00	72,00	68,00	69,00	63,00	84,00
	%	19,36%	18,37%	18,48%	21,70%	20,06%	12,80%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A fenti táblázatból jól látható, hogy a XII. kerületben a lakónépesség számához viszonyítva nagyon alacsony a nyilvántartott álláskeresők száma, **a foglalkoztatottsági helyzetet tekintve a kerület az ország legstabilabb helyzetű települései között található.** A pandémia idején a 2019. évhez képest a duplájára növekedett a kerületben az álláskeresők száma, legnagyobb mértékben a középfokú végzettségűek nem találtak munkát. Ugyanakkor az adatok jól látható módon azt is alátámasztják, hogy az azt megelőző időszakban a kormányzati intézkedéseknek illetve a javuló gazdasági helyzetnek köszönhetően az utóbbi években nagymértékben, szinte felére csökkent a kerületben nyilvántartott álláskeresők száma.

b) alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztatottsága;

Az utolsó két népszámlálás között eltelt tíz évben közel negyedére csökkent az általános iskolai végzettséggel sem rendelkezők száma kerületünkben (2011-ben 556 fő), ami egyértelműen jelzi, hogy az alacsony iskolai végzettség az idősebb korosztály sajátossága. Míg a 15-65 év közöttiekből 151 fő nem végezte el az általános iskolát (ebből 65 fő 19 éven aluli, vagyis az évvessztesek illetve osztályt ismétlők is idesorolhatók), a 65 év felettiiek esetében 405 főre igaz ugyanez (ebből 290 fő 80 év feletti, aminek nyilván társadalomtörténeti okai vannak). Mindez előre vetíti, hogy 2021-re a mostani 1,1% helyett akár 0,5 % körül is lehet az általános iskolát el nem végzettek aránya.

Megállapítható, hogy az egyébként sem magas arányú munkanélküliség nem igazán hozható összefüggésbe az alacsony iskolázottsággal, így a munkanélkülieket célzó foglalkoztatási programokban sem szükséges, hogy prioritást élvezzenek az alacsony végzettségűek. 2016-ban a regisztrált munkanélküliek közül mindösszesen 2 fő volt közülük (azaz csupán 5 %), akinek nem volt általános iskolai végzettsége, és 35 fő (8 %), aki az általános iskolai tanulmányait befejezte, de nem tanult tovább.

A kerületi Teleülésfejlesztési Koncepció képviselő-testület által 2015 májusában elfogadott megalapozó vizsgálata szerint a lakosság magas képzettségi adatai nemcsak, hogy történelmileg meghatározottak, de még ma is javuló tendenciát mutatnak. Az általános iskolát elvégzők aránya a 15. életévét betöltött népességen belül 2001 és 2011 között 96,4 %-ról 98,9 %-ra nőtt, az érettségivel rendelkezők aránya a 18. életévüket betöltötték között ugyanebben az időszakban 79,6 %-ról 87,5 %-ra javult. A kerületi lakosság több mint fele rendelkezik diplomával, amely jóval meghaladja a fővárosi átlagértéket. A vizsgálat adatainak elemzése rámutatott arra is, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők elvándorlási hajlandósága aránylag alacsony, viszont nagyarányú a magasabb végzettségűek beáramlása és a lakosság felsőoktatási részvétele, diplomaszerezése. Erre utal az is, hogy a 18-25 éves korosztályban a Hegyvidéken a második legmagasabb (62,6 %) a felsőoktatásban nappali tagozaton tanulók aránya (budapesti átlag 48,6 %).

Fenti adatok magyarázzák, hogy miért nincs igény felnőttképzésre településünkön.

c) közfoglalkoztatás, közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra történő átlépés lehetőségei;

Foglalkoztatáspolitikai		
Év	Aktív foglalkoztatás-politikai eszközökkel támogatottak száma (TS 050)	Közfoglalkoztatottak száma (TS 055)
	Fő	(éves átlag - fő)
2015	93	69
2016	106	71
2017	80	48
2018	74	37
2019	52	18
2020	626	11

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A közfoglalkoztatottak száma évről évre csökkenő tendenciát mutat, mint ahogy a nyilvántartott álláskeresők valamint az aktív foglalkoztatás-politikai eszközökkel támogatottak száma is, a 2020. év ebből a szempontból is extrém magas számokat mutat.

- d) a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási, információs és egyéb tényezői; közlekedés, potenciális munkalehetőségek, tervezett beruházások, lehetséges vállalkozási területek, helyben/térségben működő foglalkoztatási programok;

Budapesti kerület lévén a foglalkoztatáshoz való helyi hozzáférési lehetőségek jelentősen kitágulnak, melyhez nemcsak más kerületek közelsége, de a kiváló helyi közlekedési viszonyok is hozzájárulnak. Kora reggeltől késő estéig is van lehetőség eljutni Budapest távolabbi kerületeibe is akár 1 órán belül metróval, vagy felszíni közlekedés igénybevételével (amit össze sem lehet hasonlítani azoknak a településeknek a közlekedési infrastruktúrájával, ahol pl. naponta kétszer jár a busz).

Megállapítható, hogy különösen a háztartások számához viszonyítva (2011. évi népszámlálás során 28 120) rendkívül jelentős a kerületi vállalkozások száma, illetve, hogy mind a vállalkozások, mind a kiskereskedelmi üzletek száma nőtt az elmúlt években, ami a helyi munkalehetőségek bővülését, és egyben gazdasági potenciáljának növekedését is magában hordozza. Jelentős a helyben működő állami/önkormányzati intézmények száma (a teljesség igénye nélkül: bölcsődék, óvodák, iskolák, kulturális intézmények, kórházak, rehabilitációs intézmények, gyermekotthonok, idősek otthonai, egyéb szociális, gyermekvédelmi és egészségügyi intézmények), vagyis jelentős az állami/önkormányzati szektorban történő foglalkoztatás is. Ahol a munkaerőpiac hiányosságot mutat, az a nagyobb vállalatok, ipari létesítmények hiánya, ami azonban összefügg a kerület iparmentes profiljának szándékos alakításával.

Fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő programok a településen; képzéshez, továbbképzéshez való hozzáférésük;

Pályakezdő álláskeresők száma		
Év	Nyilvántartott álláskeresők száma (TS 052)	Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (TS 053)
	Fő	Fő
2015	439	16
2016	392	23
2017	368	18
2018	318	3
2019	314	3
2020	656	20

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A helyi fiatalok foglalkoztatásának segítésére az illetékes állami foglalkoztatási szerv több – részben pályázati forrásból megvalósuló –, kifejezetten fiatalokat célzó projektet indított az elmúlt időszakban. A jövőben érdemes a munkaügyi szervvel közösen megvizsgálni, hogy ezek a programok mennyire érnek célt, a résztvevők milyen mértékben képesek a munkaerőpiacon felhasználni az ott megszerzett tudást.

- e) munkaerő-piaci integrációt segítő szervezetek és szolgáltatások feltérképezése, szakképzéshez, felnőttképzéshez és egyéb munkaerő-piaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés, helyi foglalkoztatási programok;

A felnőttek munkaerő-piaci integrációját segítő szervezetek és szolgáltatások révén számos helyben elérhető felnőttet képző intézmény van kerületünkben. Ezek mellett a foglalkoztatási osztály több, a munkaerő-piacra való visszatérést segítő szolgáltatása és a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ sok éve működő álláskereső klubja is színesíti a palettát. A jövőben feladat lehet a felnőttképzési és a foglalkoztatási programokon résztvevők számának, illetve a programokat szervezők bevonásával azok hatékonyságának vizsgálata.

- f) mélyszegénységben élők és romák települési önkormányzati saját fenntartású intézményekben történő foglalkoztatása;

A mélyszegénység fogalmát e fejezet elején találhatjuk részletesen kifejtve.

Önmagában a szegénység megítélése, mint „kategória” behatárolása is országtól függően más és más. Az ENSZ által használt abszolút mélyszegénységi küszöb szerint például ebbe a csoportba tartozók kevesebb, mint 1 dollárból élnek naponta. Ez a mérőszám elsősorban a fejlődő országokra jellemző, a fejlett világban más mutatókat használnak. Így Európában szegénynek számítanak a medián jövedelmek 60%-ánál kevesebből élők. A mélyszegénységben élők közülük azok, akik tartósan a szegénységi küszöb alatt élnek és nem képesek életszínvonalukon, leromlott lakhatási körülményeiken javítani. Az, hogy a szegénységből kivezető út nem elérhető számukra, csak részben magyarázható például alacsony iskolázottságukkal, vagy akár etnikai hovatartozásukkal (ami a hátrányokat megsokszorozni képes). Életútjuk fontos meghatározója, hogy lakóhelyükön és annak vonzáskörzetében elérhetőek-e oktatási, egészségügyi, szociális szolgáltatások (és ha igen, azok színvonala megfelelő-e), vannak-e egyáltalán elérhető munkalehetőségek és, hogy mindezek eléréséhez mobilitásuk (akár saját jövedelmi helyzetük, akár a közlekedési infrastruktúra hiányosságai miatt) mennyire korlátozott.

A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a Hegyvidéken is élnek szegények, de mélyszegénység jelenlétéről nem igazán beszélhetünk, hiszen a lehetőségek minden vonatkozásban megvannak: erős és (minden itt élő számára) könnyen elérhető oktatási, egészségügyi, szociális és gyermekvédelmi háló mellett az elmaradottabb térségekhez viszonyítva nyitottabb munkaerőpiaccal találkozunk. Az itt élő szegényebb családok tagjai számára a minimum szolgáltatási szint, hogy – a jövedelmükhöz mérten – akár ingyenes étkeztetést igénybe tudják venni, gyermekeik kivétel nélkül járhatnak (és járnak is) a nappali ellátásukat biztosító intézményekbe, így a mélyszegénység egyik fő jellemzőjével, az éhezéssel sem találkozhatunk. Helyzetelemzésünk folyamán a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ ügyfelei közül kerestünk olyan eseteket, ahol az érintettek még a kerületben rosszabbul élők közül is nagyobb kiindulási hátránnyal, súlyosabb problémákkal (pl. állami nevelésből kikerült, gyermekét egyedül nevelő roma származású munkanélküli nő) keresték fel az intézményt. E néhány esetet megvizsgálva is találtunk pozitív példákat arra, hogy – az intézmény hathatós közreműködése által – önkormányzati intézményben tudtak elhelyezkedni az érintett családfenntartók, és a munkába állás utáni utánkövetésnek/támogatásnak köszönhetően elhelyezkedésük tartós munkaviszonnyá vált. Bár statisztikát kifejezetten ilyen céllal nem vezet az intézmény, az elmúlt évek viszonylatában 4-5 ilyen tartós munkaviszonyt sikerült kimutatni (közülük 1 személy roma származású).

g) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén;

Az Ebkétv. fenti paragrafusai rögzítik, hogy egyenlő bánásmód követelményének sérelmét jelenti különösen, ha a munkáltató a munkavállalóval szemben közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést alkalmaz pl. a munkához jutás során, a munkához jutás felvételi eljárása keretében, stb.

Előfordulnak olyan speciális helyzetek, amikor indokolt, hogy a munkáltató különbséget tegyen helyzetük, tulajdonságuk, jellemzőjük alapján a munkavállalók között, ezért az Ebkétv. értelmében nem minősül az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének, ha az a munka jellege vagy természete alapján indokolt, az alkalmazásnál számba vehető minden lényeges és jogszerű feltételre alapított arányos megkülönböztetés. A 23. § biztosítja annak a lehetőségét, hogy törvény, kormányrendelet, illetve kollektív szerződés a munkavállalók meghatározott körére – a foglalkoztatási jogviszonnyal vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonnyal összefüggésben – eltérjen az egyenlő bánásmód követelményétől, amennyiben ennek célja valamely hátrányosabb helyzetű csoporttal kapcsolatban előnyben részesítési szabályok meghatározása, pozitív diszkrimináció alkalmazása.

3.3 Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások

Ha valaki munkanélkülivé válik, legfontosabb, hogy az illetékes munkaügyi kirendeltségen regisztráltassa magát. Ennek kapcsán részesülhet – a különböző munkaerő-piaci szolgáltatások (információ nyújtás, tanácsadás, képzés, munkaközvetítés) mellett munkanélküli ellátásban, első körben álláskeresői ellátásban. Az álláskeresői ellátás azt illeti meg, aki a munkanélkülivé válását megelőző három éven belül rendelkezik 360 nap munkaviszonnyal, táppénzben nem részesül, továbbá rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, munkát akar vállalni, de az álláskeresői ellátás nem volt eredményes, és az állami foglalkoztatási szerv sem tud számára megfelelő munkahelyet felkínálni. A legfeljebb 90 napig folyósítható ellátásban 2020-ban 129-en (a regisztrált álláskereső 19,66 %-a) részesült.

Passzív foglalkoztatás-politikai eszközök - Álláskeresők ellátásai				
Év	Nyilvántartott álláskeresők száma (TS 052)		Álláskeresési ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma (TS 047)	
	Fő	15-64 év közötti népesség %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2015	439	2,50%	128	29,16%
2016	392	2,30%	134	34,18%
2017	368	2,20%	115	31,25%
2018	318	2,00%	118	37,11%
2019	314	1,90%	126	40,13%
2020	656	4,00%	129	19,66%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

3.4 Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció

E fejezetben a lakhatáshoz kapcsolódó területet elemezzük, kiemelve a bérlakás-állományt, a szociális lakhatást, az egyéb lakáscélra nem használt lakáscélú ingatlanokat, feltárva a településen fellelhető elégtelen lakhatási körülményeket, veszélyeztetett lakhatási helyzeteket és hajléktalanságot, illetve a lakhatást segítő támogatásokat. E mellett részletezzük a lakhatásra vonatkozó egyéb jellemzőket, elsősorban a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

a) bérlakás-állomány

Az önkormányzat lakásállományát az 1970-es évek közepén még 14 250 tanácsi bérlakás képezte. 1969-től a hatályos jogszabályok lehetőséget biztosítanak a bérlők számára az általuk lakott lakások megvásárlására, amelynek következtében az önkormányzat bérlakás-állománya napjainkra jelentősen lecsökkent.

Az önkormányzati tulajdonú lakások és lakóépületek elhelyezkedésüket tekintve a fővárosi ingatlanpiaci kereslet szempontjából a kerület legfrekvenciáltabbnak minősülő részében található. A területi elhelyezkedésből adódó előnyöket azonban jelentősen árnyalja az ingatlanok gyakorta leromlott műszaki állapota, továbbá vegyes tulajdonú lakások esetén a tulajdonosi, bérlői összetétel. Az önkormányzati tulajdonú lakások lakbére megállapításának rendszerét és mértékét az önkormányzat tulajdonában álló lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérletéről, a lakások lakbérének mértékéről, valamint a lakbértámogatásról szóló 34/2017.(IX. 27.) Bp. XII. ker. Hegyvidék Ök. rendelet (a továbbiakban: Bérleti rendelet) határozza meg.

Az Önkormányzat a Vagyongazdálkodási tervében elvi szempontként jelenti meg, hogy a lakások esetében a lakbéréket – a szociális bérlakások kivételével – akként kell megállapítani, hogy a bérbeadásból származó saját bevételek legalább elérjék a lakásokra fordított kiadások összegét. Ennek alapján a bérbeadásakor számított lakbér mértéke minden esetben tükrözi a – bérbevevők által is érthető paraméterek alapján meghatározott – valódi költségeket, vagyis a szociális helyzet, mint szempont elsősorban nem a lakbér mértékében, hanem a támogatási rendszer keretében érvényesül.

b) szociális lakhatás

A Bérleti rendelet alapján a bérbeadásoknál alapvető szempont a különös méltánylást érdemlő személyi, családi körülmény figyelembe vétele, így különösen az, ha az igénylő vagy hozzátartozója (kiskorú gyermeke) létfenntartást veszélyeztető helyzetbe kerülhet. Az elmúlt években az Önkormányzat rendszeresen élt e jogával, így számos lakás bérbeadása történt meg kifejezetten a kérelmezők szociális helyzetét mérlegelve.

Az Önkormányzat nemcsak a szociális bérlakásban élőknek nyújt kedvezményes lakbért, hanem a költségelven bérbe adott lakások esetében is nyújt ún. kiegészítő-lakbértámogatást a rászoruló családoknak, ezzel biztosítva, hogy a lakbérjellegű kiadások mindenki számára megfizethetők legyenek. A támogatási rendszer – a bérlők fizetőképességét évről évre felülvizsgálva – folyamatosan átalakításra kerül, ennek ellenére településünkön is vannak lakbérhátralékot felhalmozó családok.

A lakbérhátralékkal rendelkező háztartások számára több lépcső is van, ami megelőzi esetleges kilakoltatásukat: ilyen a felhalmozott hátralék részletekben történő megfizetésének lehetősége, vagy – az Szt. által meghatározottak szerint – hat hónapot meghaladó tartozás adósságkezelési eljárásba történő bevonása. Akik ezen eszközök révén sem képesek tartozásuk rendezésére, bérleti jogviszonyuk megszűnése mellett is az ingatlanban maradhatnak, tényleges kilakoltatásra rendkívül ritkán kerül sor (a gyermekeket nevelő családok kilakoltatására pedig egyáltalán nem).

c) egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlanok

Az Önkormányzat lakáscélra nem lakáscélú ingatlant nem ad bérbe, ezeket más módon hasznosítja.

d) lakhatást segítő támogatások

A fentebb említett lakbér és kiegészítő-lakbértámogatás mellett lakásfenntartási támogatást és adósságkezelési szolgáltatást nyújt az Önkormányzat.

A 2015. évi jogszabályi változások eredményeként a szociális törvényből kivezetésre került a normatív lakásfenntartási támogatás, helyette az Önkormányzat bevezette az önkormányzati lakásfenntartási támogatást, amely 2 500 Ft összegű támogatást jelent a rászorulóknak úgy, hogy a védendői státuszt továbbra is biztosítja ez a támogatási forma. A lakásviszonyok jellemző problémái a közműdíj-, illetve lakáshitel-tartozások, hátralékok felhalmozódása. A szociális törvény rendelkezik az adósságkezelési szolgáltatásról, amely akkor nyújt segítséget, ha már összegyűlt egy nagyobb összegű díjhátralék. Az adósságkezelési szolgáltatást – melyhez nemcsak támogatási összeg, hanem komplex tanácsadói és utánkövetési szolgáltatás is társul (mely egyben a kérelmező adósságának rendezése érdekében tett együttműködését is kontrollálja) – néhány (5-10) család veszi igénybe évente. A hátralékkal rendelkező családok esetében a Családsegítő és Gyermejjóléti Központ nyújt segítséget a hátralék rendezéséhez. Ez lehet a Hálózat Alapítvány általi támogatás, önkormányzati adósságrendezés, egyéb pénzügyi támogatás, mérőeszközök felszereléséhez hozzájárulás.

Tapasztaljuk, hogy a szegénység jellemzője a lakhatással összefüggő hátralékok felhalmozódása, és a lakossági adósságállomány folytonos újratermelődése. Az előző évekhez képest a közüzemi díjak csökkentésének köszönhetően csökkenést mutat az adósságkezelésre fordított összeg, az elmúlt években egyre csökkent a közüzemi díjtartozások nagysága illetve ezáltal ebben a támogatási formában részesülők száma is.

3.4.3. számú táblázat - Lakhatást segítő támogatások		
Év	Települési támogatásban részesítettek (pénzbeli természetben) (TS 136) száma és	Egyéb önkormányzati támogatásban részesítettek (TS 137) száma
	Fő	Fő
2017	1534	396
2018	1781	418
2019	1687	298
2020	1725	251

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A támogatási rendszerünket igyekszünk folyamatosan felülvizsgálni annak érdekében, hogy minél hatékonyabb segítséget tudjunk nyújtani a rászorulóknak. Az energiaválság okozta infláció kompenzálása érdekében a támogatások jogosultsági összeghatárát folyamatosan emeljük, illetve 2022. október 1-jétől átalakult a korábbi fűtési támogatás, helyette bevezetésre került a téli rezsitámogatás, ami egyrészt nagyobb összegű segítséget jelent a rászorulóknak számára, másrészt jóval többen igényelhetik az eddigiekhez képest.

Lakhatáshoz kapcsolódó önkormányzati támogatások 2022-ben		
Fűtési támogatás 65 év feletti egyedülállóknak		19
Fűtési támogatás lakásfenntartási támogatásban részesülőknek		10
Kiegészítő lakbértámogatás		36
Lakbértámogatás		13
Települési adósságkezelési támogatás (rendszeres) NKM Áram Zrt		1
Települési adósságkezelési támogatás egyszeri		7
Települési lakásfenntartási támogatás		169
Téli rezsitámogatás		397

3.5 Telepek, szegregátumok helyzete

A ITS, valamint Budapest Városfejlesztési Konceptiója is alátámasztja azt az egyébként településünk döntéshozói, illetve szakemberei által is ismert tény: miszerint a XII. kerületben nincsenek szegregátumok.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény értelmében a településrendezés során figyelemmel kell lenni arra, hogy az az érintett lakosság életkörülményeiben, értékrendjében és szociális helyzetében hátrányos következményekkel ne járjon. Ennek érdekében biztosítani kell az emberhez méltó környezet folyamatos alakítását, értékeinek védelmét. Az ITS

elkészítésének egyik legfontosabb üzenete, hogy a városrendezés e törvényi szabályozásra figyelemmel történjen.

Az antiszegregációs terv elkészítéséhez kidolgozott útmutató⁶ nyomán szegregátumként kerül meghatározásra az a településrész, ahol az alacsony státuszú lakosság – az aktív korú népességben belül a legfeljebb 8 osztályos iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők – aránya meghaladja az 50%-ot. Sajnos ma is létező jelenség, hogy a lakáshoz jutási feltételek meghatározása arra irányul, hogy egyes, meghatározott tulajdonságokkal rendelkező (általában a roma kisebbséghez tartozó) személyek valamely településen, illetve településrészen mesterségesen elkülönüljenek. Az Ebktv. 26. §-ának (3) bekezdése értelmében az ilyen eljárás jogszabályellenes, és – a jogszabályi tiltás mellett – a kerület lakáspolitikájával is összeegyeztethetetlen. (Az elmúlt években több példát is találunk arra, hogy rászoruló cigány származású családok nem ugyanott, hanem a Hegyvidék különböző területein kaptak bérlakást).

Fenti alapelvek és a már eddig is folytatott gyakorlat garanciát nyújtanak arra, hogy szegregációval veszélyeztetett területek a lakosság területi átrendeződésével se alakulhassanak ki.

3.6 Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

a) az egészségügyi alapszolgáltatásokhoz, szakellátáshoz való hozzáférés

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény előírja, hogy a települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik:

- a) a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról,
- b) a fogorvosi alapellátásról,
- c) az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról,
- d) a védőnői ellátásról (2023. június 30-áig),
- e) az iskola-egészségügyi ellátásról.

A szociálisan rászorultak részére a személyes gondoskodást az állam, valamint az önkormányzatok biztosítják. A Szt. értelmében a személyes gondoskodás magában foglalja a szociális alapszolgáltatásokat és szakosított ellátásokat. A fővárosi kerületek által biztosítandó szociális alapszolgáltatások: az étkeztetés, a házi segítségnyújtás, a családsegítés és a nappali ellátások; nyújtható szakosított ellátás pedig az idősek gondozóbáza (átmeneti ellátása). Az Ebktv. rendelkezése értelmében az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell a társadalombiztosítási rendszerekből finanszírozott, továbbá a szociális, illetve gyermekvédelmi pénzügyi és természetbeni, valamint személyes gondoskodást nyújtó ellátások igénylése és biztosítása, a betegségmegelőző programokban és a szűrővizsgálatokon való részvétel, a gyógyító-megelőző ellátás, a tartózkodás céljára szolgáló helyiségek használata, az élelmezési és egyéb szükségletek kielégítése során.

Az egyenlő bánásmóddal való jog magában foglalja különösen az azonos egészségügyi intézmények használatának, az ugyanolyan színvonalú és hatékony, illetőleg nem magasabb kockázattal járó gyógykezelésben, valamint betegségmegelőző programokban (szűrővizsgálatokban) való részvétel jogát.

Az egészségügyi alapszolgáltatás részeként ellátandó háziorvosi szolgálatra az önkormányzat 27 felnőttet és 10 gyermeket ellátó háziorvossal szerződött annak érdekében, hogy az egész kerületet lefedő, mindenki számára hozzáférhető orvosi ellátást tudjon nyújtani. A házi orvosok kiemelt figyelmet szentelnek az egészségi állapotuk miatt mozgásukban gátolt idősebb lakosságnak, őket akár otthonukban is rendszeresen felkeresik. Fogorvosi rendelőt 10 felnőttet és 4 gyermeket ellátó szolgáltató nyújt a kerületben.

⁶ Útmutató az Anti-szegregációs terv kidolgozásához, In: Városrehabilitáció 2007-2013-ban, Kézikönyv a városok számára, 2007. október, Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Területfejlesztési és Építésügyi szakállamtitkárság 117. o.

2017 ősztől indult és 2022-ben fejeződött be a **Hegyvidéki Rendelőfelújítási Program**, amelynek elsődleges célja a Hegyvidéken az egészségügyi alapellátás színteréül szolgáló háziorvosi rendelők infrastrukturális fejlesztése, akadálymentes környezetének megteremtése volt. A program indulását szakértői vizsgálat előzte meg. A program során valamennyi háziorvosi rendelő megújult és egységes arculatot kapott.

A szakorvosi ellátás igénybevételére két helyen is (Szent János Kórház, Kútvölgyi Szakrendelő illetve I. kerületi szakrendelő – mely helyileg a XII. kerületben található) lehetősége van a hegyvidékieknek, és kórházi ellátásra is több intézményt találunk településünkön. Az Önkormányzat az „Egészséges Budapestért” kormányzati programhoz kapcsolódóan aktívan részt vesz a „Hegyvidéki Szakrendelő program” megvalósítása érdekében végzett munkákban.

Az egészségügyi szolgáltatások sorában fontos kiemelni az Önkormányzat fenntartásában működő otthonápolási szolgálatot, amely – elsősorban – a kórházi kezelés utáni rehabilitációban játszik kulcsszerepet: az otthonukba hazaengedett, korábban sokszor legyengültebb fizikai állapotban lévő idősök számára nyújtja – a házi segítségnyújtást biztosító munkatársakkal együttműködve – az otthoni ápolást.

Az egészségügyi ellátás egyik fontos mutatója, amely esélyegyenlőségi szempontból jelentős, a közgyógyellátásban részesülők száma. Az ellátás, amely a szociálisan rászorult személy részére – egészségi állapota megőrzéséhez és helyreállításához – az egészségügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos kiadások kompenzálását célzó hozzájárulás, hozzávetőleg 1300-1400 főnek jelent a kerületben napi segítséget, melynek megállapítása a Kormányhivatal feladata.

- b) prevenció és szűrőprogramokhoz (pl. népegészségügyi, koragyermekkor kötelező szűrésekhez) való hozzáférés

Az előző pontban felsoroltakon túl az egészségügyi szolgáltatások körébe tartoznak az egészség megőrzését támogató szolgáltatások, programok. Az Önkormányzat mára már komplex Egészséges Hegyvidék programra kiforrott prevenció tevékenysége rendkívül sokrétű szolgáltatások tárházát vonultatja fel (az egyébként is elérhető kötelező népegészségügyi, koragyermekkor kötelező szűrések biztosításán túl). Az ismeretterjesztés körében a Magyar Rákellenes Liga előadásai a Kulturális szalonban, az Idősök egészségiskolája, az újraélesztési oktatóprogramok a kerületi iskolákban vagy a Budai Lisztérzékenyek Klubjával való együttműködés során megrendezésre kerülő beszélgetések mind a háttérét adják az egészségmegőrzést szolgáló gyakorlatibb jellegű prevenció programoknak. Ilyen programok a havonta megrendezésre kerülő Szűrőszombatok, az évi két alkalommal akár több, mint 1000 főt megmozgató és rendkívül sokféle szűrési lehetőséget biztosító Egészségnapok, a kerületi oktatási intézményekben folytatott mozgásszervi szűrővizsgálatok, valamint a szintén kerületi iskolákban elvégzett lisztérzékenység szűrése.

2022-ben elindítottuk a „Zöld recept” programunkat, melynek lényege, hogy a felírását elsősorban a kerületi háziorvosoktól kérhetik a kerületi lakosok. A háziorvosok a páciens állapotának és egészségi szükségleteinknek megfelelően „receptre írják fel” a különféle mozgásformákat. A recept mind kinézetében, mind funkciójában nagyban hasonlít - az orvos meglátogatásakor kapott - orvosi vényre. Számos kültéri, zöld környezetben végezhető aktivitást fel lehet írni, így például közösségi sportokat, pl. séta – és vagy futóklubokban való részvételt, illetve petanque-ot.

Minden érdeklődő – lakcímkártya bemutatása mellett – térítésmentesen próbálhatja ki, veheti igénybe ezeket a szervezett sportprogramokat.

c) közétkeztetésben az egészséges táplálkozás szempontjainak megjelenése

A közétkeztetésben mind a saját konyhával rendelkező bölcsődék, mind a közbeszerzési eljárásban kiválasztott külső szolgáltató alapvető – magukra vonatkozó – követelményként értelmezik és használják a *közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet* előírásait, amely a ma korszerűnek mondható egészséges táplálkozás egyik alapköve.

d) sportprogramokhoz való hozzáférés

A mozgás, sportolás, aktív szabadidős tevékenységek elengedhetetlenül fontosak egészségünk megőrzéséhez. A rendszeres mozgás hozzájárul ahhoz, hogy izomzatunk, csontozatunk erősebb legyen, állóképességünk, közérzetünk javuljon, karbantarthassuk testsúlyunkat. Csökkenti a szívbetegségek, magas vérnyomás, depresszió és számos egyéb betegség rizikófaktorát vagy kialakulását. Segít megőrizni idős korunkig mozgásszerveink, izmaink, ízületeink rugalmasságát. Fontos, hogy a mozgás tudatosan beépüljön mindennapjainkba már gyermekkorban. Ezt elősegítendő, a Hegyvidéki Önkormányzat elsőként vezette be négy évvel ezelőtt a mindennapos testnevelést az iskolákban. Emellett – folyamatosan bővítve a kínálatot – számos olyan programot, mozgási, sportolási lehetőséget kínál az itt élőknek, amely segítségével megőrizhetik, javíthatják egészségi állapotukat.

• **A Hegyvidéki Szabadidősport Nonprofit Kft.**

A Hegyvidéki Szabadidősport Nonprofit Kft. a 2013-as alapítása óta a Hegyvidéki Önkormányzat sporttal kapcsolatos közfeladatait látja el. Nonprofit sportszervezetként legfontosabb célja a XII. kerületben élő, dolgozó és tanuló lakosok sportolási lehetőségeinek minél magasabb szintű biztosítása, a testmozgás, aktív életmód fontosságának tudatosítása. Kiemelt feladatai közé tartozik a Hegyvidéken élők egészséges életmódjának biztosításához, a szabadidősportban való részvétel elősegítéséhez szükséges események, rendezvények szervezése és a kerületben működő közoktatási intézmények sportéletének sikeres működtetése, koordinálása.

Az Aktív Hegyvidék Program 2004 óta működik a XII. kerületben. Óriási a sikere a lakosok számára ingyenes sportolási lehetőséget biztosító kezdeményezésnek. Hetente közel 400 kerületi lakos mozog a különböző pályákon, termekben.

A Hegyvidéki Önkormányzat és a Hegyvidéki Sportközpont közös célja, hogy a XII. kerületben mindenkinek legyen lehetősége a mozgásra, az egészséges életmód kialakítására. A foglalkozások nagy része – egy rövid nyári szünet kivételével – egész évben látogatható. Elsősorban olyan sportágak kerültek be a programba, amelyek minden korosztály számára élvezhetők és nincs nagy szerigényük. Minden foglalkozást a hegyvidéken található létesítményekben tartanak az oktatók és a kerületi lakosoknak díjmentes.

Úszás: A Városmajori uszoda látja vendégül a XII. kerület 70 év feletti lakóit minden szombaton és vasárnap (kivéve ünnepnapokon) 11:30 – 13:30 óráig térítésmentesen.

Úszásoktatás: A kerület alsó tagozatos kisiskolásai részére a Hegyvidéki Sportközpont szervezi a tantervben szereplő kötelező úszásoktatást, továbbá helyszínt biztosít a gyógytestnevelés és a gyógyúszás foglalkozásainak is. A kötelező úszásórák a Városmajori Tanuszodában (XII., Városmajor utca 29.) zajlanak minden hétköznap délelőtt, míg a gyógyúszást ugyanott késő délutánonként tartják az oktatók. A gyógytestnevelés-foglalkozások a Városmajor utcai tornateremben folynak minden délután.

• **A MOM Sport**

Az 5 csillagos Mom Sport uszoda, sport- és rendezvényközpont Budapest egyik legfejlettebb üzleti és szálloda negyedében helyezkedik el, éppen a Mom Park bevásárlóközpont szomszédságában található.

A 13.000 négyzetméter beépített felülettel rendelkező hatalmas létesítmény nagyszabású koncertek helyszínéül is működik. A MoM Sportban mindenki megtalálhatja a számára legmegfelelőbb kikapcsolódási lehetőséget: sportcsarnok, négy évszakos műfüves futballpálya, fedett és kültéri medencék,

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

wellness részleg élmény medencével, gőzfürdővel és különböző hőmérsékletű szaunákkal várják a sportolni vagy éppen feltöltődni vágyókat.

e) személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A személyes gondoskodást nyújtó szociális – felnőttek számára nyújtott – szolgáltatások keretén belül 2021-ben 552 főnek biztosítottunk *étkeztetést* (házhozszállítással, intézményünkben elfogyasztva vagy intézményből hazaviteli lehetőséggel), 105 főnek (kettő helyszínen) *idősek nappali ellátását*, és 223 kerületi idős lakosnak a saját otthonában történő gondozást (vagyis *házi segítségnyújtást*). Ezekről a szolgáltatásokról az idősek helyzetét, esélyegyenlőségét bemutató fejezetben írunk részletesebben.

A szociális étkeztetés mint szociális alapszolgáltatás, az **év 365 napján folyamatosan biztosított**. Orvosi javaslat alapján lehetőség van diétás étkezés (epékímélő, diabetes, gluténmentes, laktózmentes) igénybevételére, valamint vegetáriánus étrend is biztosított. A szociális étkeztetés dokumentálása és a teljes nyilvántartás vezetése, a kapcsolattartás az ellátottakkal a Hegyvidéki Szociális Központ feladata.

Az étkeztetés **három módon valósul** meg:

- a) helyben étkezés
- b) elvitel
- c) házhoz szállítás

A 2021. évben augusztus hónapig a COVID19 járvány miatt csak házhoz szállítással volt elérhető a szolgáltatás. Már a pandémia kezdetétől szünetelt a helyben étkezés és az elvitel. Az önkormányzat a COVID 19 járvány kezdetétől biztosította azon idős és rászoruló lakosok napi egyszeri meleg étellel ellátását, akik erre igényüket fejezték ki az e-menza szolgáltatás keretein belül, önkéntesek részvételével. A 2021. évben változott az ellátás formája, a Hegyvidéki Segítő Központ keretein belül továbbra is biztosított volt a napi egyszeri meleg étel, de mindezt már a Hegyvidéki Szociális Központ rendszerén keresztül biztosítottuk.

A pszichiátriai betegek nappali ellátása és közösségi ellátása egymást jól kiegészítve működik kerületünkben, a Félsgiget Klubház (nappali ellátás) szolgáltatásait átlagosan 35 fő veszi igénybe, 2018-ban a Klub egy új helyiséget is kapott annak érdekében, hogy minél szélesebb körű programkínálattal várják az odalátogatókat.

A *hajléktalanok nappali* ellátását (nappali melegedő) ellátási szerződés keretén belül a Magyar Máltai Szeretetszolgálat látja el a Széll Kálmán téren – itt azonban az igénybevételi adatok nem tükrözik a kerületi hajléktalanok ellátását, mivel a melegedőt a kerületünkben élő hajléktalanoknál lényegesen több, más településről ideérkező is igénybe veszi.

Már a fent bemutatott szolgáltatások és a hozzájuk tartozó forgalmi adatok is mutatják, hogy a kerületi szociális háló a rászorulókat jelentős tömegeit éri el. Az Önkormányzat azonban nemcsak a kötelező ellátandó területeken teljesít jól intézményein keresztül, hanem az **önként vállalt feladatokban is sokat tesz a helyi közösségben élőkért.** Szép példája ennek a kerületi **Fejlesztő Napközi Otthon** évtizedek óta történő fenntartása, melyben 35 fogyatékossgal élő fiatal felnőtt nappali ellátást biztosítjuk, valamint a szintén fogyatékkal élő kiskorúak nappali ellátására kötött átmeneti szerződés. Kerületünknek – szintén az önként vállalt feladatok között – van szerződése támogató szolgáltatásra, a hajléktalanokat ellátó utcai szociális munkára, valamint szenvedélybetegek nappali ellátására is.

3.7 Közösségi viszonyok, helyi közélet bemutatása

a) közösségi élet színterei, fórumai;

A közösségi életnek számos olyan színterét megtaláljuk a Hegyvidéken, ahol emberek találkoznak, szabad óráikat együtt eltöltve. Ilyenek a művelődési házak, a játszóterek, a parkok, a nagyobb bevásárló központok, az éttermek, cukrászdák, kávézók, a nappali ellátást nyújtó intézmények.

- **A Hegyvidéki Kulturális Szalon:**

A Hegyvidéki Kulturális Szalon a Hegyvidék kulturális és közösségi életének egyik közkedvelt színtereként szolgálja a kerületi polgárok szórakozási, időtöltési és kapcsolatépítési lehetőségeit. Az elmúlt hét év számos rendezvény, előadás, klubfoglalkozás, több tucat civil közösség létrejöttének és tevékenységének emlékét és élményét őrzi. A Hegyvidéki Kulturális Szalon a Hegyvidéki Önkormányzat beruházásának és a Főváros támogatásának köszönhetően 2018 szeptemberétől a Törpe u. 2. szám alatti új épületben várja látogatóit. A Szalon a Hegyvidék egyik kiemelt kulturális intézménye, alapvetően nem profitorientált intézmény. A látogatói célcsoportja elsősorban kerületi vonzáskörű. Közművelődési feladatokat lát el, tevékenysége szempontjából kiemelten fontos a tudományos és kulturális értékközvetítés, a kerületi hagyományápolás, a generációk közötti kapcsolatépítés, a közösségépítés, a civil szervezetek munkájának segítése, az önkéntesek bevonása az intézmény működésébe, illetve a napjainkban egyre szükségesebb mentálhigiénés tevékenység. A Hegyvidéki Kulturális Szalon helyet ad ismeretterjesztő, tudományos előadásoknak, közéleti beszélgetéseknek, zenei, irodalmi esteknek, egészségvédő, egészségmegőrző kluboknak, torna, tánc- és egyéb mozgásformát alkalmazó foglalkozásoknak, úti élménybeszámoló előadásoknak, valamint olyan szórakozási és időtöltési lehetőségeket kínál, mint a kártyajátékok, kézműveskedés, horgoló klub, bélyeggyűjtő kör, közös dal- és tánctanulás. Az intézmény több mint 30 klub, kör, civil szervezet, egyesület, alapítvány tevékenységének otthona. Éves rendezvényeinek száma meghaladja a másfélszázat.

b) közösségi együttélés jellemzői, konfliktuskezelési megoldások;

Az előbb felsorolt helyszíneken etnikai különbségekre visszavezethető konfliktusok nem szoktak előfordulni, az itt élő kis számú roma, illetve nem roma származású lakosság békés együttélése figyelhető meg. Konfliktusforrást jelenthet ugyanakkor a hajléktalan lakossággal való együttélés: az alapvetően problémamentes „kapcsolatban” időről időre előfordul, hogy az utcán kényszerűségből élők átlépnek egy határt, mellyel a parkokat, játszótereket használó lakók tolerancia küszöbét is átlépik. Ha ilyen jelzést kap az Önkormányzat, első körben minden esetben a hajléktalanokat ellátó Magyar Máltai Szeretetszolgálatot értesítjük, akik a szociális munka módszereivel segítenek a konfliktusos helyzet kezelésében. Ha ez nem vezet eredményre, csak abban az esetben intézkedik a Közterület-felügyelet vagy a rendőrség, hiszen minden esetben elsődleges – a rend és a közbiztonság megtartása mellett – a valóban békés együttélés megőrzése.

c) helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásai;

A hegyvidéki lakosság szolidaritásával nap mint nap találkozhatunk. Nemcsak akkor, amikor karácsony előtt a rászoruló családoknak, vagy amikor a határon túli magyar lakoságnak gyűjt az Önkormányzat, de amikor a kerületünkben szociális tevékenységet folytató bármely intézmény számára keressük a segítséget, akkor is jelentős a megmozdulás. És jelentős a szolidaritás megnyilvánulása a mindennapokban: sokan

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

segítenek az utcán élőknek, illetve a szomszéd idős lakosoknak. A COVID19 járvány kirobbanása után szinte azonnal megalakítottuk a Hegyvidéki Segítő Csoportot, melynek egyik fontos eleme volt a kerületi önkéntesek toborzása és bevonása az idősek ellátásába. Erre a felhívásunkra közel 200 önkéntes kerületi lakos jelentkezett, akik segítettek az ebéd kiszállításban, gyógyszerkiváltásban, bevásárlásban.

- c) a helyben élő nemzetiségek kulturális sokszínűségének bemutatása és kulturális identitásuk megőrzésének lehetőségei;

Kerületünkben 10 nemzetiségi önkormányzat működik. Az itt élő nemzetiségek számos rendezvényt szerveznek, melyek közül az egyik legnépszerűbb program a Svábhegyi Pünkösdi Búcsú, melynek szervezésében a Jókai Klub évről évre partner.

- e) helyi lakossági önszerveződések

A fentebb említett Hegyvidéki Kulturális Szalon számos kerületi önszerveződő csoportnak biztosít helyet különböző találkozásokra, illetve foglalkozásokra.

3.8 A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal

Településünkön működik roma nemzetiségi önkormányzat, amellyel jó kapcsolatot tart fenn a kerületi önkormányzat.

3.9 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A településen élő hajléktalanok rehabilitációjára kidolgozott program folytatása indokolt.	A rehabilitációs program folytatására, továbbfejlesztésére vonatkozó koncepció kidolgozása.
A magán úton lakást bérlők sok esetben nem tudják kifizetni a megemelt albérleti díjakat és veszélyeztetetté válik a lakhatásuk.	Egységes koncepció, protokoll kidolgozása
Az emelkedő energia- és élelmiszerárak egyre nehezebb helyzetbe hozza az alacsony jövedelemmel rendelkező családokat.	A pénzügyi és természetbeni támogatási rendszer folyamatos monitoringozása és az önkormányzat költségvetési lehetőségeinek a figyelembevételével.

4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

4.1 A gyermekek helyzetének általános jellemzői gyermekek száma, aránya, életkori megoszlása, demográfiai trendek

Korcsoport	Fő		
	Férfiak	Nők	Összesen
	Fő	Fő	Fő
Állandó népesség száma	26 383	31 494	57877
0-2 évesek			1 707
0-14 éves	4 837	4 465	9302
15-17 éves	717	782	1499

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Kerületünkben a gyermekek állandó népességen belüli aránya évről-évre nő, 2008-ban 8 859 (14,91 %), 2011-ben 9 463 (16,07 %), míg 2016-ban 10 957, 2018-ban pedig 10 801 kiskorú élt itt. A nemek arányát tekintve a gyerekek között (igaz ugyan, hogy kis mértékben, de) több fiút találunk, mint lányt.

a) veszélyeztetett és védelembe vett, hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint fogyatékossgal élő gyermekek jellemzői, egészségügyi, szociális, lakhatási helyzete;

Veszélyeztetettség: olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza (Gyvt. 5. § n) pont)

A **védelembe vétel** a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. A kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében a gyermek védelembe vétele a gyermekjóléti szolgáltatás feladata. Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi (Gyvt. 68. § (1) bekezdés). A gyermekek védelmét pénzügyi, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint a Gyvt-ben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet⁷:

Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik,*
- b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,*
- c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.*

(2) Halmozottan hátrányos helyzetű

- a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,*
- b) a nevelésbe vett gyermek,*
- c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.*

Az elmúlt években a gyermekek alig 1 %-ának életében volt jelen a veszélyeztetettség valamilyen formája (2020-ban 85 fő). Az, hogy a veszélyeztetett kiskorúak közül évente átlagosan 20-30 esetben került sor védelembe vételre, részben azt jelenti, hogy a veszélyeztetettségük kismértékű volt, részben – és talán ez a fontosabb – azt, hogy a gyermekjóléti szolgáltatáson keresztül a szociális munka módszereivel sikerült (hatósági intézkedés nélkül is) a veszélyeztetettség megszüntetésére irányuló lépéseket megtenni, vagyis a családok együttműködőek voltak.

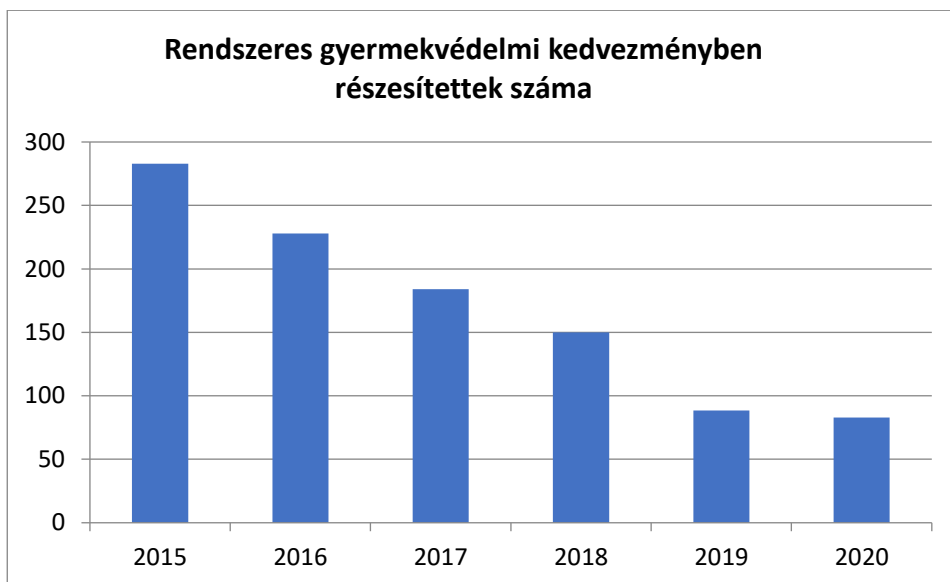
b) Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság (RGYK)

A Gyvt. a meghatározott feltételek szerint a jogosult gyermek számára rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot állapít meg. A jogosultság – a gyermeket ellátó intézménytípustól függően – különböző kedvezményekre jogosít, mint például ingyenes vagy kedvezményes térítési díjú intézményi étkezés, ingyenes tankönyvellátás. Akinek a gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága 2021. augusztus 1-jén és november 1-jén fennállt, az augusztus és november hónapokban pénzbeli támogatásban részesült. Ennek esetenkénti összege gyermekenként 6 000 Ft, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esetében 6 500 Ft.

A pénzbeli támogatás összege 2022-ben összesen 1 000 000 Ft volt.

Gyermekvédelmi kedvezményben 83 gyermek részesült a 2022. év során, elutasítás nem volt.

⁷ Gyvt. 67/A. §-a (1)-(2) bekezdések

A fenti diagramból jól látható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma évről évre rohamosan csökken, melynek az lehet az indoka, hogy míg az átlagbérek folyamatosan emelkedtek az elmúlt időszakban, a jogosultsági összeghatár évek óta változatlan.

A helyzetelemzés során annak megállapítása, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak körében minden rászoruló hozzájut-e az intézményekben ehhez köthető kedvezményekhez, nem mondható meg biztosan (mivel az adatok többsége csak az ebben az időszakban önkormányzat által fenntartott intézményekben áll rendelkezésünkre), de valószínűsíthető, mivel a kedvezmény megállapítása iránt benyújtott kérelmeknek alapvető célja, hogy a gyermekétkeztetés normatív kedvezményét a kérelmező család igénybe tudja venni. Sokkal fontosabb kérdés tehát, hogy magáról a kedvezmény lehetőségéről értesül-e minden rászoruló család.

A Családsegítő és Gyermekjóléti Központ gyermekvédelmi jelzőrendszer működésével kapcsolatban évente megtartott szakmaközi találkozójáról készült beszámolók alapján az elmúlt években folyamatosan nő a jelzőrendszer hatékonysága (vagyis a jelzések száma). Az abban érintettek (védőnői hálózat, gyermekorvosi ellátásban dolgozók, bölcsődei kisgyermeknevelők, óvodai- és iskola-pedagógusok stb.) egyre inkább birtokában vannak a jelzési kötelezettségük súlyával, valamint annak a tudásnak, hogy milyen esetben kell megtenniük a jelzésüket. A jól működő jelzőrendszernek köszönhetően valószínűsíthető, hogy a gyermekjóléti szolgáltatáshoz ezáltal hozzájutó családok megfelelő informálása megtörténik, és a kerületben információhiányból nem igénybe vett szolgáltatás nem jellemző.

b) a gyermek jogán járó helyi juttatásokban részesülők helyzete

Kerületünkben ún. családi segélyezési gyakorlatot folytatunk, ami azt jelenti, hogy az egy-egy családba tartozókat az összes támogatásuk tekintetében egy ügyintéző kezeli. Ezzel kiszűrjük, hogy a családtagok ugyanarra a célra (pl. a rezszi számlák befizetése) külön-külön is kérjenek támogatást, ugyanakkor ezáltal van lehetőség odafigyelni arra is, hogy egy-egy család minden olyan támogatást megkapjon, ami a helyzetének rendezésében hatékonyan segítheti.

Tapasztalataink szerint a támogatások széles palettája hatékony válasz a szociális problémák kezelésére, különös tekintettel arra, hogy a gyermekjóléti szolgálat által egy-egy kérelmező esetében megfogalmazottakat – ott, ahol a támogatás összegében mozgásterünk van – figyelembe tudjuk venni.

- Települési rendkívüli gyermekvédelmi támogatás

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

A támogatásban az a gyermeket gondozó család részesül, amelyik időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, és ezért a gyermek eltartásáról más módon nem tud gondoskodni. A támogatás jövedelmi feltétele, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem nem haladhatja meg a jogosultsági összeghatár 70 %-át (69 900 Ft, fokozottan rászoruló gyermek esetén 81 %-át (80 800 Ft).

2022. évben rendkívüli gyermekvédelmi támogatás 128 gyermek részére került megállapításra 3 200 000 Ft összegben, négy elutasítás volt jövedelmi és egyéb feltétel nem teljesülése miatt.

- Iskolai tanulók szociális ösztöndíja

Az általános iskola 4. osztályának elvégzésétől a szakiskola, középiskola befejezéséig veheti igénybe az a nappali tagozatos gyermek, akinek tanulmányi átlaga a 4-es átlagot elérte vagy meghaladta, és családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a jogosultsági összeghatár 70 %-át (69 900 Ft), fokozottan rászoruló gyermek esetén 81 %-át (80 800 Ft).

A szociális ösztöndíj 2022-ben 23 gyermek részére 2 400 000 Ft összegben került folyósításra. Elutasításra nem került sor.

- Születési támogatás

Abban az esetben igényelhető, ha a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a jogosultsági összeghatár 70 %-át (69 900 Ft), fokozottan rászoruló gyermek esetén 81 %-át (80 800 Ft), továbbá, ha a gyermeket gondozó család nem rendelkezik a Gyvt. 19. § (7) bekezdése szerinti vagyonnal. A támogatás összege gyermekenként 60 000 Ft.

A 2022. évben 2 gyermek után 120 000 Ft került kifizetésre, elutasítás nem volt.

- Tanévkezdési támogatás

Akkor adható az általános iskolában, szakiskolában, középiskolában, főiskolán, egyetemen tanuló gyermeknek, ha családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a jogosultsági összeghatár 70 %-át (69 900 Ft), fokozottan rászoruló gyermek esetén 81 %-át (80 800 Ft). A támogatás a gyermek nagykorúvá válása után is megállapítható, ha szakiskola, középiskola nappali tagozatán tanul és a 20. életévét még nem töltötte be, vagy felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatója és a 25. életévét még nem töltötte be. A támogatás összege gyermekenként 13 000 Ft.

A 2022. évben 54 gyermek részesült tanévkezdési támogatásban 1 600 000 Ft összegben, négy kérelem került elutasításra magas jövedelem, illetve egyéb feltétel nem teljesülése miatt.

- Gyógyászati segédeszköz vásárlásához nyújtott támogatás

A gyermek egészségi állapotának megőrzése vagy helyreállítása céljából igényelhető, naptári évenként egy alkalommal. A támogatásra az a gyermek jogosult, akinek családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a jogosultsági összeghatár 70 %-át (69 900 Ft), fokozottan rászoruló gyermek esetén 81 %-át (80 800 Ft), valamint nem rendelkezik a Gyvt. 19. § (7) bekezdése szerinti vagyonnal.

A támogatás összege a segédeszköz árának 80 %-a, de naptári évenként legfeljebb 35 000 forint. Nem biztosítható támogatás a közgyógyellátás keretében 100 %-ban finanszírozott gyógyászati segédeszközök

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

vásárlásához. A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) – egykori Országos Egészségbiztosítási Pénztár – által részben finanszírozott segédeszköz vásárlása esetén a támogatás a NEAK finanszírozást meghaladó költségekhez nyújtható, annak legfeljebb 80 %-áig és legfeljebb 35 000 forint összegben.

A támogatás 2022-ben 8 gyermek részére 270 000 Ft összegben került megállapításra, elutasító határozat nem volt.

- Fejlesztést igénylő gyermekek támogatása

A támogatás olyan fejlesztésre szoruló gyermekek részére igényelhető, akik tömegközlekedéssel nem szállíthatók, és ezért a szállításukról gondoskodni kell. Feltétele, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem nem haladhatja meg a jogosultsági összeghatár 140 %-át (139 700 Ft). A támogatás naptári évenként legfeljebb négy alkalommal állapítható meg, új kérelem benyújtására a megállapítástól számított három hónap elteltével nyílik lehetőség. A támogatás összege negyedévente, gyermekenként 30 000 Ft. *2022-ben nem érkezett támogatás iránti kérelem.*

- Táborozási támogatás

A gyermek közösségben való részvételének, képességfejlődésének elősegítése érdekében a táborozás költségeihez nyújtott hozzájárulásban – tanévenként egy alkalommal – az az általános iskolai oktatás keretében tanulói jogviszonnyal rendelkező gyermek részesíthető, akinek a családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg a jogosultsági összeghatár 70 %-át (69 900 Ft), fokozottan rászoruló gyermek esetén 81 %-át (80 800 Ft), valamint nem rendelkezik a Gyvt. 19. § (7) bekezdése szerinti vagyonnal.

Táborozási támogatás az erdei iskola, a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ által szervezett táborok, valamint egyéb nyári táborok költségeinek megfizetéséhez nyújtható. A támogatás összege a tábor árának 80 %-a, de naptári évenként legfeljebb 30 000 forint.

2022-ben 13 gyermek részesült 300 000 Ft összegű támogatásban, elutasításra egy esetben, jövedelmi helyzet miatt került sor.

- **Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer**

Önkormányzatunk minden évben csatlakozik a programhoz, amely az esélyegyenlőség jegyében támogatja a szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok felsőfokú tanulmányait. A pályázatra azok a XII. kerületben állandó lakóhellyel rendelkező, hátrányos szociális helyzetű felsőoktatási hallgatók jelentkezhetnek, akik a képzésre vonatkozó keretidőn belül teljes idejű (nappali tagozatos) alapfokozatot és szakképzettséget eredményező alapképzésben, mesterfokozatot és szakképzettséget eredményező mesterképzésben, egységes, osztatlan képzésben, vagy felsőfokú szakképzésben végzik tanulmányaikat. Pályázhattak továbbá a kiírás évében utolsó éves, érettségi előtt álló középiskolások, vagy felsőfokú diplomával nem rendelkező, felsőoktatási intézménybe még felvételt nem nyert érettségizettek, akik a következő tanévtől kezdődően felsőoktatási intézmény keretében teljes idejű (nappali tagozatos) alapfokozatot és szakképzettséget eredményező alapképzésben, egységes, osztatlan képzésben, vagy felsőfokú szakképzésben kívánnak részt venni.

2022-ben 28 tanuló részére biztosított ösztöndíjat az Önkormányzat. A folyósított támogatás összege 2 500 000 Ft volt.

c) ingyenes vagy kedvezményes iskolai étkeztetésben részesülők jellemzői

- **Étkezési térítési díj csökkentése**

A polgármester a Gyvt. által szabályozott normatív kedvezményen felül a gyermekétkeztetésért fizetendő térítési díjat a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátásokról szóló Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat Képviselő-testületének 55/2018. (XII. 17.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban: Ör.) szerint, a fizetésre kötelezett kérelmére tovább csökkentheti, ha a kérelmező családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét (57 000 Ft), és a gyermeket gondozó család nem rendelkezik a Gyvt. 19. § (7) bekezdése szerinti vagyonnal.

A térítési díjkedvezmény mértéke, ha a családban az egy főre jutó havi jövedelem az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét nem haladja meg, a személyi térítési díj 90 %-a, ha meghaladja, de nem éri el a kétszeresét, a személyi térítési díj 50 %-a.

Térítési díjkedvezményt 2022-ben 21 gyermek esetében nyújtott az Önkormányzat.

d) a magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek helyzete

Az orosz-ukrán háború kirobbanása után szinte azonnal megalakítottuk a Hegyvidéki Menekültsegítő Csoportot Fonti Krisztina alpolgármester vezetésével. A csoport tevékenységén belül 4 telefonos diszpécser segítette a kerületben elszállásolt menekülteket információkkal. A Zarándokszálláson két hónapon keresztül biztosítottunk szálláslehetőséget a háború elől menekülőknél, egy 5 fős család huzamosabban, illetve rajtuk kívül 26 fő néhány éjszakára szállt meg itt, az Önkormányzat folyamatosan biztosította a háromszori étkezésüket is. Emellett adománygyűjtést szerveztünk a Polgármesteri Hivatal épületében, illetve kialakítottunk egy adománygyűjtő pontot a Böszörményi út 19/C alatt, ahová rengeteg lakossági felajánlás érkezett. Önkénteseket toboroztunk: 88 fő jelentkezett, akik az adományok szortírozásában segítettek. 2022. március 10-én Alpolgármester Asszony vezetésével a bátyúi kistérség számára 705 kg humanitárius segílyt (élelmiszerek, higiéniai termékek, takarók, ágyneműk) vittünk le a határhoz, közel 1,5 millió Ft értékben. Második alkalommal június 28-án vittünk adományokat a szintén Kárpátalján található nagydobronyi kistérség számára, akik napi 300 fő Kelet-Ukrajnából érkező menekültet látnak el. Az ő kérésüknek megfelelően tartós élelmiszereket és tisztálkodási szereket szállítottunk hozzájuk közel 900 kg mennyiségben, melynek közel 1 millió Ft volt az értéke. Az elmúlt egy évben a kerületünkben élő menekültek számára pénzbeli segítséget is nyújtottunk, 30 családot részesítettünk támogatásban 1.330.000 Ft összegben, illetve a lakosság által felajánlott adományokkal segítettük a mindennapi életüket. A Gyvt. módosítása folytán a menekült családok gyermekei ingyenesen étkezhettek a köznevelési intézményekben.

4.2 Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

A ITS, valamint Budapest Városfejlesztési Konceptiója is alátámasztja az egyébként településünk döntéshozói illetve szakemberei által is ismert tény: miszerint a XII. kerületben nincsenek szegregátumok.

4.3 A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

a) védőnői ellátás jellemzői Kerületben 23 területi és 5 iskola-egészségügyi feladatokat ellátó védőnő van. A szolgálat egyik legfontosabb feladata a kisgyermek egészségi állapotának folyamatos kontrollja, a testi és mentális fejlődésének folyamatos figyelemmel kísérése. Ha a jogszabály szerint a szolgálatban védőnőnként ellátható gyermekek számát (250), valamint az országos átlagszámot (300) összehasonlítjuk a kerületi védőnőnkénti gyermekszámmal (2020-ban-182), láthatjuk, hogy a hegyvidéki ellátásban nem csupán a kötelező adminisztráció vezetése, illetve a krízishelyzetek kezelése végezhető el, hanem tényleges családi gondozásra is van lehetőség. A védőnőknek kiemelt szerepe van a gyermek veszélyeztetettségének felismerésében és a szükséges jelzések megtételében. Ahogy azt pár sorral korábban leírtuk, a statisztikák azt mutatják, hogy a jelzőrendszer a Hegyvidéken egyre hatékonyabban működik, a jelzések időben megtörténnek. A védőnői szolgálatunk szerencsés helyzetben van a tekintetben, hogy nincsenek tartósan betöltetlen státuszok, egy-egy megüresedő álláshelyre is sikerül viszonylag gyorsan találnunk jó szakembert.

b) gyermekorvosi ellátás jellemzői (pl. házi gyermekorvoshoz, gyermek szakorvosi ellátáshoz való hozzáférés, betöltetlen házi gyermekorvosi praxisok száma)

Településünkön 10 gyermekorvosi szolgálat működik, az általuk ellátott esetek száma – ahogy a kerületi gyermekszám is – lassú ütemben növekszik. 2020-ban 49 810 esetet láttak el, azaz egy orvosra átlagosan közel 5000 eset jutott. Kerületünkben gyermekfogászati és a gyermekorvosi ügyeleti ellátás (vagyis a szolgáltatásokhoz való hozzáférés) is megoldott.

e) 0–7 éves korúak speciális (egészségügyi-szociális-oktatási) ellátási igényeire (pl. korai fejlesztésre, rehabilitációra) vonatkozó adatok

Fogyatékos gyermekek ellátáshoz történő hozzáférése: a szakértői bizottság szakvéleménye alapján a fogyatékos gyermek legfeljebb hat éves koráig fejlődését biztosító korai fejlesztésben és gondozásban, vagy fejlesztő felkészítésben vehet részt. A Szt. rendelkezése szerint a nappali ellátás keretében gondoskodni kell többek között a harmadik életévüket betöltött, önkezelésre részben képes vagy önellátásra nem képes, de felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek napközbeni tartózkodásáról, étkeztetéséről.

Korai fejlesztésre már a bölcsődés kortól lehetőség nyílik az önkormányzati fenntartású intézményekben. A sajátos nevelési igényű gyermekeket mind a négy önkormányzati bölcsődében ellátják (a kisgyermeknevelők ehhez szükséges szakmai továbbképzése folyamatos), de a Svábhegyi bölcsődében, valamint a Krisztinavárosi bölcsődében emellett gyógypedagógus is segíti a munkát.

Az önkormányzati óvodák is fogadnak sajátos nevelési igényű gyerekeket, ezekben szintén integráltan történik a gyermekek ellátása, és szakember (pszichológus, fejlesztőpedagógus, logopédus) is segíti a fejlesztést, rehabilitációt.

Hegyvidéki Baba vagyok program: A Hegyvidéki Önkormányzat 2017. március 1-jétől minden kerületi újszülöttet babacsomaggal köszönt. A „Hegyvidéki baba vagyok” csomagot a területi védőnő a csecsemő születését követő első látogatás alkalmával adja át a családnak. 2022-ben megújítottuk: a korábbinál sokkal tartalmasabb dobozt biztosítunk a családok számára, amely sokféle babaápolási terméket tartalmaz, emellett „Hegyvidéki baba vagyok” logóval ellátott bodyt és kifogót is, valamint különböző hasznos kiadványokat a szoptatásról, a csecsemőgondozásról. 2022-ben 601 Babacsomagot juttattunk el a kerületi édesanyák számára.

a) gyermekjóléti alapellátások, Biztos Kezdet Gyerekház, Tanoda, gyermekszegénységet csökkentő speciális szolgáltatás gyermekek napközbeni ellátásai, bölcsődei ellátás;

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Az Önkormányzat hatósági eljárás keretében biztosítja a szociális rászorultság – mint felvételi sorrendet meghatározó kritérium – érvényesülését az általa fenntartott férőhelyekre érkezett kérelmek bírálatakor. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult családok gyermekei kivétel nélkül felvételre kerülnek, de előnyt élveznek a gyermeküket egyedül nevelő szülők, illetve a 3 vagy több gyermeket nevelő családok gyermekei is. Ezen csoportokon túl a kérelmező családok jövedelmi és vagyoni körülményei alapján felállított rangsor határozza meg a döntéseket, figyelembe véve a gyermekjóléti- vagy védőnői szolgálat esetleges jelzését is. Az elmúlt években szociálisan kedvezőtlenebb helyzetben lévő családok közül minden gyermeket felvett az Önkormányzat.

Kiemelendő, hogy a Svábhegyi Bölcsődében Európai Unió pályázati támogatásból épületkorszerűsítés illetve férőhelybővítés történt. A program 2019. év elejére fejeződött be. A beruházásnak köszönhetően a férőhelyek száma 72-ről 120-ra növekedett, a Bölcsőde épülete szigetelésre került és megtörtént a nyílászárók, valamint a tetőszerkezet teljes cseréje is.

Egy fontos és küzdelmes folyamat végére értünk 2021-ben azzal, hogy a Művész úti Óvoda és Bölcsőde 2021. szeptember 1-jétől az Önkormányzatunk fenntartásába került át, ezáltal 36 férőhellyel gazdagodott az önkormányzati bölcsődei kapacitásunk.

A 2021. évben a Zugligeti Bölcsőde konyhája jelentős fejlesztésen esett át, melyet részben állami támogatásból sikerült megvalósítanunk.

A **Svábhegyi Bölcsőde** engedélyezett férőhelye 120 fő, éves feltöltöttsége 2022. évben átlagosan 90 %-os volt. 2022-ben a 196 fő ellátott gyermek közül 112 gyermek étkezett ingyenesen, gondozási díjat 112 fő, étkezési díjat 84 fő fizetett. Az ingyenességet élvező gyermekek közül 37 három- vagy többgyermekes családban nevelkedő, 5 fő SNI, 2 fő tartós betegség miatt, 33 fő a szülői nyilatkozat alapján élt ezzel a lehetőséggel. A befizetett étkezési és gondozási díjból az éves intézményi bevétel 16 021 968 Ft volt.

Az intézmény tapasztalatai szerint évről évre több az olyan gyermek, akik fejlődésükben, magatartásukban eltérők az átlagtól és ez a felvételi eljárás során sem a szülő elmondásából, sem a védőnői igazolásból nem derül ki. 2022-ben az intézmény 5 fő SNI szakvéleménnyel rendelkező, illetve 2 fő korai fejlesztésre jogosult gyermekről gondoskodott.

A **Zugligeti Bölcsőde** 120 férőhelyen (engedélyezett férőhely: 96 fő+ 24 fő időszakos gyermekfelügyeleti csoport) 87 %-os feltöltöttséget mutatott a 2022. évben, a beíratott gyermekek száma 128 fő volt.

2022-ben a 128 fő ellátott gyermek közül 64 gyermek étkezett ingyenesen, gondozási díjat 96 fő, étkezési díjat 64 fő fizetett. Az ingyenességet élvező gyermekek közül 38 három- vagy többgyermekes családban nevelkedő, 2 fő SNI, 2 fő tartós betegség miatt, 20 fő a szülői nyilatkozat alapján élt ezzel a lehetőséggel. A befizetett étkezési és gondozási díjból az éves intézményi bevétel 14 250 316 Ft volt.

Az intézmény időszakos gyermekfelügyeletet is biztosít, ezt a szolgáltatást átlagosan 40 kisgyermek veszi igénybe. Folyamatosan nő az igénybe vevők száma, így elmondható, hogy kerületi szinten is nagyon népszerű ez a szolgáltatás.

A szülők több lehetőség közül választhatnak: vagy napi 2 óra időtartamban (9 és 11 óra között), vagy az egész délelőtti folyamán vehetik igénybe a gyermekfelügyeletet, vagy igényelhetik egész napra is a szolgáltatást. A szolgáltatás díja 500 Ft/óra.

A **Krisztinavárosi Bölcsőde** engedélyezett férőhelye 96 fő, 2022-ben a feltöltöttség megközelítőleg 92 %-os volt.

2022-ben a 111 fő ellátott gyermek közül 56 gyermek étkezett ingyenesen, gondozási díjat 81 fő, étkezési díjat 55 fő fizetett. Az ingyenességet élvező gyermekek közül 12 három- vagy többgyermekes családban nevelkedő, 4 fő SNI, 4 fő tartós betegség miatt, 36 fő a szülői nyilatkozat alapján élt ezzel a lehetőséggel. A befizetett étkezési és gondozási díjból az éves intézményi bevétel 13 284 832 Ft volt.

Az év folyamán minden csoportban előfordult 1 év körüli kisgyermek, így megfigyelhető volt, hogy egyre alacsonyabb életkorú gyermekek szülei veszik igénybe a bölcsődei szolgáltatást.

A Bölcsőde sajátos nevelési igényű gyermekeket is ellát, ez a 2021/2022. nevelési/gondozási évben 4 gyermeket jelentett. Korai fejlesztésre jogosult gyermek pedig 2 fő volt.

A családi gyermekfelügyelet illetve házi gyermekfelügyelet – mint alternatív lehetőségek – nem elterjedt szolgáltatási formák a kerületünkben.

Gyermekek átmeneti gondozásának biztosítása

A gyermekvédelem alapvető célja, hogy a gyermeket csak akkor emeljék ki családi környezetéből, ha ellátása veszélybe kerül. Ebben az esetben a gyermek átmeneti otthonban történő elhelyezését kell kezdeményezni. Ilyenkor a megfelelő gondozás biztosítása mellett az a további feladat, hogy a szülő, a Családsegítő és a Gyermekjóléti Központ, valamint az ideiglenes gondozást biztosító átmeneti otthon összehangolt csapatmunkával a gyermek sorsát mielőbbi, végérvényes megoldással – lehetőség szerint a családba történő visszahelyezéssel – rendezze. Amíg ez megtörténik, addig az átmeneti ellátás biztosítja az érintett gyermek számára a családi környezetet.

A gyermekvédelem célja megelőzni a családok széthullását is. Ezért az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét, a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetéről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ ideiglenes, együttes elhelyezésben és ellátásban részesíti.

A Gyvt. által előírt átmeneti gondozást – gyermekek és családok részére egyaránt – ellátási szerződések útján oldjuk meg, a kapcsolattartó mindkét esetben a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ.

Az intézmények minden esetben értesítik a Központot a család vagy a gyermek(ek) felvételéről. A Központ a családgondozás folytatásával, az otthonok családgondozójával kialakított együttműködés keretében közreműködik a kimeneti lehetőségek felkutatásában, a gyermekek „hazagondozásában”, a családok lakhatásának rendezésében, egzisztenciális biztonságuk megteremtésében.

Az ellátás során folyamatos a kapcsolat a két intézmény családgondozója között. Ez a közös munka kiterjed az ügyintézésben nyújtott segítségre, a család életvitelének, mindennapi működési rendjének újragondolására, amely az átmeneti ellátás mielőbbi megszüntetését eredményezheti.

Budapest Főváros IX. kerület Ferencváros Önkormányzata (gyermekek átmeneti otthona)

A Fehérholló utca Gyermek Átmeneti Otthona 18 éves korig nyújt átmeneti ellátást, ha a gyermek időlegesen felügyelet és ellátás nélkül marad. Az ellátást a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ javaslata alapján veheti igénybe a családban élő gyermek. Testvérek elhelyezése esetén a szolgáltatási díjon felül napidíjat kell fizetnünk. 2021-ben kerületünkben nem volt ellátott az intézményben.

SOS Krízis Alapítvány (családok átmeneti otthona)

A Sorsunk és Jövőnk Szeretetszolgálat felmondását követően az ellátást az SOS Krízis Alapítvány biztosította tovább. Az Alapítvány 1997 óta a fővárosi gyermekvédelem meghatározó szereplője. Három otthon és ún. kiléptető lakásokat tart fenn. Az otthonok a IV., a XIV. és a XVI. kerületekben találhatók, és bármelyikben ellátásba kerülhetnek a rászoruló, elhelyezésük emiatt még gyorsabban megoldható. A szolgáltatási díj összege naponta 1 200 Ft személyenként, az ellátási idő 12 hónap, ami az ellátott kérésére 6 hónappal, illetve tanköteles korú gyermek esetében a tanév végéig meghosszabbítható. Az otthon házirend szerint működik, amelynek szabályai minden bentlakóra kötelező érvényűek.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

A szolgáltató a Családsegítő és Gyermekjóléti Központunk által jelzett, maximum két, kerületi illetékességű család egyidejű elhelyezésére vállalt kötelezettséget (8 fő erejéig). Szabad kapacitás esetén ez a létszám túlléphető. Szerződésünket 2018. október 1-jei hatállyal kötöttük, érvényessége 2023. szeptember 30-áig tart.

2021-ben 7 fő (2 család) tartózkodott az intézményben, a családokban 4 gyermek él, az elhelyezésekért 1 071 600 Ft-ot fizetett az Önkormányzat (a 2021. január 31. és 2021. július 31. közötti időszakra). 2021-ben új ellátott nem vette igénybe a szolgáltatást a XII. kerületből. Az említett két család jogviszonya még 2020-ban kezdődött, mindkét család a gondozási idő végén elköltözött az átmeneti otthonból.

b) gyermekvédelem;

A 2015. évi jogszabály változások során kialakult struktúra mellé a **Családsegítő és Gyermekjóléti Központban** 2018-ban létrejött az Óvodai és Iskolai Szociális Segítők munkacsoportja. Ezzel a jelzőrendszeri tagok közül a köznevelési intézményekkel még szorosabb kapcsolatot sikerült kialakítani. 2021-ben az intézményi ügyintézés segítésére létrejött az Ügyviteli-szolgáltatást segítő Csoport. Az intézmény további csoportjai az alapszolgáltatást nyújtó Család- és Gyermekjóléti Csoport, illetve a hatósági intézkedéssel érintett eseteket kezelő Gyermekvédelmi Csoport. A Központban a törvényben meghatározott speciális szolgáltatások egy részét – kiemelt jelentőségük miatt – önálló csoportok látják el. Ilyen az utcai és lakótelepi szociális munkát nyújtó Ifjúsági Közösségi Tér, a tanácsadói tevékenységet ellátó Mentálhigiénés-tanácsadó Csoport, valamint az Óvodai és Iskolai Szociális Segítő Munkacsoport. 2021. december 16-án az intézmény székhelye módosult, ezt megelőzően az irattár rendezése, selejtezés és költözés korlátozta időszakosan az intézmény működését. A nehézségek ellenére az előző évihez képest növekvő igényekhez az intézmény biztosítani tudta a szolgáltatásait.

Az intézmény **Család- és Gyermekjóléti Csoportja** alapellátásban az önkéntesen jelentkező, vagy jelzés útján a szolgálathoz került egypetéssel és családokkal foglalkozik a családsegítés keretein belül.

A családsegítő feladata a szociális és mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára támaszt nyújtani az életvezetési képesség megőrzésében, visszaszerzésében. Ez jelenthet információnyújtást, problémamegoldást, lelki támogatást vagy ügyintézés is. A csoport kiemelt feladata azon problémátípusok ellátása, melyek fókuszában a gyermekveszélyeztetés valamilyen formája áll. Az ilyen esetek feltárása érdekében jelzőrendszert működtet, és a jelzésekre azonnal reagál. A gyermekveszélyeztetést családsegítői munkával kezeli, amennyiben ez nem lehetséges, szorosan együttműködik a gyermekvédelmi csoporttal az esetkezelés érdekében.

A covid járvány kezdete óta a családsegítői munka újabb kihívásokkal szembesült, a családok közül sokan nem várt krízishelyzetbe kerültek. Ezek közül a legsúlyosabbak: a munkahely elvesztése következményeként súlyos anyagi és mentális nehézségek, a gyerekek online tanulásából fakadó problémák, családi kapcsolatok romlása, elvált szülők erősödő konfliktusa közös gyerekeikért, gyermeküket egyedül nevelő szülők nehézségei és a szinte mindenkit érintő szorongás a betegség, a bezártság és a bizonytalan helyzet miatt. 2022-ben a leggyakrabban a következő szakmai tevékenységekre került sor: információnyújtás, ügyintézés, tanácsadás és segítő beszélgetés, családkonzultáció.

Az ügyfelek ellátása a család- és gyermekjóléti csoportban a járványhelyzetben is folyamatos volt, az önkéntesen jelentkező és a jelzett esetek fogadása is zavartalanul működött.

Az Intézmény legnagyobb létszámú csoportja a Család- és Gyermekjóléti Csoport, ahol a családsegítők 2022-ben együttműködési megállapodás keretében 372 gyermekes családdal végeztek szociális segítő munkát. 2022-ben 457 kiskorú volt érintett családsegítésben, ebből 24 gyermek a gyermekvédelmi csoporttal közösen hatósági intézkedésben együttműködve. 2022-ben a családsegítők közvetítésével 123 fő, összesen 192 alkalommal kapott a különböző segélyszervezetektől élelmiszeradományt.

A gyermekeket veszélyeztető problémák megelőzése érdekében a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ **észlelő- és jelzőrendszer**t működtet, együttműködve többek között az egészségügyi és oktatási intézményekkel, különböző hatóságokkal. A Család- és Gyermekjóléti Csoportban ezt a munkakört egy jelzőrendszeri felelős látja el. A legtöbb jelzés jellemzően gyámügyi osztályoktól és oktatási intézményektől érkezett. A kialakult járványhelyzet miatt a korábbi évekhez képest jelentősen megnőtt a fiatalokat érintő pszichiátriai kórképekre vonatkozó kórházi jelzések száma, tovább emelkedett az elvált szülőket és gyerekeket érintő kapcsolattartási problémákra vonatkozó jelzések száma, valamint jelentős volt a védőnői szolgálattól érkező jelzések száma is. Az iskolai- és óvodai szociális segítői munka az elmúlt években tovább segítette az oktatási intézményekben a szükséges jelzések bátorítását, így 2022-ben összesen 499 jelzés érkezett az intézményhez.

A jelzések nyomán, személyesen vagy online formában, de minden esetben kapcsolatfelvételre került sor a jelzett családdal, valamint a gyermekes családok esetében azokkal az intézményekkel és munkatársakkal ahová a gyermek jár, illetve akik a gyermekkel kapcsolatban vannak. A jelzések mentén gyakran esetkonferenciát vagy esetmegbeszélést kezdeményeznek a családsegítők. 2022-ben 100 alkalommal szerveztek estekonferenciát, a hatósági intézkedésekben érintett gyermekek esetében a gyermekvédelmi csoporttal közösen.

Az **esetkonferenciák** célja, hogy az érintett szakemberek együttműködésével, rendszeres konzultációkkal megelőzhető legyen a gyermek veszélyeztetettségének kialakulása. Az elmúlt évek tapasztalati alapján kiemelkedő, hogy a Család- és Gyermekjóléti Csoport által szervezett esetkonferenciákon – amelyek az adott család esetében szerepet vállaló szakemberek és a család együttes részvételével zajló megbeszélések – a jelzőrendszer tagjai az online felület adta lehetőségeket is kihasználva majdnem minden meghívásra megjelentek, aktívan közreműködtek a megállapodások, döntések előkészítésében. Így a tavalyi évhez képest nagyobb számban, hatékonyan sikerült lebonyolítani az esetmegbeszéléseket, esetkonferenciákat is.

2019. január 1-jétől kötelező feladat a **szociális diagnózis** felvétele, amely alapja lett a család- és gyermekjóléti szolgáltatások igénybevételének. A diagnózis készítés lehetőségei is – csakúgy, mint a szociális munka – jelentősen megváltoztak a járvány idején. A szociális diagnosztai családsegítői feladatokat is ellát az intézményben, ezért tapasztalattal rendelkezik az intézményhez forduló önkéntes megkeresések, illetve jelzések, krízishelyzetek kapcsán. Az önkéntesen jelentkező családok, gyermekek új típusú, azonnali megoldást igénylő problémákkal találták szembe magukat, amiknek megoldásaira nem, vagy csak szűkösen voltak stratégiáik. Ilyen problémák voltak pl.: online oktatással kapcsolatos nehézségek (technikai eszközök hiánya stb.), munkahely elvesztése, anyagi gondok és az ebből fakadó lakhatási krízishelyzetek, lelki problémák. Ezeknek a szolgáltatásoknak az igénybevételéhez 12 személlyel készült szociális diagnózis, illetve több alapítvánnyal, civil szervezettel jött létre kapcsolatfelvétel.

Az intézmény korrepetálást is biztosít, amit egy családsegítő koordinátor lát el. A koordinátor egyeztet az igényekről és a lehetőségekről, a korrepetáláson való részvétel feltételeiről. A korrepetálások többnyire online felületen folynak. A korrepetitorok tisztában vannak azzal, hogy a korrepetálást az intézmény a családsegítés részének tekinti. A korrepetitoroként foglalkoztatott két egyetemi hallgató példaképként szolgálhat azoknak a gyerekeknek, akik nehéz viszonyban vannak az iskolával. 2022-ben 16 gyermek, összesen 364 alkalommal részesült korrepetálásban.

A **Gyermekvédelmi Csoport** feladatai többek között javaslattétel gyermekvédelmi intézkedésre, a hatósági beavatkozást kísérő szociális segítő munka ellátása, a gyermek családba való visszahelyezésének

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

elősegítése és utókövetése, valamint a kerületben lakóhellyel rendelkező, szakellátásban nevelkedő gyermekek ügyeinek koordinálása. A csoportban dolgozó esetmenedzserek a hatósági intézkedést kísérő esetkezelés során részben együttműködnek a Család- és Gyermekjóléti Csoportban dolgozó családsegítőkkal, de szükség esetén önállóan is végeznek szociális segítő munkát.

2022-ben a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ látóterébe került veszélyeztetett kiskorúak közül 93 gyermek volt hatósági intézkedésben érintett, amelyből 65 hátrányos helyzetű, 28 halmozottan hátrányos helyzetű. Az előző évek tapasztalatához hasonlóan a korcsoporti megoszlásra jellemző, hogy az érintettek többsége 6-13 év közötti volt. A visszahelyezésre irányuló szociális segítő munka 28 gyermekkel zajlott. 2022-ben az esetmenedzserek az előző évekhez hasonlóan, összesen 76 esetben tettek javaslatot **gyermekvédelmi intézkedésre**, amelyet a gyámhatóság kivétel nélkül elfogadott. A családból való kiemelésre tett javaslatok száma az előző évekhez képest növekedett 2 főre, 14 esetben pedig ideiglenes elhelyezésre került sor. Az esetmenedzserek, az előző évhez hasonlóan, a védelembe vételi eljárások többségében a hatósági intézkedés mellőzésére tettek javaslatot, általában a veszélyeztetettség megszüntetésére irányuló családsegítésre való felhívás mellett. A megelőző pártfogás elrendelésére irányuló javaslatok többsége is nemleges volt, a legkisebb beavatkozás elve alapján, bízva az alapellátás keretében nyújtott szociális segítő munka hatékonyságában.

Az esetmenedzserek 2022-ben 69 alkalommal vettek részt **esetkonferencián**, amelyek szervezésében is aktívan közreműködtek. Az esetek többségében hatósági eljáráshoz kapcsolódóan (javaslat, felülvizsgálat) tartottak megbeszéléseket, de esetkonferencia összehívására a szociális segítő munka bármely szakaszában lehetőség volt. A koronavírus járványra tekintettel elrendelt veszélyhelyzet időszakában a szakmai megbeszélések, így az esetmegbeszélések és esetkonferenciák is a személyes kontaktus csökkentése érdekében részben vagy egészen online felületen kerültek megrendezésre. A meghívó leveleken feltüntetett linkhez kapcsolódva valamennyi résztvevő szakember- és kliens számára adott volt a megnyilvánulás lehetősége. Technikai probléma esetén az esetmenedzserek igyekeztek adományszervezés útján eszközöket biztosítani a családok számára, amely az online oktatás igénybevételének is alapvető feltétele volt. Ha a család, vagy az érintett szakemberek mégsem tudták megoldani az online kapcsolatot, természetesen személyes részvételre is lehetőségük volt a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ helyiségében, a járványügyi előírások betartása mellett.

Az esetmenedzserek rendszeresen részt vesznek **védelembe vételi-, nevelésbe vételi-, illetve felülvizsgálati tárgyalásokon**, ahol a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ álláspontját képviselték. A Kormányhivatal által szervezett megbeszélések a járványügyi veszélyhelyzet időszakának kezdetén személyesen kerültek megtartásra. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma által kiadott útmutatót követően a tárgyalásokat írásbeli nyilatkozattétel váltotta fel, amelyet az esetmenedzser a gyámhatóság végzése alapján nyolc napon belül tett meg.

A veszélyeztetettség elsődleges oka az esetek többségében a szülők életvitelével, szenvedélybetegségével összefüggő probléma szokott lenni, amelynek hátterében továbbra is többnyire családi konfliktusok állnak. A családon belüli erőszakkal érintett esetek száma, alacsony.

A XII. kerület sajátosságai közé tartozik, hogy több gyermekotthon található a területén. Azok a vérszerinti családjuktól elszakadt gyermekek, akiknél a kapcsolattartás semmilyen formája nem valósul meg és a rokonok ismeretlen helyen tartózkodnak, állandó lakóhelyként a gyermekotthon címére kerülnek bejelentésre.

A Gyvt. 40/A. §-a alapján a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ a gyermek családban való nevelkedésének elősegítése és veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermekjóléti szolgáltatáson túl egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat biztosít, amelyek közül a kórházi szociális munkát és a kapcsolattartási ügyelet-, valamint a gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat koordinálását a Gyermekvédelmi Csoport munkatársai látják el.

A **kórházi szociális munka** során 2022-ben 46 jelzés érkezett, amelyek többsége válsághelyzetben lévő várandós anyákkal, sok esetben kiskorú, szakellátásban nevelkedő kismamákkal és újszülött gyermekükkel kapcsolatban jelzett veszélyeztetettséget. Az esetmenedzser a kríziskezelés során a kórházi személyzettel, az érintett szülőkkel és családtagokkal való személyes találkozást követően minden esetben felvette a kapcsolatot a tényleges tartózkodási hely szerint illetékes család- és gyermekjóléti központtal és a védőnői szolgálattal, valamint szükség esetén javaslatot tett gyermekvédelmi intézkedésre a gyermek biztonságba helyezése érdekében. A járványügyi veszélyhelyzet időszakában a kórházi szociális munkásnak a személyes jelenléttel járó ügyelet ellátására nem volt lehetősége, így a kommunikációt telefonon, e-mailen és online felületen bonyolította.

A Családsegítő és Gyermekjóléti Központ a kapcsolattartási ügyelet keretében az elmúlt években átlagosan 11 család esetében biztosított **felügyelt kapcsolattartást** bírósági és gyámhatósági döntések alapján, összesen 40 érintett személy részvételével.

A felügyelt kapcsolattartással érintett családok a gyermekjóléti szolgáltatást és az egyéb speciális szolgáltatásokat (pszichológiai tanácsadás, mediáció, család- és párterápia) a hivatalos nyitvatartási időben, az illetékes családsegítőnél és/vagy esetmenedzsernél vehetik igénybe. 2022-ben a kapcsolattartási ügyeletet látogató családok közül 4 esetben zajlott szociális segítő munka a családi konfliktusok-, életviteli problémák rendezése érdekében.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet által előírt módon a Gyermekvédelmi Csoport vezetője minden elmaradt kapcsolattartásról tájékoztatást küldött a felügyeletet elrendelő szerv (ideiglenes intézkedés esetén a bíróság, végleges döntésnél a területileg illetékes gyámhatóság) felé, felülvizsgálatra irányuló eljárás 2 esetben indult.

Az Óvodai és Iskolai Szociális Segítők ügyeleti rendszerben látják el a feladataikat, az állami és önkormányzati köznevelési intézményekben. Az alapítványi és egyházi iskolák esetében jellemzően csak összekötő szerepek alakultak ki. A csoportban tíz fő dolgozik, a feladat ellátása a korábban megkötött együttműködési megállapodások szerint zajlott 45 intézménnyel.

A szociális segítők bemutatkoztak a tantestületi értekezleteken, az intézmények segítségével elkészültek a tájékoztató anyagok, melyeket a faliújságokon, az iskolák honlapjain érnek el a szülők. Február hónapban néhány óvoda bezárt a magas fertőzöttség miatt. Március hónapban két ügyeletes óvoda volt és az iskolák átálltak a távoktatásra. A segítők a távoktatás időszakában is tartották a kapcsolatot az iskolákkal, valamint az ügyeletes óvodákkal. A járvány miatt a nevelési-oktatási intézményekben esetenként korlátozták a szociális segítők intézménylátogatásának idejét, illetve a csoportos és közösségi szociális segítséget. Márciusban az éves Gyermekvédelmi Tanácskozáson jelen volt az óvodai és iskolai szociális segítő csoport is.

Az oktatási intézmények elfogadták a segítők jelenlétét, akik részt vesznek a gyermekvédelmi team munkájában. Az óvodai és iskolai szociális segítőt az egyéni segítség keretében – információkérés, tanácsadás, hivatalos ügyek intézése, szociális ügyintézés céljából – felkereshetik a szülők, a diákok, valamint a pedagógusok is. A szociális segítő rendszeresen konzultál más segítőkkel és beavatkozik az iskolákban zajló krízishelyzetekbe. Részt vesz és felkérésre moderálja a szülő-tanár megbeszéléseket. A csoportokban végzett tevékenységek során a pedagógus kérésére megfigyeli a tanulókat csoportos helyzetben, közösség fejlesztő, pályaorientációs csoportfoglalkozásokat tart, esetenként szülőcsoportot szervez.

A munkacsoport jelentősen növelte a csoportfoglalkozások számát az elmúlt években.

Az **Ifjúsági Közösségi Tér (Tér)** 2021-ben ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját.

A bejáró fiatalok elsősorban környékbeliek, többségükben 13-16 év közöttiek, egy részük közeli gyermekotthonok lakója. Közülük hosszabb távon azok tudnak „teresek” maradni, akik jól tudnak

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

kapcsolódni a Tér programjaihoz. Jellemző továbbá a mára felnőtt, elbúcsúztatott „terések” vissza-vissza térése egy kérdés, elakadás kapcsán. Az intézmény erre adott válasza a havi egy nyílt nap, amikor az elbúcsúztatott fiatalok egész nap a Térben lehetnek. A nyílt napok bevezetése óta érezhetően lecsökkent az elbúcsúztatott fiatalok céltalan visszaszállingózása.

Az Ifjúsági Közösségi Térbe járó fiatalok életkori megoszlása 2022-ben

Életkor (év)	Fiú (fő)	Lány (fő)	Összesen (fő)
13 év alatti	9	9	18
14-17	72	56	128
18+	28	14	42
Összesen	109	79	188

A Mentálhigiénés - tanácsadó munkacsoport szakemberei szoros kohéziójú, összetartó csoportot hoztak létre. Az öt pszichológus magas fokú képzettséggel rendelkezik, négyen családterápiás módszerspecifikus képzésben is részt vesznek.

2022-ben a Mentálhigiénés csoport egyéni és/vagy párkapcsolati, családi pszichológiai szolgáltatásait 250 fő vette igénybe. Ebből 235 fő a szolgálat részéről jelentkezett, 15 fő pedig hatósági eljárás keretében vette igénybe a csoport szolgáltatásait. A nemi eloszlás a megszokott volt, 140 nő és 110 férfi jelentkezett be pszichológiai ellátásra.

A munkacsoport 2022-ben 1492 egyéni és 514 családterápiás ülést tartott, az intézményben egyedülállóan magas a családterápiák aránya a pszichológiai tevékenységen belül.

Az ingyenes pszichológiai szolgáltatás híre terjed a kerületben, az önkéntes megkeresések mintegy 10 %-a az Családsegítőtől függetlenül, önállóan jelentkezik be a csoporthoz. Ez az arány évről évre nő, különösen a fiatal felnőttek körében jellemző ez a növekvő tendencia. Ennek az igénynek megfelelően, a honlapon közzétett email címen közvetlenül is lehet a csoport szolgáltatásaira jelentkezni.

A mentálhigiénés csoport a korábbi gyakorlatnak megfelelően heti rendszerességgel vesz részt az intézményen belüli esetmegbeszélő, esetátadó teameken, gyakran esetkonferenciákon. A pszichológiai tanácsadók szoros együttműködésben viszik az esetkezelést a családsegítő vagy esetmenedzser munkatársakkal. A fentiekén túl a mentálhigiénés csoport munkatársai heti rendszerességgel saját munkamegbeszélést is tartanak, valamint havonta két alkalommal szupervízióon vesznek részt.

- c) krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások;

A Családsegítő és Gyermekjóléti Központ működteti a kötelező telefonos szolgáltatását, melyet munkaidőn kívül, krízishelyzetben hívhatnak a kerület lakosai A **gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat** adekvát hívásainak száma 2022-ben az előző évekhez hasonlóan minimális volt. A hívásokat az ügyeletet ellátó kollégák a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által kiadott szakmai ajánlásnak megfelelő adatlapokon rögzítik, szükség esetén jelzést tesznek az illetékes család- és gyermekjóléti központ felé. 1 esetben került sor jelzésre, illetve néhány esetben a Családsegítő és Gyermekjóléti Központ kliense telefonált, akit a kollégák, a kríziskezelő segítő beszélgetést követően, az esetmenedzserhez/családsegítőhöz

- d) egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés;

A területben a korábban már részletezett egészségügyi, szabadidős és sport programok a gyermekek számára elérhetőek. A szünidős programokban élen járnak a tematikus táborok, melyekből széles a kínálat.

A Családsegítő és Gyermejjóléti Központ is rendszeresen szervez különböző szabadidős programokat a klienskörébe tartozó, főként rászoruló családok számára:

- Balatonfenyves-Alsóbélatelepen minden évben **családos tábor** kerül megszervezésre a családsegítésben lévő gyermekes családok számára. Az üdültetéssel egybekötött program célja, hogy a hasonló élethelyzetekben lévő, hasonló nehézségekkel küzdő családok egy egymást segítő, támogató, önszorgító közösséggé szerveződjenek. Minden évben olyan, az intézmény által gondozott családokat invitálnak meg a programba, akik egyedül érzik magukat élethelyzetükben, nehezen küzdenek meg a mindennapi problémáikkal, társas, támogató és segítő kapcsolatok, ismeretségek létesítésére vágnak, vagy nehéz élethelyzetük miatt nincs lehetőségük gyermekeik számára közös családi időtöltésekre, élmények biztosítására. A tábor iránt folyamatosan nagy a gondozott családok körében az érdeklődés. A programban 2022-ben 7 család (31 fő, ebből 19 gyerek) tudott részt venni. A családok közül az egyszülősök száma minden évben jelentős; 2022-ben 3 egyszülős, 4 kétszülős család táborozott, az életkort tekintve 1 éves gyermek volt a legfiatalabb.
- 2018. óta folyamatosan működik a **Hétféligi Családos Szabadidős Program**, amire havi rendszerességgel, szombatonként kerül sor. A résztvevő családok száma változó, alkalmanként 4-5- többnyire gyermekeiket egyedül nevelő – család vesz részt a programokon, melynek célja, hogy a résztvevők között a közös, együtt megszerzett, átélt élményeken keresztül kapcsolatok alakuljanak. Cél, hogy egymást támogató, önszorgító kapcsolatok jöjjenek létre, a meglévők pedig tovább erősödjenek.
2022-ben 7 család (1 egyszülős, 6 kétszülős) 25 fő (ebből 16 fő gyerek) vett részt a programban, közülük több család már évek óta visszatérő. Az évente megszervezésre kerülő nyári családos üdülés pedig terepe annak, hogy újabb családokat tudjanak bevonni, így a két program egymásra épül.

e) gyermekétkeztetés

Szünidei ingyenes és kedvezményes étkezés biztosítása

A Gyvt. alapján az iskolai szünetek ideje alatt ingyenes étkezésben részesült 13 hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

A helyi rendeletünk. alapján ugyanebben az időszakban kedvezményes térítési díjú ebédet igényeltek további 2, szociálisan rászoruló családban élő iskolás gyermek részére. Az FH Gasztró Kft. által készített levesből, főfogásból és desszertből álló csomagolt ebéd a Németvölgyi Általános Iskolában került kiosztásra.

4.4 A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékossgal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége

Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, tanulók:

a) *különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók:*

aa) *sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók,*

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,

ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló

(Nkt. 4. §-ának 13. pontja)

Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló a mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, az autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdők csoportja (Nkt. 4. § 25. pont)

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek (Nkt. 4. § 3. pont).

A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek/tanulók óvodai, iskolai ellátása

A kerületben a halmozottan hátrányos helyzetű óvodás gyerekek számbavétele és követése megoldott, ami a közoktatási esélyegyenlőség szempontjából kedvező. Annak érdekében ugyanis, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségét meg lehessen teremteni, az első lépés az érintett gyermekek és családok azonosítása. Pontos adatok birtokában vizsgálható a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek megoszlása a kerület óvodái közt. A későbbiekben érdemes lehet figyelemmel kísérni, milyen tényezők befolyásolják a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek családjainak óvodaválasztását. Az arra vonatkozó adatok, hogy az egyes óvodákba milyen arányban járnak körzeti gyerekek, csak részinformációval szolgálnak, mindazonáltal megállapítható, hogy valamennyi óvoda fogad gyermekeket körzeten kívülről, akár hátrányos helyzetűeket is, ez a kerület óvodáinak befogadó szemléletére utal.

A sajátos nevelési igényű gyermekek szintén arányosan oszlanak meg az intézmények között, valamennyien integrált nevelésben részesülnek. Arányuk az összes óvodához viszonyítva 0,5 %. Integrált nevelésük feltételei biztosítottak, beavatkozásra ezen a területen sincs szükség.

Az adatok szerint a kerületben nincs olyan halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, aki 3 éves kora után ne járna óvodába. Ezt az esélyegyenlőség szempontjából igen kedvező állapotot folyamatos követéssel érdemes fenntartani.

A sajátos nevelési igényű tanulók túlnyomórészt két iskolába járnak, azok speciális jellege miatt. Más iskolák fogadnak sajátos nevelési igényű tanulókat, integrált oktatásban. Az iskolákon belül nincs szegregációra utaló jel. Általában elmondható, hogy a pedagógusok továbbképzésében kevésbé jelenik meg a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek és tanulók nevelésére és oktatására való célzott felkészülés (ennek oka nyilvánvalóan az, hogy kevés halmozottan hátrányos helyzetű gyerek jár a kerület iskoláiba). Ugyanakkor a kerületi pedagógusok nagy számban képzik tovább magukat korszerű pedagógiai módszerek terén. Az együttműködés (önkormányzati, kisebbségi önkormányzati, szociális, egészségügyi, civil) nem minden esetben jelenik meg határozottan az intézmények helyzetértékelésében.

- a) hátrányos megkülönböztetés és jogellenes elkülönítés az oktatás, képzés területén, az intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregációs jelenségek;

A Tankerületi Központ illetékességi körébe tartozó valamennyi köznevelési intézmény a közneveléshez való hozzáférés esélyegyenlőségének biztosításán túl célul tűzi ki az esélyteremtést támogató szolgáltatások megvalósítása hátrányos helyzetű gyermekek hátrányainak kompenzálása, és az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében. Jellemzően alkalmazzák a tanulási esélyegyenlőséget javító, egyénre szabott differenciált pedagógiai bánásmódot, megelőző jelleggel pedig előfordul az adaptív oktatás-és tanulásszervezési eljárások alkalmazása. Az esélyegyenlőség biztosításához járulnak hozzá a fejlesztő-, a tehetséggondozó foglalkozások, versenyekre történő felkészítések, kirándulások, kulturális programok, erdei iskola lebonyolítása is.

Kábítószerügyi Egyeztető Fórum

A 2016-ban kerületünkben újjáalakult a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum, melynek tagjai: a XII. kerületi Rendőrkapitányság, a Családsegítő és Gyermejkölési Központ, a kerületi köznevelési intézmények, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a Népegészségügyi Osztály, a koordinációs feladatokat az Önkormányzat látja el. A Fórum tevékenységének a drogprevenció és a felvilágosítás áll a középpontjában, tekintettel arra, hogy a kerületünkben a kábítószer használat nem égető probléma Fontosnak tartjuk azonban, hogy prevenció eszközökkel lépéseket tegyünk, hogy a helyzet ne romoljon, illetve a leszokni vágyó érintettek részére megfelelő segítő és támogató rendszer épüljön ki. Hiszünk abban, hogy minél fiatalabb korban kezdődik a felvilágosítás, a prevenció, annál jobb eredményt lehet elérni, hogy később se kezdődjön el a szer használata.

Összességében megállapítható, hogy a kerület egy jól működő intézményhálózatot tart fenn, ennek fenntartása a legfontosabb cél.

4.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A gyerekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A család működését zavaró és akadályozó okok közül a családok anyagi, a család széteséséből, a nevelés, gondozás, törődés, szeretet hiányából adódó veszélyeztetettség emelkedni látszik.	Szabadidős programok szervezése, biztonságos, kulturált színterek működtetése, a meglévő foglalkozások megtartása mellett a fiatalok számára vonzó program lehetőségeket kell kínálnunk (pl. Ifjúsági Közösségi Tér). A kapcsolati problémákkal küzdő házastársak számára párterápia biztosítása.
A Gyermejkölési Központ kibővült szolgáltatásai nem eléggé ismertek a kerület lakossága körében.	Az új szolgáltatásokat meg kell ismertetni szélesebb körben (Hegyvidék újság, honlap, előadások szervezése).
Folyamatosan változó külső környezet, jogszabályok.	Helyi szakemberek képzése. Kortárs segítő képzés. Jelzőrendszer szakemberei részére szakmaközi megbeszélések szervezése.

A pályakezdő fiatalok sok esetben tanácstalanok a karrierépítésük módját, lehetőségeit illetően.	A Bursa Hungarica Felsőoktatási Ösztöndíjpályázatban részt vevők és az őket segíteni kívánó Soroptimist Club kerületi szervezetének tagjai közötti kapcsolat erősítése.
--	---

5. A nők helyzete, esélyegyenlősége

5.1 A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége

Jogi alapvetések a nők esélyegyenlőségéhez:

- *Az Alaptörvény XV. cikke rögzíti, hogy a nők és férfiak egyenjogúak, vagyis mind a nőket, mind a férfiakat azonos jogok kell, hogy megillessék minden polgári, politikai, gazdasági, szociális, kulturális jog tekintetében.*
- *a Tanács 76/207/EGK irányelve a nőkkel és a férfiakkal való egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés és az előmenetel lehetőségei, valamint a munkafeltételek terén történő végrehajtásáról és az azt módosító 2002/73/EK irányelv,*
- *a Tanács 79/7/EGK irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról,*
- *a Tanács 86/378/EGK irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben történő megvalósításáról.*

A nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód biztosítása a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés, azaz a diszkrimináció tilalmát jelenti. Az esélyegyenlőségi politika azt preferálja a tagállamokban, hogy tegyenek lépéseket a nők tényleges egyenjogúsítása érdekében az élet legkülönbözőbb területein – oktatás, egészségügy, munkaerőpiac, szociális biztonság stb.

Az Európai Unió politikája nem kizárólag a nőkkel szembeni megkülönböztetést, hanem a nemek közötti mindennemű diszkriminációt tilt és elítél. Természetes, hogy hátrányos megkülönböztetés esetén az uniós férfipolgárok ugyanúgy élhetnek ezekkel a jogokkal, mint a nők. Bár a gyakorlatban a férfiakat sokkal kevesebb hátrányos megkülönböztetés éri, mint a nőket. Ezért a nők esélyegyenlőségének megvalósítása érdekében különösen az alábbi elvek érvényesítése indokolt:

Egyenlő munkáért egyenlő bért Magyarországon is

A magyar jog kifejezett rendelkezéssel és közvetett módon is tiltja az egyenlő munkáért egyenlő bér elvének megsértését.

A Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 12. §-a rendelkezik arról, hogy a munkaviszonnyal, így különösen a munka díjazásával kapcsolatban az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani. A munka egyenlő értékének megállapításánál különösen az elvégzett munka természetét, minőségét, mennyiségét, a munkakörülményeket, a szükséges szakképzettséget, fizikai vagy szellemi erőfeszítést, tapasztalatot, felelősséget, a munkaerő-piaci viszonyokat kell figyelembe venni.

Jog az egyenlő előmenetelhez, képzéshez és munkafeltételekhez

A munkáltató ugyanolyan elvek alapján köteles előléptetni a különböző nemű munkatársait, nem tehet különbséget férfiak és nők között abban az esetben sem, ha a képzéshez való hozzájárásról kell döntenie. Emellett ugyanazokat a munkafeltételeket kell biztosítani a nők számára, mint a férfiaknak. Ez érintheti a rugalmas munkaidőt, a rugalmas munkakezdést, a felvétel, illetve az elbocsátás feltételeit vagy éppenséggel az öltözködési szabályokat.

Terhes, gyermekágyas vagy szoptató anyák jogai

A nőket nem érheti hátrány a terhesség és az azt közvetlenül követő időszak alatt, a gyermekvállalásuk miatt.

Jog a biztonságos és egészséges munkahelyi környezethez

Közvetlenül azután, hogy a munkavállaló értesítette munkáltatóját arról, hogy terhes, fel kell mérni: milyen egészségre ártalmas hatásoknak van kitéve. A munkáltató köteles a vizsgálat eredményéről tájékoztatni a munkavállalót, és csökkenteni ezeket a negatív hatásokat. A munkaórák számát és a munkakörülményeket hozzá kell igazítani a megváltozott helyzethez. Ha ez nem lehetséges, más munkát kell találni a terhes munkavállaló számára. Ha ez sem lehetséges, akkor fizetett szabadságra kell küldeni a munkavállalót. Amennyiben a munka jellege lehetővé teszi, biztosítani kell elsősorban a **táv munka** lehetőségét, és a **családbarát munkahely** kialakítását. Preferálni kell ilyen esetekben a **részmunkaidős foglalkoztatást** is. A család és munkahelyi kötelezettségek összehangolása érdekében a munkáltató

- a GYED-ről, GYES-ről visszatérő dolgozók beilleszkedését segíti;
- beiskolázási támogatást biztosít, melynek mértéke minden évben meghatározásra kerül
- a szabadság ütemterv jóváhagyásánál lehetőség szerint figyelembe veszi az óvodai és iskolai szüneteket;
- biztosítja a munkavállalók gyermekei számára szakmai gyakorlat, diplomamunka konzultáció lehetőségét.

A terhesség előtti vizsgálatokhoz való jog

Abban az esetben, ha bizonyos terhesség alatti vizsgálatokat csak munkaidőben lehet elvégezni, biztosítani kell annak a lehetőségét a munkavállaló számára, hogy bérvesztés nélkül részt vehessen ezeken.

Egyenlő bánásmód a szociális biztonság terén

Az egyenlő esélyek kérdése nem szűkíthető le a foglalkoztatásra, hiszen az élet valamennyi területét érinti. Az egyenlő bánásmód elve azt kívánja meg, hogy ne legyen semmiféle megkülönböztetés a nemek alapján, különösen a házassági és családi állapotra utalással, a következő vonatkozásokban:

- a szociális biztonsági rendszerekhez jutás feltételeiben,
- a járulékfizetési kötelezettségeiben,
- a juttatások kiszámítását illetően.

A kerület demográfiai adataiból látható, hogy az összlakosság 55 %-a nő, a népesség nemek szerinti megoszlása a népességen belül helyi szinten is jól mutatja, hogy a nők átlagosan magasabb életkort érnek meg, mint a férfiak.

Tapasztalataink szerint a nők között is kiemelten hátrányos helyzetben vannak

- a 45 év feletti nők a változó képzettségi követelmények,
- a pályakezdők a szakmai tapasztalat hiánya,
- a gyesen lévő, illetve a kisgyermekes anyukák a munkából való kiesés miatt.

A fentiek alapján tehát a veszélyeztetett korcsoportba tartozó nők foglalkoztatása különös figyelmet és támogatást igényel.

A közösségi esélyegyenlőség akcióprogram céljai között szerepel a gazdasági és szociális szférában a nők és férfiak esélyegyenlőségének érvényesítése, valamint a munka és a családi élet összeegyeztetése mind a férfiak, mind a nők számára. Az Önkormányzat, mint munkáltató eleget tesz az egyenlő munkáért egyenlő bér követelményének.

E célok megvalósulását példamutatásával tudja segíteni, hiszen szükséges az a tudatformálás és szemléletváltás, amely ezen a területen is biztosítja az esélyegyenlőséget.

Tapasztalataink szerint a gyermekvállalás, a munkahelytől való hosszabb idejű távolmaradás nagymértékben rontja a nők munkaerőpiacra való visszalépésének esélyeit.

A kisgyermeket nevelő nők és férfiak esélyeit a szolgáltatási hiányosságok alapvetően rontják. A kisgyermekesek munkaerő-piaci esélyeinek tekintetében elsődleges a bölcsődei férőhelyek száma, ezért a kerületünkben a bölcsődei felvételi eljárást úgy alakítottuk ki, hogy elsősorban azoknak a családoknak a gyermekei nyernek felvételt a kerületi bölcsődékbe, ahol a szülők munkavállalása miatt válik szükségessé a bölcsődei férőhely.

a) foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében

Év	Nyilvántartott álláskeresők aránya az állandó népességben a 15-64 évesek körében		
	Férfiak aránya (TS 033)	Nők aránya (TS 034)	Összesen
	%	%	%
2015	1,10%	1,40%	1,25%
2016	1,00%	1,30%	1,15%
2017	0,90%	1,30%	1,10%
2018	0,90%	1,10%	1,00%
2019	0,80%	1,10%	0,95%
2020	1,80%	2,20%	2,00%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Év	180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya (TS 057)	Nők aránya a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőkön belül (TS 058)
	%	%
2015	62,00%	60,30%
2016	54,30%	60,10%
2017	51,90%	61,30%
2018	54,40%	54,30%
2019	48,70%	56,90%
2020	37,40%	57,70%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A fenti táblázatokból is jól látható, hogy bár nagyon alacsony a munkanélküliségi ráta a kerületünkben, a nők aránya mégis magasabb.

A nők és a férfiak foglalkoztatási adatait megvizsgálva láthatjuk, hogy míg a munkavállalási korú nők száma több mint 1000 fővel meghaladja az ugyanilyen korú férfiakét, a foglalkoztatásban – hasonlóan más településekhez – mégis a férfiak vesznek részt többen. A nemeken belül vizsgálva a foglalkoztatott nők aránya (63,1 %) jelentősen elmarad a foglalkoztatott férfiakétól (74,38 %), érdemes azonban megnézni, hogy az inaktivitás lehetséges okai között milyen súllyal szerepel a gyermekvállalás.

A népszámlálás adatai szerint a munkanélküliek számában alig van különbség nők (946) és férfiak (974) között, de a regisztrált munkanélküli nők száma már jelentős túlsúlyban van a regisztráltan munkanélküli férfiakhoz képest. Ahogy a mélyszegénységről szóló 3. fejezetben már leírtuk – a regisztrációhoz kötött ellátások számossága miatt – feltételezhetjük, hogy a nyilvántartásba vett munkanélküliek azok, akik esetében tényleges problémát jelent munkanélküli státuszuk, ezért ez utóbbi mutatószámok a meghatározóak számunkra. Míg a munkavállalási korú népesség 53 %-a a női nemhez tartozik a kerületben, a regisztrált munkanélküliek között 57 % az arányuk, azaz nagyobb munkaerő-piaci hátrányuk csupán részben magyarázható azzal, hogy „egyébként is többen vannak”. Végignézve a lehetséges okokat (a településen található munkahelyek jellege; bölcsődei, óvodai férőhelyek esetleges hiánya; a településen élő munkanélküli nők alacsony iskolai végzettsége stb.) nem találunk olyan releváns összefüggést, amellyel a negatív tendencia magyarázható lenne, ezért a helyzetelemzésünkre alapozott lehetséges célok között a legkézenfekvőbb jelenség: a nőkkel szembeni diszkrimináció elleni küzdelem áll majd.

b) nők részvétele foglalkoztatást segítő és képzési programokban

Kerületünkben az illetékes állami foglalkoztatási szerv által indított foglalkoztatást segítő programokat bemutató adatokból az látszik, hogy az indított programokon összességében az érintettek kis létszáma vesz részt, de tény, hogy többségük (az utóbbi években 64-73%) a nők közül kerül ki, ami azt jelenti, hogy az ezen képzéseket szervező foglalkoztatási osztály teljes mértékben figyelembe veszi az érintett csoport munkaerő-piaci – településünkön is érzékelhető – hátrányát. Ezzel együtt a kis részvételi arány miatt javasolt – pályázati források bevonásával – több program indítása.

c) alacsony iskolai végzettségű nők elhelyezkedési lehetőségei

A kerületben élő munkanélküli nők között is rendkívül jók az iskolázottsági mutatók. Az érintettek közül mindössze egy-két fő nem jutott el az általános iskola befejezéséig, 7%-ra tehető azok aránya, akiknek a legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola, szintén 7%-uk rendelkezik szakmunkás bizonyítvánnyal, a többieknek (kb. 85%-nak) kivétel nélkül van gimnáziumi vagy magasabb végzettsége (ebből 40-45 %-uk rendelkezik főiskolai vagy egyetemi diplomával). A magas iskolázottság mellett is jelentkező munkanélküliségre tekintettel érdemes a jövőben vizsgálni, hogy a regisztrált munkanélküli nők mennyire népszerű, a munkaerőpiac számára is vonzó szakmákat birtokolnak – vagyis mi lehet az oka annak, hogy relatíve magas végzettségük ellenére sem képesek elhelyezkedni. Egy erre irányuló vizsgálódás eredménye tudniillik rámutathat a kerületben továbbtanulni vágyók számára a zsákutcát jelentő képzési irányokra. Szintén fontos felmérni az érintett munkanélküli nők munkahelyre való pályázó képességét, s esetleg célzottan, erre tekintettel felkészítő képzéseket tartani számukra.

d) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén (pl. bérkülönbség)

A nők munkaerő-piaci hátrányos megkülönböztetése nehezen vizsgálható jelenség, megmutatkozhat a munkára való jelentkezéskor (ha a munkakör betöltésére mindkét nem képviselője alkalmas, azonos kvalitásokkal rendelkeznek, a munkáltató mégsem szeretne nőt alkalmazni), az azonos munkáért járó eltérő bérezésben, vagy az előmeneteli lehetőségek szűkösségében (üvegplafon-jelenség). Bár nincsenek konkrét információink arról, hogy hány nőt ért negatív diszkrimináció a kerületünkben ezen a téren, de mégis feltételezhető, hogy a nők munkaerő-piaci hátrányos megkülönböztetése településünket sem kerüli el, ezért lehetséges irány lehet a helyi társadalom ez irányú érzékenyítése a témáról való újságcikkek megjelentetésével, valamint a helyi televízió közreműködésével.

5.2 A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl. bölcsődei, családi napközi, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)

A nők munkaerő-piaci elhelyezkedése szempontjából lényeges a gyermekek számára nyújtott napközbeni ellátásokhoz történő hozzáférés, így e ponton belül szükséges a hozzáférés feltételeinek vizsgálata.

A gyermekek napközbeni ellátása megszervezhető – a gyermekek életkorának megfelelően – különösen bölcsődében, betes bölcsődében, családi napköziben, családi gyermekfelügyelet vagy házi gyermekfelügyelet keretében, nyári napközis otthomban, valamint óvodában, iskolában.

Bölcsőde

A bölcsőde a családban nevelkedő 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátását, szakemberű gondozását és nevelését biztosító intézmény. Ha a gyermek a 3. évet betöltötte, de testi vagy szellemi fejlettségi szintje alapján még nem érett az óvodai nevelésre, a 4. évének betöltését követő augusztus 31-ig nevelhető és gondozható a bölcsődében.

Az elmúlt években a folyamatosan növekvő igényekre rugalmasan reagált az Önkormányzat: férőhelyeit folyamatosan fejlesztette. A Svábhegyi Bölcsőde fejlesztésével egyidejűleg 2019. évben újabb 48 férőhellyel gazdagodott az intézményhálózatunk. A Művész úti Óvoda és Bölcsőde fenntartásának az átvételével 2021 szeptemberétől pedig újabb 36 férőhellyel bővült a bölcsődei kapacitásunk. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján büszkén mondhatjuk el, hogy a szociálisan rászoruló családok gyermekeit egy esetben sem kellett elutasítani, és mindeközben (a fellebbezések számának évről-évre történő csökkenése mellett) a nem szociális alapon felvételt nyertek száma is emelkedni tudott – ezzel a munkaerőpiacra visszatérni vágyó (vagy kényszerülő) édesanyák számára egyre bővítve a lehetőségeket.

Óvoda

Az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény. Az óvoda felveheti azt a gyermeket is, aki a harmadik életévét a felvételétől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden, a településen, fővárosi kerületben, vagy ha a felvételi körzet több településen található, az érintett településeken lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező hároméves és annál idősebb gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető. *(Nktv. 8. §)*

Az óvodai területen is kijelenthető, hogy az óvodáskorú kerületi gyermekek elhelyezése gyakorlatilag kivétel nélkül megvalósul kerületünkben – köszönhetően az ezen intézmények körében végrehajtott elmúlt évekbéli bővítéseknek is.

5.3 Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

A családtervezés, anya- és gyermekgondozás a védőnői hálózat szakmai munkájában jelenik meg. Ennek során a szociálisan nehéz helyzetben élő várandós anya és gyermekekre fokozott figyelmet fordítanak. A leendő szülők számára a gyermekgondozással kapcsolatos ismeretek átadását már várandós korban kezdik meg: tanfolyamok, beszélgetések, családlátogatások formájában. Segítséget nyújtanak a családi-, szociális juttatások megismerésében és a hozzá tartozó nyomtatványok kitöltésében. Családtervezéssel kapcsolatban a gyermekek felvilágosítására alapvetően az iskolában kerül sor.

Az anya- és gyermekgondozást a kerületben dolgozó 23 területi védőnő már a terhesség ideje alatt megkezdi, szolgáltatásuk (támogatásuk) egészen a gyermekek 6 éves koráig tart. A védőnői szolgálat nemcsak a kisgyermek egészségi állapotának felügyeletét végzi, feladata a kismama (gyakorlati és lelki) segítése, hogy ezzel támogassa a felügyelete alá tartozó gyermek megfelelő testi és mentális fejlődésének biztosítását. Bizonyos, hogy részben az ellátás kiváló színvonala és az ellátás részét képező megfelelő szülői tájékoztatás eredménye (a pozitív szülői gondolkodás mellett) az országos átlagot is jócskán meghaladó statisztikai adat: a kerületi kisbabák közel 70%-a részesül féléves koruk után is anyatejes táplálásban.

5.4 A nőket érő erőszak, kapcsolati erőszak

A családon belüli erőszak fogalma alatt azokat az eseteket értjük, amikor az egyik családtag, házastárs-élettárs vagy ex-partner kísérletet tesz vagy meg is valósít olyan magatartásokat, amelyekkel a másik fél (családtag, élettárs stb.) fölött hatalmat - testi, anyagi vagy jogi dominanciát - tud gyakorolni. Családon belüli erőszak helyett használatos a párkapcsolati erőszak és gyermekbántalmazás elnevezések is. A családon belüli erőszak körébe sorolható, ha harmadik személy erőszakot követ el a család egy tagja ellen csupán a családban betöltött szerepe miatt. Az erőszakot tágan kell értelmezni: beletartozhat verekedés, szidalmazás, súlyos testi sértés, életveszélyes fenyegetés stb. A családon belüli erőszak fogalomkörébe tartozik a partner-partner közötti, illetve az idősebb családtag bántalmazása és a gyermekbántalmazás is, beleértve az egyszülős családokat.

“**A gyermek bántalmazása és elhanyagolása** (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmódot, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”⁸

A gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának kérdése az utóbbi évtizedekben egyre inkább előtérbe került, többek között azért is, mert a média révén számos megdöbbentő eset válik ismertté. A szakirodalmi vélemények⁹ szerint nem az esetek száma nőtt meg, hanem egyre több, korábban rejtve maradt ügy kerül felszínre. Pontos adatok azonban nincsenek a probléma tényleges nagyságrendjéről. Magyarországon évente kb. 30 gyermek hal meg emberölésnek tekinthető eset miatt, ideértve az újszülött gyilkosságot és a gondatlan veszélyeztetést is. Mind a nemzetközi, mind a hazai szervezetek kiemelten foglalkoznak a témával, mert a kedvezőtlen társadalmi folyamatok, a családok stabilitásának csökkenése, a fiatalok szocializációjában észlelhető zavarok, a többgenerációs családok hiánya mind nagyobb

⁸ WHO megfogalmazása

⁹ Dr. Herczog Mária- Dr. Kovács Zsuzsanna: A gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése, Bp. 2004.

felelősséget rónak a gyermekekkel foglalkozó szakemberekre. A családon belüli erőszak, a gyermekbántalmazás megelőzésének érdekében kiemelten fontos, hogy a különböző területen dolgozó szakemberek (védőnők, háziorvosok, pedagógusok, családgondozók) szorosan együttműködjenek a gyermekvédelemben.

5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaothton, családok átmeneti otthona)

Az anyaothtonok és a családok átmeneti otthonai (anyagi vagy családi) krízishelyzetben jelenthetnek megoldást azok számára, akiknek nincs hová menniük. Bizonyos esetekben kimondottan célszerű, ha a krízishelyzetben lévő nő távol kerül addigi környezetétől, de vannak olyan helyzetek is, amikor az anyaothton/családotthon és a lakóhely távolsága komoly problémát jelent (munkahely, gyermekellátó intézmények). Szerencsésnek mondható, hogy a kerületen belül is találunk anyaothont, de – még mindig elérhető közelségben – a Fővárosban több mint egy tucat anyaothton működik.

A krízishelyzetben lévő nők számára nagyon fontos tényező az idő, ezért a várólistával működő szállók sok esetben nem tudnak azonnali segítséget nyújtani. Ennek tükrében pozitívként értékelhetjük, hogy egy olyan esetről sem tudunk, amikor a krízishelyzetük miatt a Családsegítő és Gyermekjóléti Központunkkal kapcsolatba kerülő anyák ne jutottak volna be a szolgáltató-rendszerbe, és szintén megnyugtató, hogy az anyaothtoni ellátást minden esetben időben megkapták.

Azzal együtt, hogy ezen a területen megfelelő kapacitással működik az ellátás, nagyon fontos az esetlegesen érintettek időben történő tájékoztatása.

5.6 A nők szerepe a helyi közéletben

Az Alaptörvény fent hivatkozott, XV. cikkére visszavezetve vizsgálható, hogy a helyi közéletben a nők és férfiak azonos jogai a politikai, gazdasági, szociális, kulturális jog tekintetében érvényesülnek-e.

Az azonos jogok érvényesítéséhez elengedhetetlen a képviselet. A nők részvételére nemcsak a női nem reprezentálása miatt van szükség a politikában, azaz a közügyekről való döntési mechanizmusban, hanem mert ez szolgálja leginkább a közös érdeket.

Településünkön az önkormányzati képviselők 33.3%-a nő, ami a többi fővárosi képviselő-testületi összetételhez viszonyítva egy magas arányt jelent, illetve, ha az önkormányzati intézményhálózat felső vezetését vizsgáljuk, ott is igen magas arányban találunk női vezetőket.

5.7 A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

5.8 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Nők munkaerőpiaci hátrányos megkülönböztetése.	A helyi társadalom (munkáltatók) ez irányú érzékenyítése a témáról való újságcikkek megjelentetésével, valamint a helyi televízió közreműködésével. Figyelemfelhívás (és akár pályázati kiírás) a családbarát munkahelyek fontosságára (részmunkaidő, távmunka lehetőségének biztosítása, munkahelyi játszóházak/bölcsődék létesítése).
A normál bölcsődei férőhelyeken túl megnőtt az igény az alternatív napközbeni felügyeletre a kisgyermekes anyák körében.	A felmerülő igények igazodó intézményhálózat fenntartása, időszakos gyermekfelügyeleti csoportok beindítása.
A nőkkel szembeni erőszakot alátámasztó statisztikai adatok alacsonyok, de ez nem jelenti a tényleges bűncselekmények alacsony számát (amely nem ismert).	Iskolákban, illetve a terhes gondozások alkalmával történő információ átadás a témával kapcsolatban. Az érintett populáció megfelelő tájékoztatása a krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatásokról (média).

6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége

6.1 Az időskorú népesség főbb jellemzői (pl. száma, aránya, jövedelmi helyzete, demográfiai trendek stb.)

A Hegyvidéken élők közel harmada 60 év feletti – tehát idős vagy idősödő - ez a magas arány indokolja, hogy a HEP célcsoportjain belül külön vizsgáljuk az idős lakosságot. A kerület öregedési indexe 2020-ban 169,94% volt, ami azt jelenti, hogy 100 gyermekkorúra 170 idős jut. Az előző vizsgált időszakhoz képest ez enyhe növekedést mutat (166,32% volt 2016-ban), ennek oka a 0-14 éves korú állandó lakosok számának kis mértékű csökkenése. Az idős korosztály megnövekedett hányada nem csak kerületi sajátosság, hanem Európa és ezen belül Magyarország is az idősödő társadalmak közé sorolható. A 21. század előregedő társadalmainak demográfiai helyzetére jellemző az átlagéletkor növekedése, valamint a várható élettartam emelkedése - ami az egészségügy fejlődésével és a jólét növekedésével magyarázható. A születések arányának csökkenése következtében az idősek arányának népességen belüli növekedése és ebben különösen az „idős idősek”, a 80 év fölöttiek számának emelkedése is megfigyelhető. Ezek a folyamatok leképeződnek Budapest 12. kerületének demográfiai helyzetén is. A Hegyvidéken élő állandó lakosok száma 56 123 fő (KSH, 2020), a 65 év feletti lakosság száma 15 310 fő (KSH 2020). Az állandó lakosságon belül a 65 év feletti aránya 27%, a 65 év feletti között a 80 év feletti aránya

30%. A 65 év feletti országos aránya a teljes lakosságra nézve 20% így elmondható, hogy a Hegyvidék jelentősen elöregedett település.

A HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ által 2020. októberében elkészített Integrált Településfejlesztési Stratégiájának felülvizsgálata szerint a 65 év feletti korosztály 56%-a él házasságban, általában két fős háztartásban (58%), 10% az elváltak aránya, közel 30%-a ennek a korosztálynak pedig özvegy. Az özvegyek aránya a 75 évesek, illetve idősebbek esetében jelentősen megugrik, 40,6%-ra, és az egy fős háztartások aránya is hasonló (37,7%), ami arra enged következtetni, hogy házasársuk elvesztése óta egyedül élnek. A népességi adatok alapján az látszik, hogy a 65 év feletti között kiugróan magas a nők korcsoporton belüli aránya (62%), melyet a férfiak rövidebb várható élettartama magyaráz, ebből következően az özvegyek nagy százaléka nő – ők tehát fokozott veszélynek vannak kitéve az elmagányosodás és jövedelmi szempontból is. A kerületben a várható élettartam az országos átlag felett van, a férfiak esetében 78,7 év, a nők esetében pedig 82,1. Ettől jelentősen elmarad az egészségben várható élettartam, ami a férfiak vonatkozásában hét évvel alacsonyabb (71,7 év), míg a nőknél közel tíz olyan évet számlálhatunk, amit jelentősebb egészségkárosodással töltenek (72,4 év). A felülvizsgálat szerint az idősek szubjektív megítélése saját egészségi állapotukról nagyon változó, általánosságban elmondható, hogy a 65 év feletti korosztály fele közepesnek érzi azt, szűrővizsgálatokra rendszeresen járnak.

Szintén a felülvizsgálatban olvasható, hogy a felsőfokú iskolai végzettség tekintetében a Hegyvidék magasán a budapesti átlag felett áll, a 2016-os mikrocenzus adatai szerint, mely a 7 év feletti lakosságot vizsgálta iskolázottsági szempontból, ez az arány 55,6%, szemben a budapesti átlaggal, ami 34,6%. A magas iskolázottság mellett a Hegyvidék jellemzője a magas jövedelem is. A 65-74 év közöttiek közel 70%-a azt válaszolta, hogy gondok nélkül, beosztással jól kijön, a 75 év feletti közül 53% mondta ugyanezt. Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg a nehéz helyzetben élőkről sem, számukra rendszeres jövedelem pótlásra van szükség. Időskorúak járadékában részesítettek havi átlagos száma 18 fő volt 2020-ban, míg az özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő nők 123-an voltak, addig ugyanezen ellátást kapó férfiak száma 11, míg szociális étkeztetést 477-en vettek igénybe.

A 2020 tavaszán kezdődött Covid-19 járvány következtében a kerületben található szociális- és kulturális intézmények bezárásra kényszerültek, az időskorú lakosság otthonában szorult, a betegségtől való félelem mellett az addigi szociális hálójuk is meglazult. A lassú visszazökkenést a megszokott kerékvágásba a 2022-ben kitört orosz-ukrán háború, az emelkedő energiaárak és a növekvő infláció nehezíti, ami az idősek szegénységi kockázatát fokozza.

Az idősek arányának folyamatos növekedésével természetes módon együtt jár az általuk helyben igénybe vehető szociális és kulturális szolgáltatások iránti igények folyamatos növekedése is, ahogy azt már a kerület Szolgáltatástervezési Konceptiója, Idősügyi Konceptiója, illetve az ITS is megfogalmazta.

6.2 Idősek munkaerő-piaci helyzete

a) idősek, nyugdíjasok foglalkoztatottsága;

Míg összességében – budapesti összehasonlításban – a XII. kerületben a legkisebb a gazdaságilag aktív népesség aránya: 45%¹⁰, valamint itt a legkisebb arányú a foglalkoztatás (mindkettő javarészt nem másnak, mint településünk kedvezőtlen korösszetételnek köszönhető), az idősek foglalkoztatási adatai kedvező képet mutatnak. A 60 év feletti korosztály 5,7 %-a ma is aktív kereső (70 fölöttiek közül 99 fő, ebből 24-en 75 évesnél idősebbek), míg nyugdíj mellett dolgozik e korcsoport 12 %-a (70 fölöttiek közül 673 fő, ebből 251-en 75 évesnél idősebbek), vagyis összesen a korosztály 17,7 %-a foglalkoztatott. A gazdaságilag aktív 60 év feletti aránya összesen 18,2 %, míg ez a szám Budapest egészét tekintve csak 12,7 %. Az

¹⁰ KSH 2011. évi Népszámlálás

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

idősek átlagon felüli foglalkoztatottsági mutatói – a korábban már említett egészségesen és aktívan megélt évek magasabb száma mellett – az idős lakosság körében is megfigyelhető országos átlag feletti iskolázottsággal magyarázható (a 60 év felettiek több mint fele rendelkezik főiskolai vagy egyetemi végzettséggel).

- b) tevékeny idős kor, élethosszig tartó tanulás, idősek, nyugdíjasok foglalkoztatásának lehetőségei a közintézményekben, foglalkoztatásukat támogató egyéb programok a településen;

Az egészséges idősödés egyik fő pillére az, hogy az idős ember olyan tevékenységet végezzen, amit hasznosnak ítél meg saját maga, illetve a társadalom számára és megőrizze aktivitását. Hegyvidéki időseinek magas iskolázottsági rátája azt is előre vetíti, hogy az élethosszig tartó tanulást fontosnak tartják, szívesen vesznek részt kulturális és ismeretterjesztő programokon. A Hegyvidéki Kulturális Szalon számos olyan programot szervez, amelyek kifejezetten ezt a korosztályt célozza. Rendszeres és ingyenes sport- valamint klubfoglalkozásokon vehetnek részt az érdeklődők, ilyen például a Szupernagyi népdalkör, a MOM Nyugdíjasok Klubja, a Vad horgolók klubja, a Monspart Sarolta által alapított gyaloglóklub, a Nordic klub, az Időspiknik, az egészségmegőrző erdőjárás, a székes jóga, a meridián torna, a szenior örömtánc, valamint különböző tematikájú előadások – például a Szalon Egyetem. A Kulturális Szalon 2018. szeptembere óta új épületben, megnövekedett befogadóképességgel várja a látogatókat. Ugyanígy változatos programkínálattal várja a Hegyvidéki Szociális Központ a nappali ellátásban részt vevő időseket.

Az önfejlesztés és a kikapcsolódás mellett mindkét intézményben lehetőség van önkéntes munkát végezni, közösségi lét élményét megélni. Az idősebb korosztályban az önkéntesség bővítése alkalmas a helyi közösség megerősítésére, a munkaerőpiac-bővítésére, a felhalmozott tudásuk továbbadására, a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének javítására (például magány oldására).

A Covid-19 járvány következtében 2020. tavaszán az összes kulturális és szociális intézmény bezárásra került. A Hegyvidéki Kulturális Szalon 2020 nyarán rövid időre kinyitotta kapuit, majd ősszel újra bezárásra került. Folyamatos nyitvatartás 2021 nyarától volt lehetséges, míg a Szociális Központ Némethyölgyi úti nappali intézménye 2022. július 1-én nyitott ki újra. Az idősek számára különösen súlyos volt a lezárás időszaka, különösen azokra nézve, akik egyedül élnek. A szociális távolságtartás még jobban felerősítette a magány érzését, elszigetelődhettek, elveszthették kapcsolati hálójukat. Az addig viruló közösség csak lassan éledezik újra, a korábbi látogatószámot még nem érték el ezek az intézmények.

- c) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén.

A statisztikai adatok alapján 2020-ban a 61 éves, vagy afeletti korú lakosok közül 84 fő volt a nyilvántartott álláskeresők száma. A nyugdíjkorhatár emelkedésével szükség lesz arra, hogy a korosztály folyamatos képzésével lehetővé tegyünk a munkaerőpiacon való tovább maradásukat.

A diszkrimináció felmérése rendkívül nehéz. Éppen ezért csak következtethetünk annak létezésére. Azt tudjuk a szakirodalomból, hogy az idősebb korosztály sokkal jobban kiszolgáltatott a munkaerő-piaci diszkriminációnak, tehát nehezebben helyezkednek el, és a munkahelyi leépítések is előbb érik el őket. Az illetékes állami foglalkoztatási szerv adatai alapján azonban láthatjuk, hogy a regisztrált munkanélkülieken belül az 55 év felettiek arány mindösszesen 14-15 %, a tartós munkanélküliek aránya 3-5 %, vagyis mondhatjuk, hogy kevésbé érinti a foglalkoztatás terén fellépő hátrányos megkülönböztetés őket, mint más korosztályokat. Igaz azonban, hogy – elsősorban a tartós munkanélküliek között – egy emelkedő tendenciával találkozhatunk, ezért – ha ez a HEP felülvizsgálatakor is folytatólagosan jelentkezik – a későbbiek során számba kell venni az idősebb korosztály foglalkoztatását segítő programokat.

6.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés

- a) az idősök egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférése;

Az egészségügyi alapszolgáltatásokon belül nyújtott házi orvosi szolgáltatásban 27 házi orvos látja el a kerületi felnőtt lakosságot. Feladatuk (leegyszerűsítve) első sorban a rendszeres orvosi ellenőrzés, a védőoltások beadása, tanácsadás nyújtása, másodsorban vércukor, vérnyomás, koleszterinszint mérése, harmadsorban a gyógyítás és a további állapotromlás megelőzése, s mind ezek keretében a páciensek további intézményekhez irányítása (információ nyújtás). A házi orvosok kiemelt figyelmet szentelnek az egészségi állapotuk miatt mozgásukban gátolt idősebb lakosoknak, őket akár otthonukban is rendszeresen felkeresik.

Bár kerületünk házi orvosaira is igaz az egész országban jellemző utánpótlási hiány (ami az ellátás egyik legnagyobb potenciális veszélyforrása), tapasztalataink szerint még mindig van igény a megüresedő praxisok megvételére, így orvoshiánnyal talán a jövőben sem kell számolnunk.

A szakorvosi ellátás igénybevételére két helyen is (Szent János Kórház Kútvölgyi Szakrendelő, I. kerületi szakrendelő – mely helyileg a XII. kerületben található) lehetősége van a Hegyvidékieknek, és kórházi ellátásra is több intézményt találunk a kerületben.

Az egészségügyi szolgáltatások sorában fontos kiemelni az Önkormányzat fenntartásában működő otthonápolási szolgálatot, amely – elsősorban – a kórházi kezelés utáni rehabilitációban játszik kulcsszerepet: az otthonukba hazaengedett, korábban sokszor legyengültebb fizikai állapotban lévő idősök számára nyújtja – a házi segítségnyújtást biztosító munkatársakkal együttműködve – az otthoni ápolást.

Szintén az egészségügyi szolgáltatások körébe tartoznak az egészség megőrzését támogató szolgáltatások, programok. A kerületi nyugdíjasok számára biztosított kedvezményes úszási lehetőség, az idősök klubjainak gyógytorna foglalkozásai, az évente kétszer megrendezésre kerülő Egészségnapok szűrővizsgálatai, a havi egészségtudatosságra nevelő előadások mind népszerűek az idősök körében. Ezek mellett adott a helyben kirándulás lehetősége a számos sportrendezvényen (pl. Előzd meg a fogaskerekűt!) vagy a heti rendszerességű nordic walking szervezett sétákon való részvétel.

A településen élő 65 év felettiek közel 1%-a (2022-ben 108 fő) veszi igénybe a szociális alapszolgáltatás részeként működő idősök nappali ellátását – egyszerűbb nevén idősök klubját, melyet az önkormányzati fenntartású Hegyvidéki Szociális Központ 2 helyszínen működtet kerületünkben. A szolgáltatásban – amely lehetőséget biztosít a napközbeni tartózkodásra, a társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségletek kielégítésére és az igény szerinti szociális alapú étkezésre – az igénybe vevők száma együtt növekszik a korcsoportba tartozók számának növekedésével, előre vetítve a már korábban is megfogalmazott igényt: a jövőben további nappali ellátást biztosító telephelyek létesítése válhat majd szükségessé.

A nappali ellátás keretén belül igénybe vett étkezésen kívül az érintett lakosság további 3 %-a veszi igénybe a szociális étkeztetést házhozzállítással, illetve a Hegyvidéki Szociális Központ szociális éttermében elfogyasztva, és 1,5 %-a él a házi segítségnyújtás lehetőségével. Ez utóbbi ellátás kulcsszerepet játszik abban, hogy az otthonukat nem vagy csak segítséggel elhagyni tudók saját lakásukban kaphassák meg a gondozásnak azt a formáját (bevásárlás, öltöztetés, személyi és környezeti higiéné biztosítása, gyógyszerek kiváltása, orvoshoz kísérés, szolgáltatásokhoz való hozzáférés segítése, ügyek intézése), amely minél tovább a megszokott lakókörnyezetben tarthatja őket. Az étkeztetés, illetve a házi

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

segítségnyújtás bővítése szintén felmerülő problémája lehet a következő évtizedeknek, azonban e szolgáltatásoknak – szemben a nappali ellátás bővítésével – „csak” humánerőforrás szükséglete van.

Azok számára, akiknek az alapellátás keretén belül nem biztosítható az ellátásuk, átmeneti időszakos ellátást biztosít az Önkormányzat ellátási szerződés keretében a megfelelő közelségben lévő Biatorbágyon 10 fő erejéig.

A szakosított szolgáltatások körében biztosított tartós bentlakást nyújtó időszakos ellátás nem települési önkormányzati feladat, ennek ellenére meglehetősen jó az ellátottság a kerületben, igaz, ezek az intézmények nem kizárólag XII. kerületieket látnak el, hanem az egész Főváros vonzáskörzetéből fogadnak jelentkezőket – így férőhelyeik esetleges számbavétele nem meghatározó a kerületi idősek számát tekintve.

A szociális pénzbeli és természetben juttatások terén – melyek igényléséhez a házi gondozói szolgálat munkatársai is gyakran segítséget nyújtanak – kiemelt jelentősége van a gyógyászati támogatásnak, a szociális üdültetés támogatásának, a Karácsony alkalmából megállapítható eseti segélynek, valamint a kifejezetten az idős rászorulóknak számára megállapítható időskorúak eseti támogatásának. Bár az említett szolgáltatásokra nagy az igény, fontos megjegyezni, hogy a kerület által is biztosított adósságkezelési szolgáltatásban csak elvétve találjuk meg az idős korosztály képviselőit (akik megszokott életmódjuk miatt a rezsi kiadásokat akár áldozatok árán is alacsonyan tartják, és más kiadásokkal szemben előtérbe helyezik). Folyamatosan dolgozunk azon, hogy a rendeleteink felülvizsgálatánál olyan új ellátásokat vezessünk be, amelyek megkönnyítik a kerületünkben élő idősek életét. 2019 januárjától került bevezetésre az ebek veszettség elleni védőoltásának költségeihez nyújtott támogatás, amely támogatásra az a XII. kerületi egyedülálló kutyatulajdonos jogosult, aki a kérelem benyújtásának évében 65. életévét betöltötte vagy betölti, és havi jövedelme nem haladja meg a 161 400 Ft-ot, a támogatás mértéke naptári évenként 5 000 Ft. Az ebek veszettség elleni védőoltásának költségeihez nyújtott támogatás bevezetésével az anyagi segítségen túl az a célunk, hogy az egyedülálló idősek magányán enyhítésünk, és segítséget nyújtsunk ahhoz, hogy fizikai állapotukat megőrizhessék. Vizsgálatokkal bizonyították ugyanis, hogy a kutyatartás jótékony hatással van az emberre, a kutyatartók mentális és fizikai állapota kimutathatóan jobb azokénál, akik nem tartanak állatot. Egy kisállat társaságot nyújt, és feladatot is ad az időseknek, nem érzik magukat magányosnak, feleslegesnek, a kutyatartókon kevésbé uralkodik el a depresszió, a kétségbeesés. Az állatok simogatásának nyugtató hatása van, a lakásban tartott kutyáknak pedig szükségük van a gondoskodásra, a napi legalább kétszeri sétára, ezek a séták a gazda fizikai állapotának megőrzésében is segítséget nyújtanak.

Az Önkormányzat az energiaválság hatásait enyhítendő 2022 októberében vezette be a téli időszakban segítséget jelentő rezsitámogatást. A támogatás az életvitelszerűen lakott XII. kerületi lakás megnövekedett fűtési kiadásainak megfizetéséhez kíván segítséget nyújtani öt hónapon keresztül, novembertől márciusig.

Nagy népszerűségnek örvend az idősek körében a 2017. évben bevezetett „Otthon megöregedni programunk” is, mellyel az Önkormányzat a 70 éven felüli személyek életfeltételeinek javítását tűzte ki célul, a lakáson belüli akadálymentesítési munkák elvégzésének támogatásával. A pályázat célja a kerületi idősek otthonában önálló életvitelük fenntartásához szükséges akadálymentesítési munkák elvégzése az elvégzendő munkák költségének teljes vagy részleges támogatásával.

Pályázható műszaki átalakítások, támogatható munkák:

- fürdőszoba – csúszásmentes járólappal, zuhanyzó kialakítása fürdőkád kiszerezésével, kapaszkodók felszerelése,
- konyha – burkolat csere,

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

- a lakás egyéb helyiségeiben – azok funkcionális használatához szükséges átalakítási munkák elvégzése, akadálymentesítése (pl.: küszöbök megszüntetése, kapaszkodók kialakítása, ajtócsere, faliszekrények áthelyezése),
- kertes házak esetén – járda kialakítása/javítása; feljáró, korlát kialakítása bejárati ajtóhoz.

Az elmúlt években összesen 139 személy nyújtotta be pályázatát. 61 személynek tudtunk segíteni, ami javarészt fürdőszobájuk akadálymentesítését jelentette. A munkálatokra ez idáig összesen 40 M Ft-ot fordított az Önkormányzat

2019-ben vezettük be az ún. *szállítási szolgáltatást*, melynek az a célja, hogy azon rászoruló, mozgásukban korlátozott idős emberek számára nyújtsunk segítséget, akik nem vagy nehezen tudják megoldani azt, hogy eljussanak egy orvosi kezelésre vagy hivatalos ügyet intézni azért, mert a taxiszolgáltatást nem tudják megfizetni és családi segítségre sem számíthatnak. A szolgáltatás célja elsősorban az állapotjavító és megőrző szolgáltatások elérésének, igénybevételének elősegítése Budapest közigazgatási határain belül, így különösen:

- előjegyzett vizsgálatokra, kontrollra eljuttatás
- gyógyászati segédeszközök beszerzéséhez, méretvételhez, próbához szükséges személyes megjelenés elősegítése,
- rehabilitációs programokban (pl. gyógytorna, fizikoterápia) való részvétel segítése

egyéb közszolgáltatások elérése, igénybevétele céljából történő szállítás.

A 2022. évben 1151 alkalommal 115 idős korú személy vette igénybe a szállítási szolgáltatásunkat, az igénybevevők száma évről évre növekszik.

Szintén beazonosított problémaként jelent meg a 2019-es Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Programban a demenciával élő idős emberek ellátására felkészült szolgáltatások hiánya. Ezen a területen szintén jelentős lépéseket tett az Önkormányzat. 2022 májusában a Normafa Gondozási Központ Integrált Nappali Ellátásként nyílt meg újra a Covid járvány utáni lezárások után. Az átalakítás és korszerűsítés lehetővé tette, hogy demenciával élők nappali ellátását biztosítani tudjuk együtt a nappali ellátásban részt vevő normál egészségi állapotban lévő idősökkel. Ezzel célunk az integráció erősítése, a demenciához kapcsolódó stigma csökkentése is. 2020. év folyamán a Hegyvidéki Szociális Központban dolgozó gondozók számára lehetővé tettük, hogy elvégezzék a demencia gondozó képzést, mert azt tapasztaltuk, hogy a házi segítségnyújtást igénybe vevők körében is egyre magasabb a demenciával élők száma, akik ellátása speciális ismereteket követel.

A demenciával élők és hozzátartozóik támogatása fontos terület, mivel a lakosság elöregedésével és a lakosságon belüli arányuk növekedésével egyre magasabb lesz az érintettek száma - 65 éves korban 1%-ot tesz ki a demenciával élők száma, az arányuk pedig öt évente nagyjából a megduplázódik, vagyis 85 év felett már 30%-os az előfordulási arány. Ezért önként vállalt feladatként Demencia Irodát hoztunk létre a Hegyvidéki Szociális Központon belül, melynek átszervezése után a tevékenységét 2020. decemberében integráltuk a Népjóléti Irodán belül létrehozott idősügyi referens munkakörébe, akinek feladata többek között a családi gondozók információval való ellátása, a hálózatépítés, a társadalmi érzékenyítés a témával kapcsolatban, valamint a prevenció támogatása. A hozzátartozóknak szóló tanácsadáson kívül kommunikációs tréninget szerveztünk az önkormányzatnál dolgozó kollégáknak, foglalkoztató fűzetet szerkesztettünk demenciával élőknek, mini-könyvtárat hoztunk létre, ahonnan ingyenesen kölcsönözhetőek az ápolást segítő szakkönyvek.

A Hegyvidéki Kulturális Szalonban 2018 óta folyamatosan működik Alzheimer Café, ami a járvány miatti lezárások idejére online formát öltött. Ugyanitt önszorgó hozzátartozói csoport működött 2018. ősztől a járvány kezdetéig. Újra indítását 2023. tavaszán tervezzük.

2020 óta minden évben megtartottuk az Alzheimer világnapi sétát szeptember 21-én, ezzel hívva fel a figyelmet az érintett családok nehézségeire. Információs anyagot készítünk a honlapra, hogy minél szélesebb körben elérhetővé tegyük a betegséggel kapcsolatos tudnivalókat.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Igyekszünk minél több olyan programot szervezni, melyek demenciával élők számára is biztonságosak, ilyen például az Időspiknik, amit a lezárások után indítottunk útjára.

A korfüggő feledékenység és a demencia közötti állapotot nevezzük enyhe kognitív hanyatlásnak, ebben a 65 évesnél idősebbek 15%-a érintett. Ők a célcsoportunk abban az új online memória szűrő programunkban, amit 2022. októberében hirdettünk meg. Az interprofesszionális szemléttel kialakított játékos szűréssel az a célunk, hogy felismerjük az enyhe kognitív zavart – itt ugyanis még van mozgástér, életmódváltoztatással bizonyos folyamatok visszafordíthatók. A szűrésben résztvevők számára a Szent János Kórház Egészségfejlesztési Irodájában biztosítunk egészségtanácsadást.

XII. kerületi Önkormányzat időseket segítő szociális- és egészségügyi szolgáltatásai:

Hegyvidéki Szociális Központon keresztül:

- Nappali ellátás – demenciával élők részére is, integrált szolgáltatás keretében
- Házi segítségnyújtás
- Étkeztetés
- Szállítási szolgáltatás

Hegyvidéki Családsegítő és Gyermejjóléti Központon keresztül:

- Családsegítés
- Adósságkezelés
- Jogi tanácsadás
- Mediáció
- Mentálhigiénés szolgáltatások
- Nappali ellátás pszichiátriai problémával élők számára
Közösségi pszichiátriai ellátás

Népjóléti Irodában elérhető támogatások, segélyek

- téli rezsitámogatás
- gyógyászati segédeszköz vásárlásának támogatása
- adósságkezelési szolgáltatás
- esetenkénti támogatás
- gyógyászati támogatás
- időskorúak eseti támogatása (jan.-febr.)
- kiegészítő lakbértámogatás (önkormányzati lakásbérletnek szóló támogatás)
- krízistámogatás
- lakásfenntartási támogatás
- lakbértámogatás (önkormányzati lakásbérletnek szóló támogatás)
- temetési támogatás
- tüdőgyulladás elleni védőoltás költségeihez nyújtott támogatás
- demencia tanácsadás

Hegyvidéki Egészségügyi Központ

- szakápolás
- gyógytorna

b) kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférés;

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Településünk számos olyan kulturális lehetőséget tartogat, amely az idősebb korosztály számára is elérhető, művelődési házaink alapvetően színvonalas rendezvényei (színházi előadások, dalestek, hangversenyek, kiállítások) számukra is vonzóak. Az alapszolgáltatások keretén belül működő idősklubok mellett több civil kezdeményezésű időseket tömörítő szervezetet találhatunk: ilyen a Jókai Klubban működő Nyugdíjas Klub, a MOM Nyugdíjasok Klubja, illetve a Kulturális Szalonunkban működő Szupernagyi Népdalkör is.

A kerületben – illetve Budapesten közlekedési eszközökkel könnyen elérhető közelségben – számos lehetőség van mozi- illetve színházlátogatásra, de van olyan kulturális szolgáltatás is, amelynek működtetője kifejezetten keresi az idősebb korosztály támogatására irányuló lehetőségeket, így például a Szabó Ervin könyvtár. Azon túl, hogy a 70 felettiek ingyenesen vehetik igénybe a szolgáltatásaikat, a könyvek kölcsönzése mellett a hangos könyvtár – és az ehhez kapcsolódó technikai eszközök kölcsönzésének lehetősége – is szolgálja az idősebb korosztályt. Azok számára pedig, akik fizikai állapotuk miatt látogatni nem tudják az intézményt, a Hegyvidéki Szociális Központtal együtt működtetett „Könyvet a hához” program biztosít kikapcsolódási lehetőséget.

Bár alapvetően az egészségmegőrzéséhez köthetők az Önkormányzat prevenciós programjai, azok keretén belül mára számos olyan, az egészségtudatos magatartást népszerűsítő előadássorozatot (pl. Hegyvidéki Szabadegyetem) szervezünk, amelyek a kulturális szolgáltatások sorába is beleillenek.

A vallásgyakorlásnak és a spiritualitásnak fontos szerepe van az idős emberek életében is (a budapestiek 73,2 %-a vallotta a 2011. évi népszámláláskor magát valamelyik vallási felekezethez), ezért fontos megemlíteni, hogy a kerületünkben 8 egyházközösség is aktív életet él, melyek több területen is jó kapcsolatot tartanak az Önkormányzattal, és elsősorban közösségeik tagjaival (beleértve a vallási közösségeket egészségi állapotuk miatt látogatni nem tudókat is).

Szépkorúakért a Hegyvidéken Program

A program a kötelezően ellátandó alapszolgáltatási feladatok kiegészítésére, az idősek körében jelentkező szükségletek minőségének javítására indult el, a Képviselő-testület Egészségügyi és Szociális Bizottságának 12/2014. (II. 25.) számú határozata alapján.

Három fő eleme van. az Információs Pont működtetése; egy Önkéntes program és egy Közösségfejlesztő program indítása. Az Információs Pont célja, hogy azon kerületi lakosok (gyermekek, házastársak, unokák, szomszédok) számára nyújtson segítséget, akik az idősekhez kapcsolódó tevékenységeik során információra, támogatásra szorúlnak. A Pont működéséről az érintett lakosság szórólapokon, a Hegyvidék újságból, a Hegyvidék Tv-ből, valamint az Önkormányzat, az intézmény és a program web oldaláról tájékozódhat. Míg az indulás évében 147 megkeresés érkezett, 2017-ben 369 esetben fordultak információért munkatársainkhoz, legtöbbször az ingyenesen hívható zöldszámon.

Az Önkéntes program célja az intézményes formában zajló házi segítségnyújtás tevékenységi körén kívül eső olyan mindennapi feladatok ellátása, mint a felolvasás, főzés, takarítás, kerti munkák elvégzésében, a hivatalos ügyek intézésében vagy az orvosokhoz, kezelésekre történő eljutásban való segítségnyújtás. Az önkéntesek 2014 októberétől színesítik tevékenységükkel a házi segítségnyújtást, hozzájárulva ezzel az érintett kerületi idősek minőségi ellátásához. Mára 42-en vannak, és 2017-ben összesen 2496 órát dolgoztak.

A harmadik, a Közösségfejlesztő program a szomszédosági kapcsolatok élénkítéséről, ezen keresztül pedig az idős emberek magányának csökkentéséről szól. E programban a szabadidővel rendelkező nyugdíjas polgárok abban is támogatást kapnak, hogy mindinkább közösségük hasznos tagjai lehessenek. A program első három évébe bevontunk a Közösségfejlesztők Egyesületét, de 2016-tól célunkat – hogy nélkülük is képesek legyenek működni a megkezdett folyamatok – megvalósítottuk, és beintegráltuk azokat a Kulturális Szalon alá.

További, a kötelező feladatokon kívül végzett programok, melyek az idősek bevonását, aktivitását segítik elő:

- Idősek üdültetése (évente 2 alkalommal)
- Könyvet házhoz program
- Szalon Egyetem
- Gyalogló Klub a Normafán
- Szenior örömtánc
- Szupernagyi népdalkör
- Erdőjáró Klub
- Időspiknik
- Idősek Hónapja programsorozat
- Karácsonyi esetebéd a klubtagok részére
- Uszoda kedvezményes használata
- Út az egészséghez” program Normafa Kardioösvény: a 2018 őszén átadott tanösvény elsősorban szív- és érrendszeri betegséggel vagy magasvérnyomás-betegséggel élők, illetve cukorbetegek számára készült, ugyanakkor egészséges résztvevőink számára is ajánlott, betegségmegelőző céllal. A program megismertet a túrázókkal néhány alapvető egészségügyi mutatót és mérési módszert is, mindemellett egyéni állapotfelmérésre is lehetőséget ad a résztvevők számára.

c) idősek informatikai jártassága;

Az idősebb korosztály digitális tudása, informatikai jártassága a többi korosztályhoz mérten nyilvánvalóan rosszabb, ismerte azonban a Hegyvidéken élő idős lakosság kiemelkedően magas iskolázottsági mutatóit valószínűsíthető, hogy a korosztályból többen rendelkeznek valamilyen szintű tudással e területen, mint a más településeken élők. Nem egyedülálló, de még a fővárosi kerületek tekintetében is jelentősnek nevezhető az a hegyvidéki program, amelyet ennek a hiánynak további leküzdésére indított az Önkormányzat. Az érintett lakosság számára teljesen ingyenes informatikai kurzus keretében már több mint 2000 fő sajátította el az alapvető gyakorlati számítástechnikai, internetezési ismereteket.

6.4 Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen

Fentiekén túl természetesen az Idősek világnapja alkalmából minden évben méltó módon megemlékezünk a kerületben élő idős polgárainkról, valamint felköszöntjük a 90., 95., 100. életévüket betöltőket (a 100 év felettieket minden születésnapjukon).

6.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

Az idősek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Rendkívül magas a feltehetőleg egyedül élő (köztük özvegy) aránya, akik veszélyeztetettek mind jövedelmileg, mind az elmagányosodás terén.	A veszélyeztetett csoportba tartozók felkutatása, számukra a szolgáltatásokról információnyújtás. A jelentős számú egyedül élő elérésére önkéntesek bevonásának vizsgálata.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

A kerületben élő idősek ragaszkodnak a saját környezetükhöz sokszor abban az esetben is, amikor önálló életvitelre már nem teljesen alkalmasak	Időskorúak otthonmaradásának elősegítése: házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, étkeztetés biztosítása, az „Otthon megöregedni program” folytatása.
A kerületünkben élő idősek részéről nagy igény mutatkozik a különböző kulturális, sport programok iránt.	Aktív időskor fenntartását segítő programok megvalósítása. A Zöld recept program folytatása, kiterjesztése.
Az idősek száma és népességben belüli aránya folyamatosan növekszik, így az általuk igénybe vehető támogatások, szolgáltatások kapacitásának növelése is szükséges.	A helyi rendeletek felülvizsgálatánál folyamatosan figyelemmel kell lenni az időseket érintő problémákra, hogy támogatásainkkal, szolgáltatásainkkal valódi, hathatós segítséget nyújthassunk.
A demencia egyre inkább korunk népbetegsége lett, a hogy a korai szűrésnek komoly jelentősége van a betegség kezelésében, hiszen, ha sikerül időben közbeavatkozni, akkor megfelelő életmóddal elkerülhető az idő előtti memóriavesztés.	A 2022-ben elindított online memóriaszűrés folytatása, az eredmények összegzése. a prevenció további lehetőségeinek a vizsgálata. A Normafa Gondozási Központ demens ellátásának folyamatos biztosítása, a szolgáltatás népszerűsítése.

7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

7.1 A településen fogyatékossgal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái

Év	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma - Férfiak (TS 061)	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma - Nők (TS 062)	Összesen
2015	241	333	574
2016	214	314	528
2017	210	298	508
2018	203	283	486
2019	197	290	487
2020	183	272	455

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Fogyatékos személy: aki érzékszervi, így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.

A Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az abhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény 1. cikke szerint fogyatékos személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, mentális vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

A fogyatékosokkal élő embereket ugyanazok az emberi jogok illetik meg, mint minden más állampolgárt. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata kimondja: minden ember szabad és egyenlő méltóságában és jogaiban.

A fogyatékos emberek esélyegyenlősége egyenlő hozzáférést jelent minden társadalmi erőforráshoz, azaz a befogadó oktatáshoz, az új technológiákhoz, az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz, a fogyasztási javakhoz, a termékekhez és a szolgáltatásokhoz. Társadalmaink berendezkedése gyakran azt jelenti, hogy a fogyatékos emberek nem élhetnek teljes mértékben emberi jogaikkal, és szociálisan kirekesztődnek.

A fogyatékos embereket sújtó diszkrimináció néha a velük szembeni előítéletekre alapul, azonban gyakran az okozza, hogy a fogyatékosokkal élőkről sokszor megfélemlenek, és nem vesznek rólok tudomást, ami a fogyatékos emberek társadalmi részvételét gátló környezeti és szemléletbeli korlátok létrejöttét és megerősödését eredményezi.

Mint a társadalom minden rétege, a fogyatékosokkal élő emberek is igen sokrétű csoportot képeznek, és csak az a szakmapolitika sikeres, amely tiszteletben tartja ezt a sokféleséget. Kiváltképp a komplex függőségi szükségletekkel élők és családjaik igénylik a társadalmak kifejezett cselekvését, mivel a fogyatékosokkal élő emberek között ők azok, akikről a leginkább megfélemlenek. Ezen kívül a fogyatékosokkal élő nőket, valamint az etnikai kisebbségekhez tartozókat gyakran kétszeres, sőt halmozott diszkrimináció sújtja, egyrészt a fogyatékoságuk, másrészt a nemük vagy etnikai hovatartozásuk miatti hátrányos megkülönböztetés következtében. A siketek esetében a jelbeszéd elismerése alapvető kérdés.

A hangsúly a fogyatékosok társadalmi „beilleszkedését” segítő rehabilitációról napjainkban áttevődik a társadalom átalakításának globális filozófiájára, amely minden személy, beleértve a fogyatékosokkal élő embereket is, szükségleteinek befogadására és ellátására irányul.

Egy ekkora településen, mint a Hegyvidék, nagyon nehéz pontos képet kapni a különböző fogyatékosokkal élők számáról, fogyatékoságuk jellegéről és ennek kapcsán a társadalmi beilleszkedésüket segítő szükségleteikről. Támponthoz adhat a 2011. évi népszámlálás adatai, ahol a gazdaságilag inaktív egyik csoportja a rokkantsági nyugdíjasok, baleseti járadékosok voltak. Bár ezek konkrét ellátások, valószínűleg a munkaviszonnyal nem rendelkező fogyatékosokkal élők többsége – függetlenül attól, hogy ténylegesen milyen ellátásban részesül, más kategória nem lévén – ide sorolta magát. A felmérés adatai szerint lakosságunk 1,7 %-a, 1005 fő részesült ilyen típusú ellátásban, ami a főváros egészét tekintve (ahol 2,7 % az arányuk) alacsonynak mondható, ez a szám azonban tényleges problémáikkal, fogyatékoságuk jellegével kapcsolatban semmit nem mond számunkra. A 2011. évi népszámlálás szerint a Hegyvidéken élők közül 2620 ember élt valamilyen fogyatékosággal, 8997 ember pedig tartós betegséggel. A fogyatékosokkal élő lakosság többsége 50 év feletti (2065 fő, azaz az érintett lakosság 90,4 %-a).

A fogyatékosokkal élők korszertinti megoszlása

Korcsopott	Létszám	Arányuk
50 év alattiak	252 fő	9,6 %
50-60 év közöttiek	555 fő	21,2 %
60 év felettiak	1813 fő	69,2 %
összesen	2620 fő	100 %

Forrás: KSH-TEIR

A mozgás-, látás- és a hallásfogyatékoság a leggyakoribbak idős korban, ezek a 60 év feletti fogyatékosokkal élők 95 %-át, 1723 főt érintenek területünkben. Az életkorral előfordulásuk rohamosan, évtizedenként 20-25 %-kal nő.

A gyermekek elsősorban az oktatási rendszer kliensei, a 60 éven felüliek pedig a szociális gondozás potenciális felhasználói. A 20-60 év közötti fiatal és középkorú, aktív korosztályhoz tartozók viszont sem

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

a gyermek-, sem a szociális gondozásnak nem elsődleges kliensei, problémáik és igényeik eltérnek az idősekétől, de sajátos szociális ellátásra, gondozásra, támogatásra szükségük van.

A Hegyvidéki fogyatékkal élő emberek családi állapota, háztartásának összetétele

Az érintettek közül 947 személy házas. Nőtlen, özvegy vagy elvált 1673 ember, a hegyvidéki fogyatékkal élő emberek többsége. Egytagú háztartásban 930-an élnek. Ez azt jelenti, hogy ők nem számíthatnak családtagok segítségére, a szociális ellátórendszernek rájuk különösen oda kell figyelnie. A nem családháztartásban élő emberek közül 764 fő időskorú egyedülálló, az ő helyzetük halmozottan veszélyeztetett.

A Hegyvidéki fogyatékkal élő emberek lakáshelyzete

A fogyatékkal élők által lakott lakások döntő többsége összkomfortos vagy komfortos. Fűtésük, vízvezeték, meleg vízük, vízöblítéses WC-jük megoldott. 52 lakás ennél alacsonyabb komfortfokozatú, azaz félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakás, itt szükség lehet a lakás átalakításához, akadálymentesítéséhez külön segítségre.

A lakások kb. 90 %-a saját tulajdonban van, a 2248 közül mindössze 239 bérelt. A bérelt lakások fenntartása a fogyatékosok miatti többletkiadások, és az alacsonyabb jövedelem miatt gondot okozhat, lehetséges, hogy pénzügyi támogatásra van szükségük.

A lakások közül 251 egyszobás, ebből 62 lakásban többen élnek, 24-ben gyerekekkel közösen.

Összesen 55-en laktak komfortosnál rosszabb minőségű lakásban, közülük 22-en mozgássérültek, 9-en gyengénlátók, elsősorban nekik van szükségük lakhatásbeli segítségre.

A fogyatékosokkal élők egyharmada (930 fő) él egyedül. Ennek kb. a fele, 418-an mozgássérültek, látássérült 179, hallássérült 218 fő. A mozgássérült emberek esetében a lakás és a lakáshoz eljutás akadálymentesítése és a mindennapi életvitel támogatottsága lehet ellenőrizendő feladat. A látássérült emberek esetében is szükség van a lakás akadálymentesítésére, többnyire jóval alacsonyabb költségvetéssel, mint a mozgássérülteknél. Az autizmussal élő 3, az értelmi sérült 9 és a mentálisan sérült 48 egyedül élő ember helyzete külön ellenőrizendő, ha valóban egyedül vannak, elsősorban emberi segítségre van szükség.

A Hegyvidéki fogyatékkal élő emberek jövedelme

846 hegyvidéki fogyatékkal élő ember foglalkoztatott, közülük 351 fő egyedülálló. 1402 esetben nincs foglalkoztatott a családban. A 930 egyedül élő közül: 54 munkanélküli, 754 inaktív, 12 eltartott.

A hegyvidéki fogyatékosokkal élő munkanélküliek

A 2620 hegyvidéki fogyatékosokkal élő ember közül mindössze 57 fő, azaz 2,2 %-uk munkanélküli. A fogyatékoságtípusok szerinti megoszlás szerint a legjelentősebb csoportok a mozgássérült (17 fő), a mentálisan sérült (16 fő), a gyengénlátó (9 fő). Természetesen a többi csoport is segítségre szorul, de az ő esetükben nincs szükség speciális fizikai munkahelyi körülményekre, így számukra a szokásos foglalkoztatási közvetítés és a munkahely megtalálásához, a felkészítéshez és a beilleszkedéshez szükséges segítség biztosítása elegendő. Ezek a számok olyan alacsonyak, hogy az Önkormányzat intézményeiben felmerülő részmunkaidős lehetőségek és a környező kerületek akkreditált munkahelyeivel való együttműködés, valamint a munkahelyekre való szállítás vagy kísérés munkához juttathatja őket.

Hegyvidéki fogyatékosokkal élő inaktív keresők

Az 1877 inaktív fogyatékosokkal élő hegyvidéki lakos a teljes érintett lakosság 74,5%-a. Az inaktív lakosok fele, 905 fő mozgássérült, kb. ugyanennyi érzékszervi fogyatékos, azaz 363 fő gyengénlátó vagy vak, 467 fő nagyothalló, siket vagy siketvak. Az 1877 fő 88 %-a, 1650 fő 60 év feletti, azaz döntően nyugdíjaskorú. A lakosok 25 %-ának, 643 hegyvidéki fogyatékosokkal élő embernek nincs ilyen jövedelme.

A hegyvidéki fogyatékosokkal élő eltartottak

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

239 hegyvidéki fogyatékossgal élő lakos nem rendelkezik nyugdíjszerű jövedelemmel sem. 60-an, 25 %-uk mozgássérült, látássérült 45 fő, hallássérült 23 fő. 38 fő középkorú vagy idős és nincs sem nyugdíja sem, nyugdíjszerű ellátása.

A Hegyvidék fogyatékossgal élő lakosainak ellátórendszere

A magyar ellátórendszer a következő jelentősebb, fogyatékossgal élő felnőtteknek szóló, a fogyatékossgal vagy következményei miatt kapható pénzügyi támogatásokat nyújtja: magasabb összegű családi pótlék vagy fogyatékossgal támogatás; rokkantsági járadék vagy rokkantsági ellátás; ápolási díj; alanyi jogon járó közgyógyellátás. A fogyatékossgal súlyossága dönti el a támogatásra való jogosultságot, ezért az ezekről az ellátásokról szóló adatok jellemzőek arra is, hogy milyen gyakori és milyen súlyos a fogyatékossgal.

A Hegyvidéken magasabb összegű családi pótlékban részesül: 405 fő. Korbetöltött (azaz nyugdíjaskorú) rokkantsági ellátásban részesül 71 fő. A korhatár alatti (aktívkorú) rokkantsági ellátásban részesül: 349 fő. Összesen tehát rokkantsági ellátást 420 fő kap.

Ápolási díjat az a hozzátartozó kaphat, aki idős, beteg, fogyatékossgal élő rokonát ápolja, gondozza, és ez a díj a munka helyetti, pontosabban otthoni munkájáért kapott „jövedelme”. A Hegyvidéken kiemelt ápolási díjat kap 6 fő; emelt/fokozott ápolási díjat kap 40 fő; súlyos fogyatékossgal miatt ápolási díjat: 105 fő kap. Fogyatékossgal miatt összesen 151 hegyvidéki lakos kap ápolási díjat.

Bár a kutatás által sok olyan fentebb bemutatott adatra derült fény, amelyekről korábbi felmérések nem adtak számot, és ezáltal kezdünk teljesebb képet kapni a hegyvidéken fogyatékossgal élőkről, a 2011. évi népszámlálás során gyűjtött akadályozottsági adatok továbbra sem adnak számunkra teljes képet. Megmutatják, hogy hányan és milyen típusú akadályokkal néznek szembe a mindennapokban, de arra a népszámlálásban feltett kérdés sem ad választ, hogy az akadályokat egészében vagy részben sikerül-e az érintetteknek elhárítani, vagy ebben önkormányzati segítségre lenne szükségük.

937 fogyatékossgal élő és 1795 tartósan beteg hegyvidéki számolt be a mindennapi életvitel akadályozottságáról. Ennek alapján szükséges lehet a jelenlegi házi segítségnyújtás létszámának és feladatainak bővítése és személyi segítség (támogató szolgáltatás) biztosítása.

973 fogyatékossgal és krónikus betegséggel élő hegyvidéki lakos számolt be önellátása akadályozottságáról. Ők az önkiszolgálás számos területén szorulhatnak segítségre. Ehhez – ahogy a mindennapi életvitel akadályainál is – a házi segítségnyújtás illetve a személyi segítség fejlesztésére van szükség, különös tekintettel a következőkre: öltöztetés, mosakodás, toalett használat, higiéniai teendők, fektetés, ápolás, etetés, mosás és háztartási teendők, főzés, ételmezés, életvitel támogatása, kapcsolatok megszervezése, továbbá az aktivizálás segítése.

1053 fogyatékossgal élő és 1462 krónikus betegséggel élő hegyvidéki számolt be a közlekedés akadályozottságáról. A fogyatékossgal élő emberek közül legnagyobb számban a mozgáskorlátozott (750), a gyengénlátó (193) és a nagyothalló (124) emberek akadályozottak, kisebb létszámban az értelmi fogyatékos és a mentálisan sérült embereknek. Különböző módon van szükségük segítségre: akadálymentesítés, a közlekedés tanítása, kísérés és szállítás biztosítása, akadálymentes jármű, járművek üzemeltetése.

A fogyatékossgal élő emberek problémáinak megismerését nem segíti az sem, hogy kerületünkben nem működnek aktív érdekképviseleti szervezetek. Bár próbálkozások voltak helyi egyesületek működésére, ezek elhaltak, kis részben azt mutatva, hogy az itt élők számára fogyatékossgal nem jelent olyan problémát, amit egy egyesület révén megoldhatónak látnának, nagyobb részben azt mutatva, hogy a HEP ezen célcsoportja rendkívül nehezen tudja saját érdekeit érvényesíteni – hiszen magának a fogyatékossgalnak a megléte még nem vérteti fel az azzal élőket olyan tudással, amivel problémáikat a társadalmunk felé közvetíteni tudnák.

- a) fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatásának lehetőségei, foglalkoztatottsága, védett foglalkoztatás, közfoglalkoztatás;

A Fot. 15-16. §-a értelmében a fogyatékos személy lehetőség szerint integrált, ennek biányában védett foglalkoztatásra jogosult.

A foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető.

Ha a fogyatékos személy foglalkoztatása az integrált foglalkoztatás keretében nem megvalósítható, úgy számára speciális munkahelyek működtetésével a munkához való jogát lehetőség szerint biztosítani kell. A védett munkahelyet a központi költségvetés normatív támogatásban részesíti.

Fogyatékkal élő munkavállaló, aki

- a) a nemzeti jog szerint fogyatékosnak elismert, vagy
b) elismerten fizikai, elméleti vagy pszichológiai károsodásban szenved.

Megváltozott munkaképességű munkavállaló, aki

- a) rehabilitációs ellátásban részesül,
b) aki 2011. december 31-én III. csoportos rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban, rendszeres szociális járadékban részesült.
(Ftt. 57/B §.)

Gyakori probléma, hogy kevés a foglalkoztatási lehetőség, nem megoldott a foglalkoztatáshoz szükséges akadálymentesítés, nem biztosítottak különleges eszközök és feltételek. A védett foglalkoztatás túlsúlya mutatkozik az integrált foglalkoztatással szemben. Nem rendelkeznek olyan foglalkoztatási szakemberrel, aki a fogyatékos személy állapotának ismeretében javaslatot tesz a foglalkoztatás jellegére és helyére. Nincs képzett szakember, aki a munkahelyi beszoktatást kísérelje, ezért a sikertelen beszoktatás következménye a fogyatékos munkavállaló alkalmatlanságának rövid időn belüli megállapítása.

Az integrált foglalkoztatásra találunk példát az Önkormányzatnak és intézményeinek körében – ami jelzi ezen munkáltatók befogadó készségét –, de itt mégiscsak néhány esetről beszélhetünk, a nem önkormányzati foglalkoztatók esetében pedig nem is rendelkezünk adattal erre vonatkozóan.

A Hegyvidéki Önkormányzat ezen a területen is élen jár, amikor országos szinten is példaértékű módon mellé állt egy olyan kezdeményezésnek, ami éppen a megváltozott munkaképességű vagy fogyatékkal élők foglalkoztatását tűzte ki célul: a 2019. évben a Polgármesteri Hivatal épületében **megváltozott munkaképességű embereket foglalkoztató, közforgalmú éttermet** alakított ki a Kék Madár Alapítvány „Hegyvidéki Ízlelő” néven. Először 2007-ben, Szekszárdon nyitott meg társadalmi vállalkozásként az első olyan étterem Magyarországon, amely a vezetőségen kívül kizárólag fogyatékos, megváltozott munkaképességű, illetve tanulásban akadályozott embereket foglalkoztat. Az üzemeltető először a Fejlesztő Napközi Otthonból, illetve a kerületi lakosok közül toborozta munkatársait, az étterem teljes területe akadálymentesített, és a munkavállalókat egy-egy mentor segíti a beilleszkedésben, a tanulásban és a munkavégzésben.

- b) munkavállalást segítő lehetőségek;

Előfordulhat, hogy a fogyatékos személyt akadályozottsága miatt nem foglalkoztatják a végzettségének és képzettségének megfelelő állásbelyen, (pl.: felsőfokú végzettsége ellenére alacsonyabb végzettséggel is betölthető foglalkoztatást ajánlanak neki.) vagy a foglalkoztatás meghiúsulhat, ha a fogyatékos személy nem tudja megközelíteni a munkahelyet, például a településen belüli közlekedési akadályok miatt és a támogató szolgáltatótól sem kap segítséget.

- c) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén;

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Hátrányos megkülönböztetésről – csak úgy, mint a többi célcsoport tekintetében – a fogyatékkal élők esetében sem tudunk, az azonban, hogy valaki közlekedési akadályok miatt nem jut el egy munkahelyre és támogató szolgálattól sem kap szállításához segítséget, nem fordulhat elő köszönhetően a budapesti illetékességű támogató szolgáltatásoknak, illetve, hogy az Önkormányzatnak van kifejezetten a XII. kerületi lakosok ellátására szerződő partnere.

d) önálló életvitelt támogató helyi intézmények, szolgáltatások, programok.

A saját lakókörnyezetben, lakóotthonban élő fogyatékos személyeknek nyújt alapszolgáltatást a támogató szolgálat. A támogató szolgálat többek között a különböző közösségi és szabadidős szolgáltatások elérésében (mind szállítás, mind kommunikáció szintjén) ad támogatást, emellett az igénybevevő környezetében, lakásán nyújt fejlesztést, gondozást, segíti az önálló életvitelt, támogatja az ön-érdekérvényesítést. A szolgáltatást az Önkormányzat egyrészt az Egalitas Mozgássérültek Létbiztonságát Elősegítő Alapítvánnyal kötött (pénzeszköz átadását nem igénylő) ellátási szerződés keretében biztosítja. Az elmúlt években az Alapítvány által rendszeresen ellátottak száma átlagosan mindösszesen 3 fő volt, aminek több oka is lehet. Egyik lehetséges ok, hogy a hivatalosan szerződött partner mellett más támogató szolgáltatások is működnek Budapesten, akiknek kerületünket érintő tevékenységéről nem tudunk, egy másik lehetséges ok az igénybevevői kör egyébként is kis száma, a harmadik – nem elhanyagolható – ok az esetleges információ hiány a szolgáltatással kapcsolatban. Tekintettel arra, hogy ez utóbbi az egyik legfontosabb, egyben legkönnyebben pótolható indukálója az igénybevevői kör bővülésének, mindenképpen javasolt e téren az információs csatornák megnyitása.

A személyes szociális gondoskodási ellátások közül a nappali ellátást saját intézményén keresztül nyújtja az Önkormányzat. A jelenleg 35 férőhellyel működő **Fejlesztő Napközi Otthonunk** a saját lakókörnyezetben élő fogyatékos személyeknek napközben nyújt fejlesztést, étkezést, segít őket az önálló életvitelben és a társadalmi szerepek gyakorlásában. Programjaik között hangsúlyos a művészetterápia, a mozgásfejlesztés és a számítógépes ismeretek átadása.

Szintén a saját lakókörnyezetükben való ellátás feltételeit biztosítják az alábbi, településünkön elérhető – részben az Önkormányzat, részben civil fenntartó által működtetett – szolgáltatások is, azonban arról nincs információ, hogy ezeket a szolgáltatásokat igénybevevők között mennyi fogyatékkal élő személy van:

- étkeztetés,
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás,
- közösségi ellátás szenvedélybetegek illetve pszichiátriai betegek részére.

2019 tavaszán a Hegyvidéki Önkormányzat és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság együttműködése által fogyatékkal élők **támogatott lakhatását** valósítottuk meg a 1124 Budapest XII. kerület Németvölgyi út 81. 1. emelet 2. ajtó alatt található, 155 m² alapterületű ingatlanban. A kerületünk számára hiánypótló intézmény hoztunk létre: az Önkormányzat által fenntartott Fejlesztő Napközi Otthon ellátottjainak többségét idősödő szülők gondozzák (együtt vagy már egyedül), de arra is van példa, hogy szülők hiányában már az ép testvér a törvényes képviselő. A hozzátartozók legfontosabb szempontja, hogy mindannyian rendezve szeretnék látni fogyatékkal élő családtagjuk tartós elhelyezését. Látni a hozzátartozók ezen igényét, melynek minden lehetséges fórumon hangot is adtak, Önkormányzatunk elkötelezetten dolgozott a kerületben élő fogyatékos személyek elhelyezése érdekében. A 8 férőhelyes intézményben jelenleg 4 ellátott él.

7.2 Fogyatékkal élő személyek pénzbeli és természetbeni ellátása, kedvezményei

Az alábbiakban felsoroljuk és röviden ismertetjük azokat az ellátási formákat, amelyeket jogszabályok biztosítanak a fogyatékkal élő személyek számára. Az ezekhez való hozzáférés helyi vizsgálata az esélyegyenlőségi helyzetelemzés egyik feladata lenne, azonban önkormányzatunk – ahogy más helyi önkormányzatok sem – nem tartja nyilván, hogy a pénzbeli illetve a természetbeni ellátásban részesülők fogyatékos emberek-e, mert ezeknél az ellátásoknál a szociális rászorultság az elsődleges. Egyes ellátásoknál kérünk orvosi igazolást az igénylőtől, de itt az ápolási és gondozási szükséglet mértéke a fontos, nem pedig a diagnózis vagy a fogyatékoság. Ezekre tekintettel az adatok meglehetősen hiányosak, ezért a jövőben feladat az ellátást igénybevevők körében kérdőíves felmérés útján megtudni a fogyatékosággal élők számát és az általuk igénybevett ellátási formákat.

- *Fogyatékosági támogatás: A Fot. 22. §-a alapján biztosított fogyatékosági támogatás a súlyosan fogyatékos személy részére az esélyegyenlőséget elősegítő, havi rendszerességgel járó pénzbeli juttatás. A támogatás célja, hogy – a súlyosan fogyatékos személy jövedelmétől függetlenül – anyagi segítséggel járuljon hozzá a súlyosan fogyatékos állapotból eredő társadalmi hátrányok mérsékléséhez.*
- *Rokkantsági járadék: A rokkantsági járadékról szóló 83/1987. (XII. 27.) MT rendelet értelmében aki a 25. életéve betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált, illetve 80 %-os vagy azt meghaladó mértékű egészségkárosodást szenvedett és nyugellátást, baleseti nyugellátást részére nem állapítottak meg, rokkantsági járadékra jogosult.*
- *Közlekedési kedvezmény: A súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről szóló 102/2011. (VI. 29.) Korm. rendelet 6. §-a értelmében szerzési és átalakítási támogatásra (közlekedési kedvezmény) a súlyos mozgáskorlátozott személy jogosult.*
- *Parkolási igazolvány: Parkolási igazolványra az a személy jogosult,*
 - 1. aki közlekedőképességében súlyosan akadályozott,*
 - 2. aki látási fogyatékosnak; értelmi fogyatékosnak; autistának; mozgásszervi fogyatékosnak minősül,*
 - 3. akít a vakok személyi járadékának bevezetéséről szóló rendelet alapján 2001. július 1-jét megelőzően vaknak minősítettek, vagy aki vaknak vagy gyengénlátónak, mozgásszervi fogyatékosnak, értelmi fogyatékosnak vagy autistának minősül.*

Fenti ellátások közül adattal egyedül a közlekedési kedvezmény és a kiadott parkolási igazolványok tekintetében rendelkezünk. Előbbi – jövedelmi feltételekhez kötött – ellátást évente átlagosan 25-en veszik igénybe, míg a jelenleg kiadott igazolványok száma közel 2200¹¹, ebből a kiskorúakra tekintettel kiadott igazolványok száma 50, a 60 év feletieknek kiadott igazolványok száma pedig 1702.

7.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés

- a) egészségügyi és rehabilitációs ellátások elérhetősége, együttműködése;
- b) települési önkormányzati tulajdonban lévő középületek akadálymentesítettsége;
- c) közszolgáltatásokhoz, köznevelési intézményekhez, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségei, fizikai, információs és kommunikációs akadálymentesítettség, lakóépületek, szolgáltató épületek akadálymentesítettsége;
- d) munkahelyek akadálymentesítettsége;

¹¹ Kormányhivatali Okmányirodájának adatai alapján

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

- e) közösségi közlekedés, járdák, parkok akadálymentesítettsége;
- f) fogyatékossgal élő személyek számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások (pl. speciális közlekedési megoldások, fogyatékossgal élő személyek nappali intézménye, stb.);
- g) előnyben részesítés (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások).

7.4. Fogyatékossgal élők sajátos igényeinek kielégítését célzó programok a településen

Az alábbiakban kiemeljük azokat a területeket, amelyek a fogyatékkal élő személyek jogait biztosítják.

Környezet: A fogyatékos személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre. Ez a jog vonatkozik különösen a közlekedéssel és az épített környezettel kapcsolatos tájékozási lehetőségekre. (Fot. 5. § (1)- (2))

A XII. kerület közterületei ma még nem kivétel nélkül akadálymentesítettek, azonban bármilyen az utakon, járdákon vagy más közterületeken végzett felújítási, karbantartási munkálatoknál alapvető követelmény a tervezők, illetve kivitelezők felé, hogy a helyreállítás során ezt a szempontot érvényesítsék.

Kommunikáció: A fogyatékos személy számára biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a közérdekű információkhoz, továbbá azokhoz az információkhoz, amelyek a fogyatékos személyeket megillető jogokkal, valamint a részükre nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatosak. A kommunikációban jelentősen gátolt személy számára a közszolgáltatások igénybevételekor lehetővé kell tenni a tájékozódás és a személyi segítség feltételeit. (Fot. 6.- 7. §)

Településünkön a közérdekű információhoz való hozzáféréshez számos felület rendelkezésre áll (többek között a helyi újság, az Önkormányzat honlapja, a Hegyvidék Televízió révén), a kommunikációban jelentősen gátolt személyek tájékoztatása azonban részlegesen megoldott. Míg az Önkormányzat esetében több kolléga is képes jeltolmácsolásra, a szolgáltatás igénybevételének nincs kiépített gyakorlata, más közszolgáltatók esetében pedig még ennyiről sem számolhatunk be. Javasolt ezért olyan szolgáltató szervezetekkel felvenni a kapcsolatot, akik ezen a téren képesek segítséget nyújtani az Önkormányzat számára (pl. a könnyen érthető fordításokat készítő ÉFOÉSZ), illetve javasolt, hogy az Önkormányzat munkatársai ilyen irányú képzéseken és tréningeken is részt vegyenek.

Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés: A fogyatékos személy számára a Fot-ban meghatározottak szerint – figyelembe véve a különböző fogyatékossgai csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjából közhasznúnak számítanak azok az épületek, melyek használata senki számára sem korlátozott. Ebbe a körbe tartoznak az oktatás bármely szintjét befogadó épületek vagy épületrészek, az egészség-, szociális, kulturális, művelődés, sport célú építmények. Ilyenek és tevékenységük súlya miatt kiemelten fontosak az önkormányzati, a hatósági, a közigazgatási, az igazságszolgáltatási célokra fenntartott épületek vagy épületrészek.

A mozgásukban akadályozottak, az idősek, nők- és gyermekek a fizikai akadálymentességet igénylik, a többi, fogyatékos csoport számára az infokommunikációs akadálymentesség a jogos igény. Ilyenek a kontrasztos színekkel készült táblák, tapintható információk, hallható segítség, jehnyelvi segítség, a belső környezetben való tájékozódást elősegítő piktogramok, feliratok.

A közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a fogyatékos személy az önálló életvitelét segítő kutuját – külön jogszabályban meghatározottak szerint – beviheti a közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató mindenki számára nyitva álló területére. (Fot. 7/A.- 7/C. §)

A közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés a fizikai akadálymentesítés terén egyre több intézményben megoldott, azonban ez – ahogy ezt fentiekben is olvashatjuk – csak részleges

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

akadálymentesítést jelent, ráadásul az érintettek, bár egy-egy szolgáltatást több helyen is igénybe vehetnek, nem biztos, hogy a lakóhelyükhöz legközelebbi helyen tehetik ezt.

Az akadálymentesítés kérdése minden települési önkormányzatnál régóta napirenden van, de – többnyire anyagi források hiányában – rendkívül lassan haladnak az ezzel kapcsolatos fejlesztések. A pénzügyi okok mellett fontos lehet talán az is, hogy a kérdés mára túlszabályozott lett és az akadálymentesség komplexitásának igénye miatt – ami egyébként helyes törekvés – részfeladatok megvalósítása sem történik meg. A komplexitásnak jó példája, hogy a megfelelő átépítést megelőző korrekt felmérések is olyan részletességet kívánnak meg („ha már csináljuk, csináljuk jól!”), hogy magára az előkészítő munkára, majd a tervezésre fordított költségek visszaretentik az akár egyszerű, olcsóbb megoldásokkal való gondolkodást is.

Éppen ezért javasolt az új közszolgáltatások kialakításánál valóban a teljességre törekedni, azonban a meglévő közszolgáltatások tekintetében – támaszkodva a helyi szervezetek (ha segítségünkkel létre tudnak jönni) által közvetített tényleges helyi igényekre, valamint a közszolgáltatást nyújtók már meglévő tapasztalataira az akadálymentesítést ésszerű prioritások alapján akár részeiben is elvégezni.

Közlekedés: A közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személy általi biztonságos igénybevételre. Közhasználatú parkolóban a közlekedésében akadályozott fogyatékos személyek számára – a külön jogszabály szerint – megfelelő számú és alapterületű parkolóhely kialakításáról kell gondoskodni. (Fot. 8.- 10. §)

A közlekedési rendszerek, tömegközlekedési eszközök Budapesten a Fővárosi Önkormányzat hatáskörében vannak, éppen ezért Önkormányzatunk számos tárgyalást folytat a Fővárossal – és kell, hogy folytasson a jövőben is – annak érdekében, hogy a közlekedés fogyatékos személyek általi biztonságos használata biztosított legyen. A közlekedésében akadályozottak számára kijelölt parkolóhelyek létesítése mindenhol megtörténik, ahol erre igény merül fel.

A Hegyvidéki Önkormányzat egy új természetbeni támogatást – **a Futár-távirányítót** – vezetett be 2018. május 1-jétől. Az ún. Futár-távirányító a látássérültek közlekedését segítő készülék, ennek segítségével a tömegközlekedési eszközök megállóiban lévő Futár-kijelzők feliratai egy gombnyomással hallhatóvá válnak, egyes metrómegállók mozgólépcsőit is segít egy hangjelzéssel megtalálni, és alkalmas a gyalogos átkelőhelyeknél elhelyezett lámpák hangosítására is. Az igényléshez csak a fogyatékos és a kerületi illetőség igazolására van szükség. A bevezetés óta 18 fő igényelte ezt az eszközt az Önkormányzattól.

Támogató szolgálat, segédeszköz: fogyatékos személy részére biztosítani kell a fogyatékosága által indokolt szükségleteinek megfelelő támogató szolgálat igénybevételét, továbbá segédeszközöt. Az árhoz nyújtott támogatással beszerezhető segédeszközök körét és a támogatás módját, valamint mértékét külön jogszabály határozza meg. (Fot. 11. §)

Ahogy a fentiekben már leírtunk, Budapesten számos – minden érintett számára igénybe vehető – támogató szolgálat működik, az ellátás biztonsága érdekében közülük kettővel ellátási szerződése is van Önkormányzatunknak. A szolgáltatással kapcsolatban mindenképpen felmerül a kellő információ hiányának lehetősége, ezért ezen a területen a megfelelő tájékoztatást kell célul kitűzni.

Egészségügy: A fogyatékos személy egészségügyi ellátása során figyelemmel kell lenni a fogyatékoságából adódó szükségleteire. A fogyatékos személy egészségügyi ellátása során törekedni kell arra, hogy az ellátás segítse elő a rehabilitációját, társadalmi beilleszkedését, továbbá, hogy ne erősítse a betegségtudatát. (Fot. 12. §)

Hegyvidéki Esélyegyenlőségi Program

Ezen a területen szintén elsődleges feladatunk a helyi – nem általunk fenntartott – szolgáltatók felé közvetíteni az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében tehető lépéseket, valamint az önkormányzati kötelezettségként ellátott alapellátásban az akadálymentesítés fenti törekvését megvalósítani.

Oktatás, képzés: *A fogyatékos személynek joga, hogy állapotának megfelelően és életkorától függően korai fejlesztésben és gondozásban, óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, fejlesztő felkészítésben, szakképzésben, felnőttképzésben, továbbá felsőoktatásban vegyen részt a vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerint. Abban az esetben, ha az – az e célra létrehozott szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint – a fogyatékos személy képességeinek kibontakoztatása céljából előnyös, a fogyatékos személy az óvodai nevelésben és oktatásban a többi gyermekkel, tanulóval együtt – azonos óvodai csoportban, illetve iskolai osztályban – vesz részt. A kiskorú fogyatékos személyt megilleti az a jog, hogy fejlesztése késedelem nélkül megkezdődjön, amint fogyatékoságát megállapították (Fot. 13. §).*

Kerületünkben a bölcsődés kortól a középiskola befejezéséig van lehetőség az integráltan folyó nevelés, oktatás igénybevételére, vagy – amennyiben azt a szakértői bizottság nem javasolja – külön intézményi ellátására.

Kultúra, sport: *A fogyatékos személy számára lehetővé kell tenni a művelődési, kulturális, sport- és más közösségi célú létesítmények látogatását. A fogyatékos személy számára – sportolási lehetőségeinek megteremtéséhez – a sportolási célú, szabadidős intézmények használatát hozzáférhetővé kell tenni (Fot. 18. §)*

A kulturális intézmények tekintetében jó példával járunk elő, hiszen a városrész rehabilitáció egyik szép példája a Gesztenyés Kert megújításával együtt felújított, Magyar Ingatlanfejlesztési Nívó-díj kitüntetéssel is bíró MOM Kulturális Központ, melynek korszerűsítésekor teljes mértékben figyelembe vették a fogyatékos személyek hozzáféréseinek szempontjait. Ez a fejlesztés mutatja azt, hogy az ITS-ben meghatározott antiszegregációs törekvések hogyan képesek testet ölteni. A jövőről való gondolkodásnak része, hogy más városrészek, más kulturális, illetve sportlétesítmények is ugyanebben a szellemben kerüljenek felújításra, korszerűsítésre.

A rehabilitációhoz való jog: *A fogyatékos személynek joga van a rehabilitációra. E jog érvényesítését rehabilitációs szolgáltatások, ellátások biztosítják. Az ehhez kapcsolódó állami feladatot a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének biztosítására létrehozott, a társadalmi esélyegyenlőség előmozdításáért felelős miniszter szakmai felügyelete alatt álló szervezet látja el (Fot. 19.- 20. §).*

Az egészségügyi rehabilitáció területén kiemelendő, hogy az ország legnagyobb rehabilitációs intézménye – az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet – kerületünk területén fekszik, így az ezen szolgáltatáshoz való hozzáférés tekintetében jó pozícióban vagyunk, az igénybevevők ellátása lényegesen kisebb áldozatokat igényel a családoktól, mint az Intézettől távolabbi településen élők esetében.

A helyi politikai életben és közéletben való részvételhez való jog: *másokkal azonos alapon, hatékonyan és teljes körűen vehessenek részt a helyi politikai életben és a közéletben, közvetlenül vagy szabadon választott képviselőikön keresztül, beleértve a fogyatékossgal élő személyek jogát és lehetőségét a szavazásra és választhatóságra (2007. évi XCII. tv 29. cikk).*

7.5 A fogyatékossgal élőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és a felszámolásukra irányuló kezdeményezések

A fogyatékos emberek önérvényesítő mozgalmainak erősödése, saját maguk képvisellete lehetőségének támogatása kiemelt feladat. Legfontosabb, hogy ennek érdekében alakuljanak ki az együttműködésre és a párbeszédre lehetőséget adó fórumok akár az önkormányzat kezdeményezésére, ahol a fogyatékos emberek a „Semmit rólunk nélkülünk!” elvnek megfelelően bekapcsolódhatnak a róluk szóló döntések alakításába.

7.6. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	
A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A kommunikációban jelentősen gátolt személyek közérdekű információhoz való hozzájutása csak részlegesen megoldott.	Az elérhető szolgáltatások igénybevételének gyakorlatát kell kialakítani.
Az akadálymentesítés folyamata többnyire forráshiány miatt lassan halad.	Érdemes – a tényleges igények mentén – rész-akadálymentesítést is végezni, új épületrészek esetén azonban törekedni kell a teljes akadálymentesség megvalósítására.
Közlekedési rendszerek fogyatékos személy általi biztonságos igénybevételének esetleges hiányosságai.	A Fővárosi Önkormányzattal folyamatos tárgyalásokat kell folytatni a hiányosságok megszüntetésének érdekében.

8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása

8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása

a) önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati, egyházi és civil szektor közötti partnerség bemutatása

Az esélyegyenlőség területén önkormányzati partneri viszony az Újbudai Szociális Szolgálattal kötött ellátási szerződésünk révén Budapest Főváros XI. kerület Újbuda Önkormányzatával van.

Szintén jó kapcsolata van Önkormányzatunknak a kerületben működő egyházakkal. A kapcsolat keretein belül nemcsak pénzeszközzel támogatjuk egyes tevékenységeiket, de élő kapcsolatot tartunk fenn mind az egyházak vezetőivel, mind az egyházakon belül tevékenykedő karitás vezetőkkel is.

b) önkormányzatok közötti, illetve térségi, területi társulásokkal való partnerség

A HEP megvalósítását az Önkormányzat önállóan tervezi, ha azonban bármely célcsoport esélyegyenlősége jobban javítható, felveszi a kapcsolatot más – elsősorban a szomszédos, illetve a fővárosi – önkormányzattal.

c) a nemzetiségi önkormányzatok célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

Tekintettel arra, hogy a kerületünkben működő nemzetiségi önkormányzatok nem érintettek a célcsoportok esélyegyenlőségében, kifejezetten ilyen tevékenység nem várható el tőlük, azonban az Önkormányzat nyitott arra, hogy a megvalósításba – ha erre érkezik felajánlás – a nemzetiségi önkormányzatokat is bevonja.

d) civil szervezetek célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

A civil szervezetek közül a Magyar Máltai Szeretetszolgálat az, amellyel az Önkormányzatunknak – az esélyegyenlőség területén – a legrégebbi és legsokrétűbb kapcsolata van. A Szeretetszolgálat nemcsak ellátja a szerződések útján vállalt számos feladatokat, hanem – és ez különösen igaz az elmúlt néhány évre – együtt is gondolkodik az Önkormányzat szakembereivel, döntéshozóival a hajléktalanok ellátásának, rehabilitációjának jövőben iránya tekintetében. Ez a fajta együttgondolkodás példa értékű lehet más települések számára is.

A teljesség igénye nélkül érdemes megemlíteni még az Egalitás Mozgássérültek Létbiztonságát segítő Alapítványt, amely most már hosszú évek óta (pénzeszköz átadása nélkül) biztosítja településünkön a támogató szolgáltatást.

f) for-profit szereplők részvétele a helyi esélyegyenlőségi feladatok ellátásában.

Az utóbbi években egyre inkább bevonódnak az esélyegyenlőségi feladatok ellátásába for-profit szereplők is. Különösen igaz ez az egészségügyi prevenció területén, ahol érdemes megemlíteni a Budai Egészségközpontot – mint a Hegyvidéki Egészségprogram egyik alappillérét.

9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága

A program helyzetelemzésének és intézkedési tervének kidolgozása közben a nyilvánosság szélesebb körű bevonására nem volt lehetőség, azonban a program elfogadását követően a véleményformálás lehetőségét biztosítani kívánjuk a következő, 3. megvalósításról szóló részben foglaltak szerint. Az így születő véleményeket a HEP megvalósítása közben, valamint a HEP felülvizsgálatakor is figyelembe vesszük.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

1. A HEP IT részletei
 A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

1. A HEP-HE megállapításainak összegzése

1. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A településen élő hajléktalanok rehabilitációjára kidolgozott program folytatása indokolt.	A rehabilitációs program folytatására, továbbfejlesztésére vonatkozó koncepció kidolgozása.
A magán úton lakást bérlők sok esetben nem tudják kifizetni a megemelt albérleti díjakat és veszélyeztetetté válik a lakhatásuk.	Egységes koncepció, protokoll kidolgozása
Az emelkedő energia- és élelmiszerárak egyre nehezebb helyzetbe hozza az alacsony jövedelemmel rendelkező családokat.	A pénzügyi és természetbeni támogatási rendszer folyamatos monitoringozása és az önkormányzat költségvetési lehetőségeinek a figyelembevételével.

2. A gyerekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A család működését zavaró és akadályozó okok közül a családok anyagi, a család széteséséből, a nevelés, gondozás, törődés, szeretet hiányából adódó veszélyeztetettség emelkedni látszik.	Szabadidős programok szervezése, biztonságos, kulturált színterek működtetése, a meglévő foglalkozások megtartása mellett a fiatalok számára vonzó program lehetőségeket kell kínálnunk (pl. Ifjúsági Közösségi Tér). A kapcsolati problémákkal küzdő házastársak számára párterápia biztosítása.
A Gyermekjóléti Központ kibővült szolgáltatásai nem eléggé ismertek a kerület lakossága körében.	Az új szolgáltatásokat meg kell ismertetni szélesebb körben (Hegyvidék újság, honlap, előadások szervezése).
Folyamatosan változó külső környezet, jogszabályok.	Helyi szakemberek képzése. Kortárs segítő képzés. Jelzőrendszer szakemberei részére szakmaközi megbeszélések szervezése.

3. A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Nők munkaerőpiaci hátrányos megkülönböztetése.	A helyi társadalom (munkáltatók) ez irányú érzékenyítése a témáról való újságcikkek megjelentetésével, valamint a helyi televízió közreműködésével. Figyelemfelhívás (és akár pályázati kiírás) a családbarát munkahelyek fontosságára (részmunkaidő, távmunka lehetőségének biztosítása, munkahelyi játszóházak/bölcsődék létesítése).
A normál bölcsődei férőhelyeken túl megnőtt az igény az alternatív napközbeni felügyeletre a kisgyermekes anyák körében.	A felmerülő igények igazodó intézményhálózat fenntartása, időszakos gyermekfelügyeleti csoportok beindítása.
A nőkkel szembeni erőszakot alátámasztó statisztikai adatok alacsonyak, de ez nem jelenti a tényleges bűncselekmények alacsony számát (amely nem ismert).	Iskolákban illetve a terhes gondozások alkalmával történő információ átadás a témával kapcsolatban. Az érintett populáció megfelelő tájékoztatása a krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatásokról (média).

4. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Rendkívül magas a feltehetőleg egyedül élő (köztük özvegy) aránya, akik veszélyeztetettek mind jövedelmileg, mind az elmagányosodás terén.	A veszélyeztetett csoportba tartozók felkutatása, számukra a szolgáltatásokról információnyújtás. A jelentős számú egyedül élő elérésére önkéntesek bevonásának vizsgálata.
A kerületben élő idősek ragaszkodnak a saját környezetükhöz sokszor abban az esetben is, amikor önálló életvitelre már nem teljesen alkalmasak	Időskorúak otthonmaradásának elősegítése: házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, étkeztetés biztosítása, az „Otthon megőregedni program” folytatása.
A kerületünkben élő idősek részéről nagy igény mutatkozik a különböző kulturális, sport programok iránt.	Aktív időskor fenntartását segítő programok megvalósítása. A Zöld recept program folytatása, kiterjesztése.
Az idősek száma és népességen belüli aránya folyamatosan növekszik, így az általuk igénybe vehető támogatások, szolgáltatások kapacitásának növelése is szükséges.	A helyi rendeletek felülvizsgálatánál folyamatosan figyelemmel kell lenni az időseket érintő problémákra, hogy támogatásainkkal, szolgáltatásainkkal valódi, hathatós segítséget nyújthassunk.
A demencia egyre inkább korunk népbetegsége lett, a korai szűrésnek komoly jelentősége van a betegség kezelésében, hiszen, ha sikerül időben közbeavatkozni, akkor megfelelő életmóddal elkerülhető az idő előtti memóriavesztés.	A 2022-ben elindított online memóriaszűrés folytatása, az eredmények összegzése. a prevenció további lehetőségeinek a vizsgálata. A Normafa Gondozási Központ demens ellátásának folyamatos biztosítása, a szolgáltatás népszerűsítése.

5. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A kommunikációban jelentősen gátolt személyek közérdekű információhoz való hozzájutása csak részlegesen megoldott.	Az elérhető szolgáltatások igénybevételének gyakorlatát kell kialakítani.
Az akadálymentesítés folyamata többnyire forráshiány miatt lassan halad.	Érdemes – a tényleges igények mentén – rész-akadálymentesítést is végezni, új épületrészek esetén azonban törekedni kell a teljes akadálymentesség megvalósítására.
Közlekedési rendszerek fogyatékos személy általi biztonságos igénybevételének esetleges hiányosságai.	A Fővárosi Önkormányzattal folyamatos tárgyalásokat kell folytatni a hiányosságok megszüntetésének érdekében.

2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedés el érni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés és felelőse	Az intézkedés és megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége										
1.	Hajléktalan-rehabilitációs program irányának meghatározása	A hajléktalanok rehabilitációjának folytatása, bővítése indokolt.	A rehabilitáció jövőbeni irányának meghatározása.	EU 2020 Stratégia	A Magyar Máltai Szeretetszolgálat által elkészített eredményességi mutatók alapján a program folytatásának (velük együtt történő) kidolgozása.	Népjóléti Iroda, Magyar Máltai Szeretetszolgálat	folyamat	A program folytatása; a már lefutott programban résztvevők rehabilitációjának sikeressége	szakmaközi egyeztetések résztvevői; a program pénzügyi fedezetének további biztosítása	A program a jelenlegi feltételekkel fenntartható.
2.	A magán úton lakást bérlők sok esetben nem tudják kifizetni a megemelt	Egységes protokoll, koncepció kidolgozása.	Megakadályozni a családok hajléktanná válását.	EU 2020 Stratégia	Intézkedési terv a Családsegítő és Gyermekjóléti Központtal.	Népjóléti Iroda	2024. december 31.	Családok átmeneti otthonába került családok száma.	szakmai közti egyeztetések résztvevői	A kidolgozott intézkedési terv függvénye.

	albérleti díjakat és veszélyeztetett é válik a lakhatásuk.									
3.	A pénzbeli és természetbeni támogatási rendszer folyamatos monitoringozása és az önkormányzat költségvetési lehetőségeinek a figyelembe vételével.	Az emelkedő energia- és élelmiszerárak egyre nehezebb helyzetbe hozza az alacsony jövedelemmel rendelkező családokat.	A családok eladósodásának megelőzése.	Gazdasági program 2020—2025.	Félévente át kell tekinteni a támogatási rendszer egyes elemeit, az elutasítások számát, indokait.	Népjóléti Iroda	folyamat os	Az ellátásban részesülők száma, illetve a megállapított támogatások összege.	Egyeztetések a HSZK, CSSK szakemberei vel.	A költségvetési kereteken belül fenntartható.

II. A gyermekek esélyegyenlősége

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés és felelőse	Az intézkedés és megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
1.	A család működését zavaró és akadályozó okok közül a családok anyagi, a család széteséséből, a nevelés, gondozás, törődés, szeretet hiányából adódó veszélyeztettség emelkedni látszik.	Szabadidős programok szervezése, biztonságos, kulturált színterek működtetése, a meglévő foglalkozások megtartása mellett a fiatalok számára vonzó program lehetőségeket kell kínálnunk (pl. Ifjúsági Közösségi Tér). A kapcsolati problémákkal küzdő	A fiatalok elkallódásának a megakadályozása.	„Legyen jobb a gyerekeknek! ” Nemzeti Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia	Szoros együttműködés a kerületi köznevelési intézményekkel, Pedagógiai Szakszolgálat, a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum tagjaival.	Népjóléti Iroda, Családsegítő és Gyermekjóléti Központ	Folyamatos	-	szakmaközi egyeztetések résztvevői	-

		házas párok számára párterápia biztosítása.								
2.	A Gyermekjóléti Központ kibővült szolgáltatásai nem eléggé ismertek a kerület lakossága körében.	Az új szolgáltatásokat meg kell ismertetni szélesebb körben (Hegyvidék újság, honlap, előadások szervezése).	Széleskörű tájékoztatás a szolgáltatásokról.	„Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia	Önkormányzati, intézményi honlapon történő tájékoztatás illetve a kerületi családok számára egy átfogó kiadvány megjelentetése.	Népjóléti Iroda	2024. december 31.	-	Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, az Önkormányzat kommunikációval foglalkozó munkatársai	-
3.	Folyamatosan változó külső környezet, jogszabályok.	Helyi szakemberek képzése. Kortárs segítő képzés. Jelzőrendszer szakemberei részére szakmaközi megbeszélések.	Folyamatos, magas színvonalú szolgáltatások biztosítása.	„Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Strat., Nemzeti Ifjúsági Stratégia	Helyi szakemberek képzése. Kortárs segítő képzés. Jelzőrendszer szakemberei részére szakmaközi megbeszélések	Népjóléti Iroda	Folyamatos	-	szakmaközi egyeztetések résztvevői	-

III. A nők esélyegyenlősége										
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés és felelőse	Az intézkedés és megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
1.	Nők munkaerőpiaci hátrányos megkülönböztetésének csökkentése	Nők munkaerőpiaci hátrányos megkülönböztetésének léte.	Csökken a hátrányos megkülönböztetés.	Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021)	A helyi társadalom ez irányú érzékenyítése, a potenciálisan érintettek kellő tájékoztatása a helyi médián keresztül.	Népjóléti Iroda, Családsegítő és Gyermekjóléti Központ	Folyamatos	A nők foglalkoztatási mutatói növekednek.	Helyi média	A tájékoztatás rendszeres megismétlése.
2.	A felmerülő igények igazodó intézményhálózat fenntartása, időszakos gyermekfelügyeleti csoportok beindítása.	A normál bölcsődei férőhelyeken túl megnőtt az igény az alternatív napközbeni felügyeletre a kisgyermekes anyák körében.	A nők foglalkoztatási esélyei növekednek.	Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021)	A bölcsődei csoportok átalakítása az igényekhez mérten (időszakos gyermekfelügyelet, játszóház).	Népjóléti Iroda, kerületi bölcsőde vezetők	Folyamatos	A nők foglalkoztatási mutatói növekednek.	-	Az igények folyamatos felmérésével fenntartható.

3.	Az erőszakkal kapcsolatos tájékoztatás	Valószínűleg kevés információ áll rendelkezésre a családon belüli erőszakkal és a felkereshető segítség-gel kapcsolatban.	A potenciálisan érintett lakosság tájékozottság á-nak növelése	EU 2020 Stratégia	A kerületben élő nők helyi médián keresztül történő tájékoztatása mind az erőszak megnyilvánulásaival kapcsolat-ban, mint az igénybe vehető segítséggel kapcsolatban.	Népjóléti Iroda, Család-segítő és Gyerme k-jóléti Központ	2019.12. 31	Az erőszakos cselekmény ek-vel kapcsolat-ban megtett jelzések száma nő.	Helyi média	A tájékoztatás rendszeres megismétlés e.
----	--	---	--	-------------------	---	---	-------------	---	-------------	--

IV. Az idősek esélyegyenlősége

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentu mokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézked és felelőse	Az intézked és megvaló sítá-sának határidej e	Az intézkedés eredménye sségét mérő indikátor(o k)	Az intézkedés megvalósítás ához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményein ek fenntartható sága
1.	Egyedülálló idősekről való gondoskodás	Magas azon egyedül álló idősek aránya, akik nincsenek a szolgáltatási rendszerben.	Nagyobb odafigyelés az érintettek szociális biztonsága érdekében.	Idősügyi Nemzeti Stratégia, Idősügyi Konceptió	Az érintettek elérésére részben nagyobb volumenű információnyújtás a (helyi médián keresztül) a szolgáltatásokról, részben – a kerület háziorvosaival, ill. az egyházi karitász	Hegyvid éki Szociális Központ	folyamat os	A jelenleginél több egyedül élő idős ember bevonása a meglévő szolgáltatá-sokba.	Helyi média	Az egyedül-élőkről meglévő információk birtokában szükséges tovább gondolni a következő

					tagokkal együttműködve egy – a gyermekvédelmihez hasonló – jelzőrendszer kialakítása					lépéseket.
2.	A kerületben élő idősök ragaszkodnak a saját környezetükhez sokszor abban az esetben is, amikor önálló életvitelre már nem teljesen alkalmasak.	Időskorúak otthonmaradásának elősegítése: házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, étkeztetés biztosítása, az „Otthon megöregedni program” folytatása.	Minél hosszabb ideig maradhassanak saját otthonukban a kerületi idősök	Idősügyi Nemzeti Stratégia, Idősügyi Konceptió	A szolgáltatások folyamatos felülvizsgálata.	Népjóléti Iroda, Hegyvidéki Szociális Központ	Folyamatos	házi segítségnyújtásban, jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban, az „Otthon megöregedni” programban való résztvevők száma	szakmai köziregyeztetések résztvevői	az indikátorok évenkénti összesítése és kiértékelése
3.	A kerületünkben élő idősök részéről nagy igény mutatkozik a különböző kulturális, sport programok iránt.	Aktív időskor fenntartását segítő programok megvalósítása.	Az idősök aktivitásának fenntartása.	Idősügyi Nemzeti Stratégia, Idősügyi Konceptió	A Szépkorúakért a Hegyvidéken program fenntartása, folytatása. A Zöld Recept program fenntartása, kiterjesztése.	Népjóléti Iroda, HSZKözpont, Kulturális Szalon, Hegyvidéki Szabadidőközpont	Folyamatos	a programokban résztvevők száma.	szakmai köziregyeztetések résztvevői	az önkéntesek folyamatos képzése

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés és felelőse	Az intézkedés és megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
4.	Az idősök száma és népességen belüli aránya folyamatosan növekszik, így az általuk igénybe vehető támogatások, szolgáltatások kapacitásának növelése is szükséges.	A helyi rendeletek felülvizsgálatánál folyamatosan figyelemmel kell lenni az időseket érintő problémákra, hogy támogatásainkkal, szolgáltatásainkkal valódi, hathatós segítséget nyújthassunk.	Hathatós segítségnyújtás azonnali reagálást igénylő helyzetekben.	Idősügyi Nemzeti Stratégia, Idősügyi Koncepció	A szolgáltatások folyamatos felülvizsgálata.	Népjóléti Iroda, HSZK	Folyamatos	a szolgáltatások igénybevevőinek száma	a Hegyvidéki Szociális Központ munkatársai, az éves költségvetés tervezésénél figyelemmel kell lenni az igényekre	az indikátorok évenkénti összesítése és kiértékelése

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
5.	A 2022-ben elindított online memóriaszűrés folytatása, az eredmények összegzése. a prevenció további lehetőségeinek vizsgálata. A Normafa Gondozási Központ demens ellátásának folyamatos biztosítása, a szolgáltatás népszerűsítése.	A demencia egyre inkább korunk népbetegsége lett, a korai szűrésnek komoly jelentősége van a betegség kezelésében, hiszen, ha sikerül időben közbeavatkozni, akkor megfelelő életmóddal elkerülhető az idő előtti memóriavesztés.	Korai diagnózis.	Idősügyi Nemzeti Stratégia, Idősügyi Koncepció	Az online szűrés tapasztalatainak összegzése, a fejlesztési irányok kijelölése. A Normafa Gondozási Központ demens részére biztosított szolgáltatásainak népszerűsítése a helyi médiában	Népjóléti Iroda, HSZK	2023. december 31.	A szűrésben résztvevők száma. A demens ellátásban résztvevők száma		-

		B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés és felelőse	Az intézkedés és megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
V. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége										
1.	Információátadás javítása	A közérdekű információk biztosítása a szolgáltatások igénybevételekor is szükséges, de ennek gyakorlata még nem megoldott.	A különböző szolgáltatások igénybevételekor biztosított legyen a kommunikációban gátolt személyekkel történő párbeszéd.	Országos Fogyatékos ságügyi Program (2015-2025)	Szakértői szervek véleményének kikérésével elsősorban az Önkormányzat Polgármesteri Hivatalára szükséges egy eljárási rendet kidolgozni, melyben a kommunikációban gátolt személyekkel történő párbeszéd szükségese esetén megoldható.	Népjóléti Iroda	2024. december 31.	Regisztrált felhasználása a kialakított rendszernek.	-	A kialakított rendszer működtetése.
2.	Akadálymentesítés	Az akadálymentesítés – többnyire források hiánya miatt – lassú	Új közszolgáltatásoknál prioritás biztosítása,	Országos Fogyatékos ságügyi Program (2015-2025)	A forráshiány ellenére specifikusan azokat a problémákat kell elsősorban megoldani, amik a szolgáltatá-	Népjóléti Iroda	Folyamatos	Információ a szükséges átalakításokról – tervezés és	-	-

		ütemben halad.	meglévő szolgáltatásoknál akár részleges megvalósítás.		sokat igénybe vevőket ténylegesen akadályozzák (már igénybe veszi, de nagyon nehezen megoldható módon, vagy azért nem veszi igénybe, mert nem tudja). Össze kell gyűjteni a szolgáltatást nyújtók meglévő tapasztalatait, valamint – elsősorban a helyi szervezet útján – össze kell gyűjteni az érintettek akadályozottságának eseteit.			költségvetés készítése ezen a területen csak ezt követően történhet.		
3.	Közlekedési rendszerek akadálymentesítése	A helyi közlekedési rendszerekben is vannak hiányosságok a fogyatékosokkal élőknél általános biztonságos igénybevétel tekintetében.	A közlekedési rendszerek érintettek általi biztonságos használatának növelése.	Országos Fogyatékos Ségügyi Program (2015-2025)	Tekintettel arra, hogy ez alapvetően fővárosi hatáskör, az Önkormányzat feladata e téren rendszeres (évi 1-2 alkalommal történő) egyeztetés a Fővárosi Önkormányzat illetékeseivel.	Főépítési Iroda	folyamatosan, évente 1-2 alkalommal	javul a közlekedési rendszerek kiépítettsége	-	-

3. Megvalósítás

3.1 A megvalósítás előkészítése

Önkormányzatunk az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programot valósítsák meg, illetve támogassák.

Önkormányzatunk azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg, és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő, és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek az önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjában részletes leírásra kerültek.

Önkormányzatunk elvárja, hogy intézményei a Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket készítsenek.

Önkormányzatunk a HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására **Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot** hoz létre és működtet.

A fentiekkel kívánjuk biztosítani, hogy az HEP IT-ben vállalt feladatok településünkön maradéktalanul megvalósuljanak.

3.2 A megvalósítás folyamata

A társadalmi partnerség és együttműködés egyik eszköze a HEP Fórumok szervezése lehet. HEP Fórumok segítségével a helyi állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek között a hatékonyabb együttműködés alakulhat ki. a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosításában, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazásában, összehangolásában, valamint a HEP intézkedéseinek megvalósításában, megkönnyítve így az önkormányzatok esélyteremtő feladatainak ellátását.

A HEP Fórum feladatai:

- a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosítása, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazása, összehangolása,
- a HEP intézkedéseinek megvalósításában, az HEP IT megvalósulásának figyelemmel kísérése, a HEP IT-ben lefektetett célok megvalósulásához szükséges beavatkozások évenkénti felülvizsgálata,
- annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása
- a HEP IT aktualizálása, az esetleges változások beépítése a HEP IT-be, a módosított HEP IT előkészítése képviselő-testületi döntésre

- az esélyegyenlőséggel összefüggő problémák megvitatása
- a HEP IT és az elért eredmények nyilvánosság elé tárása, dokumentálása, kommunikálása

Az esélyegyenlőség fókuszban lévő célcsoportjaihoz és/vagy kiemelt problématerületekre a terület aktorainak részvételével tematikus munkacsoportokat alakíthatunk 2 ezer fő feletti településeken (opcionális) az adott területen kitűzött célok megvalósítása érdekében. A munkacsoportok vezetői egyben tagjai az Esélyegyenlőségi Fórumnak is, a munkacsoportok rendszeresen (minimum évente) beszámolnak munkájukról az Esélyegyenlőségi Fórum számára.

A HEP Fórum működése:

A Fórum legalább két évente, a felülvizsgálatok és az új HEP elfogadása előtt, de szükség esetén ennél gyakrabban ülésezik.

A Fórum működését megfelelően dokumentálja, üléseiről jegyzőkönyv készül.

A Fórum javaslatot tesz az HEP IT megvalósulásáról készített beszámoló elfogadására, vagy átdolgoztatására, valamint szükség szerinti módosítására.

A HEP Fórum egy-egy beavatkozási terület végrehajtására felelőst jelölhet ki tagjai közül.

A HEP Fórumok javasolt összetétele:

Tagok

- a település polgármestere,
- a település/közös önkormányzatok jegyzője,
- helyi nemzetiségi önkormányzatok vezetői,
- beavatkozási területekhez kapcsolódó önkormányzati bizottságok képviselői,
- helyi/térségi releváns közszolgáltató intézmények képviselői,
- meghatározó helyi/térségi gazdasági szereplők, munkáltatók képviselői,
- 2 000 fő lakosságszám feletti települések esetében a Szociálpolitikai Kerekasztal képviselői,
- helyi jelzőrendszeri felelős,
- a településen működő - a HEP célcsoportjai kapcsán érintett - civil szervezetek és egyházak képviselői,
- A HEP intézkedési tervében szereplő intézkedések végrehajtásáért felelős intézmények, szervezetek képviselői,
- a település HEP referense,
- a rendvédelmi és közbiztonsági szervezetek képviselői,
- egyéb tagok (pl. tapasztalati szakértőként valamely célcsoportban érintett személy, vagy a településen aktív szerepet vállaló személyek).

Állandó meghívottak

- a település képviselő-testületének tagjai,
- az illetékes esélyegyenlőségi mentor,
- tankerületi központ képviselője,
- környező települések önkormányzati szereplői,
- járási jelzőrendszeri tanácsadó,
- egyéb meghívottak (járási hivatalok beavatkozási területekhez és célcsoportokhoz kapcsolódó szervezeti egységeinek képviselői, térségi felzárkózási programok képviselői).

3.3 Monitoring és visszacsatolás

A Helyi Esélyegyenlőségi Program megvalósulását, végrehajtását a HEP Fórum ellenőrzi, és javaslatot készít a HEP szükség szerinti aktualizálására az egyes beavatkozási területek felelőseinek, illetve a létrehozott munkacsoportok beszámolóinak alapján.

3.4 Nyilvánosság

A program elfogadását megelőzően, a véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása érdekében nyilvános fórumot hívunk össze.

A véleményformálás lehetőségét biztosítja az Helyi Esélyegyenlőségi Program nyilvánosságra hozatala is, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum első ülésének mihamarabbi összehívása.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására legalább évente tájékoztatjuk a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit.

A HEP Fórum által végzett monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra hozzuk a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat honlapja, a helyi média áll rendelkezésre. Az eredményekre felhívjuk a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítjük kiadványainkba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekszünk megértetni a lakossággal, a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

3.5 Kötelezettségek és felelősség

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatokért az alábbi személyek/csoportok felelősek:

A Helyi Esélyegyenlőségi Program végrehajtásáért az önkormányzat részéről a polgármester felel.

- Az ő feladata és felelőssége a HEP Fórum létrejöttének szervezése, működésének sokoldalú támogatása, az önkormányzat és a HEP Fórum közötti kapcsolat biztosítása.
- Folyamatosan együttműködik a HEP Fórum vezetőjével.
- Felelősségi körébe tartozó, az alábbiakban felsorolt tevékenységeit a HEP Fórum bevonásával és támogatásával végzi. Így
 - o Felel azért, hogy a település minden lakója és az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a Helyi Esélyegyenlőségi Program.
 - o Figyelemmel kíséri azt, hogy az önkormányzat döntéshozói, tisztségviselői és intézményeinek dolgozói megismerik és követik a HEP-ben foglaltakat.
 - o Támogatnia kell, hogy az önkormányzat, illetve intézményeinek vezetői minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget a HEP végrehajtásához.
 - o Kötelessége az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben meg tennie a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményezni, és a jogsértés következményeinek elhárításáról intézkedni

A település vezetése, az önkormányzat tisztségviselői és a települési intézmények vezetői

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.
- Felelősségük továbbá, hogy ismerjék a HEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában.

- Az esélyegyenlőség sérülése esetén hivatalosan jelezzék azt a HEP IT kijelölt irányítóinak.
- Az önkormányzati intézmények vezetői intézményi akciótervben gondoskodjanak az Esélyegyenlőségi Programban foglaltaknak az intézményükben történő maradéktalan érvényesüléséről.

Szükséges továbbá, hogy a jogszabály által előírt feladat-megosztás, együttműködési kötelezettség alapján a települési önkormányzattal kapcsolatban álló szereplők ismerjék a HEP-et, annak megvalósításában aktív szerepet vállaljanak.

3.6 Érvényesülés, módosítás

Amennyiben a **kétévente előírt** – de ennél gyakrabban, pl. évente is elvégezhető - **felülvizsgálat** során kiderül, hogy a HEP IT-ben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, **a HEP Fórum megvitatja a beavatkozási tevékenységek korrekciójára, kiegészítésére vonatkozó intézkedési tervjavaslatát** annak érdekében, hogy a célok teljesíthetők legyenek.

Az HEP IT-t mindenképp módosítani szükséges, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben az HEP IT végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményez, és intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

4. Elfogadás módja és dátuma

Ezt követően Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat képviselő-testülete a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (melynek része az Intézkedési Terv) megvitatta és..... (II. 23.) számú határozatával elfogadta.

Budapest Hegyvidék, 2023. február „ „

Pokorni Zoltán
polgármester

A Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjának partnerei ismerik a Helyi Esélyegyenlőségi Programot, és annak megvalósításában tevékenyen részt kívánnak venni.

Dátum Partner aláírás

Dátum Partner aláírás

Dátum Partner aláírás

Dátum Partner aláírás

Dátum Partner aláírás

Dátum Aláírás

